

Alaszkai olaj

Nagy kalandok Északon

Az 1968-as elgondolások szerint tíz év alatt épül meg, 900 millió dollárba kerül, és az USA energiagazdálkodásának legjelentősebb beruházása lesz az alaszkai olajvezeték. A valóságban azonban nem bizonyul sikeres üzletnek.

Időrendben először, október fordulóján az amerikai képviselőház vizsgáló bizottságának jelentése került nyilvánosságra. Eszerint a terepet alaposan megszemlélő honatyák kételkednek benne, hogy az 1300 kilométer hosszú vezeték az előírt határidőre, 1977 közepére megépül. Ugyancsak bizonytalan, sikerül-e a 20 000 építőnek a kívánt minőséget tartani. A képviselők számítása szerint pusztán hegesztési hibák miatt napi 500 barrel olaj megy majd veszendőbe. Bizonyos viszont, hogy a vezeték építési költségei többszörösen meghaladják az eredetileg tervezett. A végösszeget jelenleg az eredeti előirányzat nyolc és félszeresére, 7,7 milliárd dollárra becsülik.

Alyeska tévedései

A jelentés élesen bírálja a vezetéképítő társaság, az Alyeska működését. Ez a vállalat a Prudhoe Bay öbölben fekvő olajmező kitermelésében érdekelt hét olajtársaságot tömöríti. A képviselők szerint a vezetékhez felhasznált csövek minősége rossz volt, az illesztések kifogásolhatók, és a hibák nagy része ma már csak nagy költséggel hozható helyre. Több mint ezer kilométer hosszúságban ugyanis a vezeték már elkészült, a csöveket az állandóan fagyott földre vagy folyómederbe süllyesztették.

A geológiai vizsgálatok szerint Prudhoe Bay 25 évig ad olajat, a vezeték napi kapacitása 1,2 millió barrel. (1 barrel az olaj szállítástól függően 0,12–0,13 tonna.) A vezeték a mezőtől Valdez kikötőig húzódik, onnan hajók szállítják majd a nyersolajat az Egyesült Államok nyugati partjára, elsősorban Kaliforniába. A szövetségi energiahatóság tanulmánya szerint viszont a nyugati parton 1978-ra már nem lesz szükség az alaszkai olaj egészére, napi félmillió barrel egyszerűen felesleges lesz! Kaliforniában ugyanis a vártnál lassabban növekszik a kereslet. Ráadásul sok olajfinomító egyszerűen képtelen feldolgozni a magas kéntartalmú alaszkai olajat, az pedig, hogy az olajat tovább szállítsák Közép-Nyugatra, megfelelő vezeték hiánya miatt lehetetlen. Ilyen körülmények között az olajtársaságok már azt is felvetették, hogy a többletoltajat Japánba kellene exportálni. Ez ugyan elnöki rendelettel megoldható lenne, a közvélemény viszont úgy vélné, hogy az alaszkai olajvezetékét a japán nyersanyagok megoldására építették...

Ha nem sikerül az alaszkai olaj egy részére megfelelő fogyasztót találni, az egyedüli megoldás az olajtermelés visszafogása lenne. Ez a lépés természetesen nemcsak a közvélemény előtt lenne népszerűtlen, hanem veszélyes is.

ható lenne, a közvélemény viszont úgy vélné, hogy az alaszkai olajvezetékét a japán nyersanyagok megoldására építették...

lyezettne Alaszkát állam ambíciózus fejlesztési terveinek megvalósítását is. Az olajláz következtében ugyanis az állam lakossága 33 százalékkal nőtt, a vezeték 24 000 új munkahelyet teremtett, és a helyi kormány évi 300–400 millió dollár bevétellel számol adók és bérleti díjak formájában. A kaliforniai olajtöbblet nemkülönben tükrözi azt, hogy az olajpiacon lényegesen megváltozott a helyzet a tíz évvel ezelőttihez képest.

Vezetékvaltozatok

Az Alyeska-konzorciumban részt vevő Sohio vállalat például — British Petrol érdekeltség — tervet dolgozott ki az olajvezetékben, Texasba történő továbbítására. Egy másik elgondolás szerint Washington államból Minnesotába épülne vezeték, 1 milliárd dollár költséggel, a harmadik verzió szerint viszont Kanadán keresztül, vezetékkel kellene eljuttatni a felesleges olajat a fogyasztókhoz.

Az olajvezetékekkel kapcsolatos problémák egyelőre nem homályosítják el azt a tényt, hogy a beruházás megvalósulása jelentős lépés az olajbellel való függetlenség felé. Az importált olajtól való függetlenség az USA-ban alapvető politikai kérdés — fontosabb a vezeték építése közben felmerült gazdasági problémáknál.

G. Gy.—L. P.

Befejeződtek a magyar–finn gazdasági tárgyalások

Október 26–28. között Helsinkiben tárgyalások folytak a magyar–finn gazdasági, ipari és műszaki-tudományos együttműködésről. A két kormány által kinevezett vegyes bizottság — dr. Szalai Béla külkereskedelmi miniszteriumi államtitkár, valamint Bror Wahlroos iparügyi államtitkár vezetésével — összeült, hogy áttekinthesse az eddig végzett munkát, kitzesse a következő időszak feladatait.

A jövőben mindkét részről még rendszeresebbé válik ipari

berendezések szállítása; így finn cégek szállítják a vásárosnaményi faforgácsológép gépeit, Péterre egy vegyi gyár berendezéseit, magyar vállalatok pedig finnországi erőműépítésekben működnek közre. Az ülésen megállapították, hogy jól működik a két ország közötti szakembercseré és megfelelő a műszaki-tudományos együttműködés is.

Dr. Szalai Bélát fogadta A. C. Aminoff finn külkereskedelmi miniszter.

Milliárdos hitel a Taurusnak

Szabolcs-Szatmár megyei tudóstíróknál.

Tegnap Nyíregyházán a Taurus Gumiipari Vállalat gyáregységében 200 munkás jelenlétében hosszú távú szerződést kötött a Magyar Nemzeti Bank az országos nagyvállalat vezetőivel. A megközpontban levő üzem az V. ötéves terv során egymilliárd forintot fejlesztést valósíthat meg. Az új üzemben 1980-tól öthatszáz munkás dolgozik majd. A tervek szerint évente mintegy gumiabroncs készült itt, jó részük tőkés exportra.

A Magyar Nemzeti Bank hitelszerződését dr. Csernok Attila, a pénzügyet elnökhelyettes és dr. Tatars Ilona, a Taurus Gumiipari Vállalat vezérigazgatója írta alá.

Átalakul a mezőgépipar

Ellátási gondok — A fejlesztés lehetőségei és módszerei (I.)

Márciusban — a kormány döntésével — a Mezőgazdasági és Élelmiszerügyi Minisztériumtól a Kohó- és Gépipari Minisztérium felügyelte alá került a Mezőgéptörzs. A változás segíti a fejlesztések összehangolását, a rugalmasabb anyag- és alkatrészellátást. A módosulással egy időben a törzsben is lényeges változások történtek. Megszűnhet az évtizedes elmaradás a mezőgépiparban és az ötödik ötéves terv végére minden piacon versenyképes termékekkel jelentkezhetnek. Am a legnagyobb feladat továbbra is a hazai mezőgazdasági üzemek ellátása.

Néhány jellemző adat: a mezőgazdaság termelése évenként átlag 3,4 százalékkal nő, míg az itt foglalkoztatottak száma 12 százalékkal csökken 1975–1980 között. A gazdálkodás hatékonyságát tehát csak a gépesítéssel lehet növelni. A mezőgazdaság gépi beruházásokra 43 milliárd forintot fordíthat az ötödik ötéves tervben.

A tervidőszak végén

— Tavaly is akadtak gépellátási gondok. Milyen a jelenlegi rendelkezésállományuk, ki tudják-e elégíteni a hazai igényeket? — kérdeztem Csányi Sándortól, a Mezőgéptörzs kereskedelmi igazgatójától.

— Tavaly néhány új típusú gépből, elsősorban a nehéz traktorok munkagépeinek választékában volt hiány. Az idén és láthatóan jövőre is csökken a mezőgazdasági üzemek vásárlóképessége — ez néhány vállalatunknál kapacitáskihasználási gondokat okoz. Az Agrotörzs jelzése szerint jövőre például a jelenleginél kevesebbet rendelnek: 4,2 milliárdról 3,2 milliárdra (ez mezőgazdasági ár!) mérséklődik az igény. A gazdaságok a tervidőszak alatt nyilvánvalóan el fogják költeni a rendelkezésükre álló beruházási összeget, s a mostani visszaesést 1978–79-ben majd nagy rendelésekkel kívánják pótolni. A gépgyártó vállalatok viszont nem „viselhetik el” ezt az ütemezatlenséget.

Az idén például — mint azt több térszéli panaszolták — hiány van egy-két adapterből, kultivátorból, tárcsából, ekéből, viszont magas készlettel miatt az Agrotörzs öntözésberendezésekből a vártnál kevesebbet rendelt, ugyancsak raktáron vannak a tavaly annyira keresett cukorrépa-betakarító gépek...

Mi erről dr. Soós Géznak, az Agrotörzs főosztályvezetőjének a véleménye?

— Ezt a tervidőszakot eleve magasabb készlettel kezdtük — a nagyobb termelési biztonság érdekében: tavalyi nyitó készletünk 1,5 milliárd forint volt, a záró pedig 1,9 milliárd. A tervidőszakban mintegy 12 százalékos mennyiségi növekedéssel számolunk, de ennél lényegesen jelentősebb a választék átalakulása. Ezt elsősorban az átlagtraktor teljesítőképességének növekedése jellemzi, miközben csökken a darabszám; 1980-ra a jelenlegi 63 ezerrel 56 ezerre mérséklődik a traktorállomány. A szántóföldi növény- és zöldségtermesztésben újabb nagy értékű, főleg önjáró betakarító rendszerek honosodnak meg. Az erdőgépeket szocialista országokból, főként a Szovjetunióból szerezük be. Feszültséget teremt, hogy a Mezőgéptörzsnél a nagy erdőgépekhez csatlakoztatható munka-

gépek teljes körű fejlesztése — anyagellátási és technológiai gondok miatt — nincs összhangban az igényekkel. Érdekeink közé sorolom a hazai igényeket — sajátos eszközeivel — a jobb ellátásra törekszik. Hazai gépbeszerzési igényünk a tervidőszak alatt 23 milliárd forint, ebből 20 milliárdra a Mezőgéptörzsrel fogunk szerződni!

Érdekes megismerni Szekeres Istvánnak, a TOT munkatársának az álláspontját is:

— Rendszeresen visszatérő ellátási gondokat okoz a gyors termékváltás; az egyik évben ki-nált berendezést jövőre már nem lehet kapni. Nem összehangolt az import, így ma már 1300-féle géppel dolgoznak a gazdaságok. Ez a „változatosság” nemcsak beruházási feszültséget okoz, hanem gátolja a javítást, az alkatrészellátást is. A bajok okát nem annyira a gyártó, illetve értékesítő szervezetek együttműködésének hiányában látom, hanem abban, hogy a Mezőgazdasági és Élelmiszerügyi Minisztérium gépesítési koncepciója nem rendelkezik hosszabb távú, reális információkkal.

A betakarítógépek

Érdekes, figyelemre méltó a cukorrépa-betakarító gép esete. A szekszárdi mezőgépvállalat — a cukorrépa-termesztést ösztönző pénzügyi rendelkezések nyomán — egy- és több soros cukorrépa-betakarító gépek gyártására rendelkezett be olasz licenc alapján. Am a mezőgazdaság műszaki fejlesztése gyorsabb volt, mint amilyenre a gyártók és a kereskedők számítottak. Így az új gyártmány pillanatnyilag raktáron hever — és francia importra szorulunk —, miközben a gép hatosoros változatát már más KGST-országok is kifejlesztették.

A mezőgazdasági „hiánycikkek” téra igaz, szűnőben van, ám gondok továbbra is akadnak. A gyártók ennek egyik okát abban látják, hogy az Agrotörzsnek ősszel kell megadnia a rendelkezéseket, míg a gazdaságok csak február vége felé, a zárszámadások után tudják: mennyit költhetnek, mit vásárolnak... Az Agrotörzs szerint ez a fáziskésés előzetes piackutatással behozható. Fejlesztési alapjuk nagyobb részét évek óta a forgóeszközök növelésére fordítják, éppen az ipar egyenletes szállítási lehetősége, és a mezőgazdaságok ciklikus igényének áthidalásáért. Itt a legnagyobb gondot az éves készletelszámolás jelenti. Ha lehetőséget kapnának egy-egy tervidőszakot komplexen átfogó pénzügyi gazdálkodásra, a magasabb készletek miatti esetleges kár még mindig kisebb lenne, mint amit a jelenlegi hiány okoz...

Dr. Heiczman János kohó- és gépipari miniszterhelyettes:

— Mind a hazai ellátást, mind pedig a mezőgépgyártás exportját jelentősen fejlesztheti a gyártó és értékesítő törzs, valamint a többi érdekelt jobb információ-cseréje.

Mindenáron javítanak

A szakértők szerint az alkatrészellátás, bár javuló, de ma is „gyengélkedőnek” minősíthető. Közrejátszanak ebben a széttagolt géppark, és a külföldi gyártók lassú, ütemzetlen szállításai is.

— Ha egy importgéphez nincs alkatrész, nekünk kell gyártanunk. Dokumentáció nélkül, házilag kialakított szerszámokkal vállalkozhatunk készítésükre. Ez nemcsak a költségeket növeli, de a minőséget is rontja — állítja Marosi László, a Mezőgéptörzs fejlesztési igazgatója.

Nagyobb gondot jelent az alkatrész-felhasználás módja! Pazarlás folyik itt: az idén például 10 milliárd forintnyi az új gépbeszerzés és 5 milliárd értékű a meglévő gépparkhoz az alkatrészarány. Más országokban ez 20–25 százalék.

Az okok, mint látható, többre-űnek. A gazdaságokban nincs elegendő képzett szakember a nagy értékű berendezések üzemeltetéséhez, javításához. Ellentmondásos az ösztönzési rendszer is: a termelőszövetkezetek — a nyomott alkatrészarak miatt — sokkal inkább érdekeltek — a gépek folyamatos javításában és felújításában, mint egy-egy új berendezés megvásárlásában. S ez nemcsak a mezőgazdasági termelés hatékonyságát csökkenti — az indokoltnál nagyobb anyag- és energiafelhasználást jelent. Így alakulhatott ki az a helyzet, hogy ma a legtöbb gazdaságban hatalmas elfekvő készletek vannak, vagy a már „lefutott” berendezésekhez, vagy a „biztonsági okokból” beszerzett s fel nem használt alkatrészekből, részegységekkel. A TOT véleménye szerint több száz motor, tengely, dinamó s más, szintén nagy értékű részegység és alkatrész kallódik a tsz-raktárakban. A „rejtett készletek” értékét nehéz lenne felbecsülni — ám a népgazdasági kár így is egyértelmű. S ez vezet át a mezőgépipar és a felhasználók együttműködésének legfőbb pontjához, a javításkarbantartás gondjához. A helyzet ma a következő: javítanak gépeket maguk a gazdálkodók — az alkatrész-felhasználás is mutatja, milyen hatékonysággal. De ez érthető is; nem rendezkedhetnek be egyenként a szervizhez szükséges műszeres vizsgálatokra, de arra sincs pénzük, hogy a javításhoz szükséges bonyolult megmunkálógépeket megvásárolják. Az Agrotörzs garanciát vállal ugyan az általa importált gépekért, és így javításukról is gondoskodik. De kapacitása szűk, s a hálózat bővítését fejlesztési lehetőségei szintén korlátozzák. A tulajdonképpeni javításra, felújításra hivatott szervezetnél, a Mezőgéptörzsnél pedig a tevékenységnek mindössze tíz százalékát tölti ki mindez, s még ennek a termelékenységét is rontja az elavult technológiai színvonal.

Bossányi Katalin

(Folytatjuk.)

Gyárbezárás Angliában

Courtaulds, a legnagyobb angol textilérdekeltség 1977-től bezárja három észak-angliai üzemét és 1300 munkást tesz az utcára. Néhány nappal korábban már közölte négy másik üzemének 2700 dolgozójával, hogy jövőre keresnek másutt munkát.

EFTA-segély Portugáliának

A Portugáliának nyújtandó gazdasági segély lesz az egyik legfontosabb téma az európai szabadkereskedelmi társuláshoz tartozó hét ország miniszteri ta-

HORIZONT

nácskozásán. — Elsősorban arról tárgyalnak, hogyan biztosítsák a korábban kilátásba helyezett 100 millió dolláros iparfejlesztési segélyt a portugál kormánynak. Mint ismeretes, a liszaboni kormány a Közös Piaccaal is tárgyal.

Norvég kölcsön Bangladesnek

Norvégia 350 millió norvég koronával kölcsönt nyújt Bangladesnek belső vízi szállítási rendszerének korszerűsítésére.

Török vendégmunkások

A gazdasági együttműködési és fejlesztési szervezet (OECD) szerint a nyugat-európai országokban dolgozó mintegy 1 millió török munkás 1975-ben több mint 1,3 milliárd dollárt küldött hazájába, ezzel jelentősen javítva hazájuk fizetési mérlegét.

Amerikai külkereskedelmi mérleg

Az Egyesült Államok külkereskedelmi mérlege szeptemberben 778,9 millió dollár deficittel zárult. Az augusztusi deficit 827,1 millió dollár volt.

Kedélyes történet

Különös történetet adott közre egy héttel ezelőtti számában a *Magyar Nemzet*, „Előretételezés” címmel. Megkísérreljük a lényegét összefoglalni.

A szerző — hogy, hogy nem — összetalálkozott valahol, valamelyik tanácsi hivatal (1), valamilyen nevű, de annyi bizonyos, hogy osztályvezetőjével. Az kedélyes-mesélő hangulatban volt. Megmondom ösztintén magának — így kezdte a mondókáját. S kifejtette, hogy az ő járásukban a politizálásban az embereknek nagykorúaknak lehet tekinteni, az igények és a lehetőségek megítélésében emberek között már a falugyűlések is jól döntenek, helyes sorrendet képesek megállapítani. Mindössze egyszer kellett jó irányba terelni a gyűlés hangulatát. Szerencsére azonban ezen a gyűlésen ő is — mármint az osztályvezető — jelen volt, felszólt és helyrebillentek a dolgok. A gyűlésen arról volt szó, hogy öltöző épüljön-e a futballpályán a játékosok számára avagy ravatalozó a temetőben. Osztályvezetőnk a meghökkenő vitában természetesen derekasan helytállt, és azt mondta: *ne visszafelé tekintünk, hanem előre*. És mi történt? Noha a falugyűlésen e napirendi pont tárgyalása elején — közli a Magyar Nemzet jegyzetője — a jelenlevők kétharmada volt a ravatalozó felépítése mellett és csupán egyharmada pártolta az öltözőt, az osztályvezető új szintre vitte a vitába, s a gyűlés résztvevői az akkoriban kitűnő formában levő futballcsapatnak szavazták meg a pénzt.

Nem, még ezzel nincs vége a történetnek. A felépült és a tervezettnél kétszer költségesebb öltöző ellenére a falu futballcsapata kiesett a megyei első osztályból, majd a járási bajnokságból is, az öltöző környékét régen felverte a gaz. És most jön a csattanó. A legutóbbi tanácsülésen — szőlő laptársunk a továbbiakban — valaki felvetette: *ha az öltözőt lebontánák, annak anyaga éppen*

elegendő lenne egy ravatalozó felépítéséhez. A tanácselnök most azt tervezi, hogy az ügyet ismét falugyűlés elé viszi. És most pontosan idézzük: „Vagyis — zárta le a témát a tanácsülésen az elnök —, ha előretételezünk, a ravatalozó olyan beruházásnak ígérkezik — hosszú távon is —, amely kihasználásához kétség nem férhet.”

Eddig a történet. Formás, kelek, egyszerre van benne az egészséges demokratizmus, majd annak haló porai; benne van a járási osztályvezető lelkesítő szónoki készsége, ami egy csapásra képes meggyőzni egy falugyűlés kétharmadát arról, hogy nem vissza, hanem előre kell tekinteni. Meg az élet is benne van, amely csak átmenetileg enged meg azt, hogy akár a legizgalmasabb focimeccsek közepette is megfedekezünk arról: előbb-utóbb a ravatalozót sem tudjuk nélkülözni. Különös járás lehet ez, különös osztályvezetővel, még különösebb falugyűléssel, de a legkülönösebb annak a falunak a közérzete lehet, amelyben mindez megtörtént. Ha van ilyen falu, feltételezhetően nem lesz sima ügy ez a mostani, közelgő falugyűlés sem. Ha csak megint nem lesz jelen a nagy szónoki erejéről közismert járási osztályvezető. *S ha nem mondja meg a falunak, a tanácsnak is, meg a népfrontnak is, hogy jól gondolják meg, merre tekintsenek. Előre-e vagy hátra?!* Mert egyébként néhány év múltán, ha laptársunk munkatársa összetalálkozik valahol ezzel a valamelyik tanácsi hivatal, valamilyen nevű osztályvezetőjével, az hátradőlve a székében, megint csak elkezd mesélni: megmondom ösztintén magának... Nem, akkor sem névvel, indulattal, szenvedéllyel, s a demokratizmus megcsúfolása ellen, hanem csak *név nélkül, kedélyesen, hogy, lám, milyen is az élet. Milyen is a közélet vidéken.*

K. Gy. J.

Szélmalomharc?

Lehet-e egy utca vagy csupán egy utcácska pillanatnyi állapotából messzemenő következtetéseket levonni? Amikor például jól tudjuk, hogy Budapesten sok ezer utca található, s azok rendeltetése, rendezetlensége manapság legtöbbször a gyors ütemű városfejlesztés következménye? Am a hallgatás ezúttal beleegyezést jelentene, s az alább felhozott eset épp azt példátlanul, hova vezet a közömbösség.

Nem tudom, hányan ismerik Budán az *Erőd utcát*, gondolom, leginkább csak a környékeliek, hisz nincs különösebb nevezetessége. Arra azonban emlékszem, hogy már elég régen a Csalogány és a Varsányi Irén utca közötti szakaszon — szóval kábelfektetésről volt szó, most teljesen mindegy — nagy „ásatások” kezdődtek. Sokáig akadozott ezen a részen a forgalom, de hát megszokott kép ez a fővárosban; az ilyen átmeneti kellemetlenségek végül is a lakosság érdekeit szolgálják. Aztán betemették az árkokat, visszatették a kockaköveket, s a munkások, mint akik jól végeztek dolgukat, eltűntek onnan. *Pedig nem végezték jól a dolgukat: ez az útszakasz ma is — több év után — olyan, akár a hullámlemez, vagy egy gidres-gódrós dűlőút, ami minden járókelőt bokaficammal, s minden járművet tengelytöréssel fenyeget!*

Ma már ezen senki nem csodálkozik. A legtöbben valószínűleg egykedvű megjegyzéssel veszik tudomásul a dolgot. Csak-hogy az effajta kényeszerű kellemetlenségek mögött sokszor az ártalmas tartózkodás káros szemlélete hűződik meg, amely inkább elősegíti, semhogy akadályozná az ilyen és ehhez hasonló esetek, jelenségek gyors elterjedését, szüntelen ismétlődését.

Ezen a viszonylag rövid útszakaszon például két közintézmény is működik: a Fővárosi Köztisztasági Vállalat garázsa és egy szép bölcsőde. Ha eső van, a rohanó szülők széles töcsőkon át cibálják gyermekeiket, hogy a bölcsődébe juthassanak. S a két intézmény évek óta túri, elviseli ezt a helyzetet... De az utcában lakóházak is vannak, s bennük házfelügyelők és lakóbizottságok, a közetnek pedig tanácstagja, akinek aztán mindenképp kötelessége lenne, hogy észrevegye és szóvá tegye a tanácsnál, milyen körülmények között élnek a választói. Hisz elsősorban neki kell tudnia, hogy ez esetben — fővárosi tanácsrendelet intézkedik így — a II. kerületi Tanács köteles gondoskodni az utak és a járdák kifogástalan állapotáról!

Belátom, adódhatnak olyan nehézségek, amelyek ellen hirtelenben szinte semmit sem tehetünk. Csak-hogy itt másról van szó! Az *Erőd utcában* — s még hány helyen a fővárosban! — annak idején felületes munkát végeztek. Am mindennek a következményeibe senkinek sem szabadna belenyugodni. Ráadásul azok rendezésére, helyreállítására adottak a lehetőségek, akár kényszerítő eszközök is. Ezeket figyelme nem venni és éveken keresztül nem élni velük — egyszerűen nem törődömség, közömbösség.

Vagy talán szóltak már a kerületi tanácsnak, csak az süket fülekre talált? És éppen a szélmalomharcban fáradtak el, attól váltak fásulttá, közömbössé? Ha így van, ez csak fokozza a II. kerületi Tanács felelősségét, de nem menti a tanácsot sem: *ami a lakosságot foglalkoztatja, mindennapi életét zavarja, abba soha nem szabad belefáradni.*

Németh Géza

Egy elvesztett verseny tanulságai

Répcelak, a nappali nagyközség

Két országos hírű gyárral büszkélkedhet Répcelak. Az egyikben szénsvaptronokat töltenek, a másikban sajtót gyártanak. „Megelőlegezett” nagyközségi rangját is főként ennek köszönheti, hiszen lélekszámát tekintve a település nem sokkal szárnyalja túl társközségeit. A két üzem több munkaközvetítést kínál kenyeret, mint ahány répcelakit nyilvántartanak a tanácsházán.

A bejáró munkások és diákok kétszerezésére növelik a nagyközség lélekszámát — nappaloként. Vagyis, amíg dolgoznak a gyárak gépei, amíg tanítás van az iskolákban, addig Répcelak nagyközség. Aztán estére újra szerény faluvá csendesedik.

Azt hitték, megnyerik

Ebből a sajátos helyzetből fakadnak a répcelaki tanács gondjai is. Nem is oly régen — az iskolakörzetsítés elleni „hadjárat” idején — még a szülői tiltakozások özöne ellen kellett védekeznie a tanácsnak: ma már a társközségekből bejáró munkásfiatalkok is azt szeretnék, ha a répcelaki bölcsődébe és óvodákba is külön autóbusz hozná-vinné a gyerekeket...

— És ez az igény teljesen érthető — bizonygatja Kondor Imre tanácselnök —, hiszen mindössze 5–6 kilométeres körzetből járnak. *Vámoscsaládrol, Csánugról, Nickről*, olyan kis falvakból, ahol nem születik annyi gyerek, ahány-nak érdemes lenne bölcsődét, vagy óvodát építeni. Az ottani gyermekmegőrzőknél természetesen eszabítottabbak a mi jól felszerelt óvodánk. De az az igazság, hogy nemcsak erre van igény. Mert például milyen jó lenne, ha mindent itt tudnának megvásárolni a bejárók, ha itt tudnának orvoshoz menni: *ha lenne egy kultúrház, aminek egy-egy érdekes előadásaért érdemes lenne még munka után is itt maradniuk vagy esténként újra visszajönniük.*

A nagyközség közepére egy — már valóban nagyközségi igényekre méretezett — mutató, szép tornacsarnokot is álmodtak a répcelakiak. A megvalósításhoz szükséges pénz is előkerült: *egy részét a község takarította meg több évi fejlesztési alapjából, de a megye és a szénsvapgyár is szép összeggel járult hozzá a tervezés és a kivitelezés költségeihez.*

Ilyen tervek megvalósítására

fogtak össze a répcelakiak és a társközségek az elmúlt öt éves tervben. A legtöbben a két kezük munkáját adták a járdaépítésekhez, a bölcsőde- és óvodafejlesztésekhez, a faluszépítéshez. S itt — ahol a tanács hívó szavára oly szívesen mentek dolgozni a nagyközségért a bejárók és a helybeliek egyaránt — nincs szükség feltenni a szónoki kérdést: milyen a kapcsolat a tanács és a lakosság között? Az összefogás eredményeként valamennyien joggal büszkélkedhettek azzal, hogy lassacskán valóban „nagyközségi külsőt” mutat a falujuk. Úgy gondolták, *joggal lehetnek várományosai* a megyei településfejlesztési verseny első helyezésének...

A répcelakiak reményei mégsem teljesültek. Hiába volt együtt a pénz a bankban, a kivitelező vállalat cserbenhagyta őket. A tornacsarnok avatása elmaradt. Sokat vesztettek ezen a répcelakiak. Hiszen részben ez fosztotta meg őket a nagy összegű pénzüjtalommal kecsegtető első helytől. A csupán erkölcsi elismerést eredményező *harmadik helyre* szorultak a versenyben.

A megye mércéje

Igaz, mindebben azért más is közrejátszott. A megyei bíráló bizottság szigorú mércével mért. Nemcsak a kiválóan szervezett társadalmi munka mennyiségét és értékét vette számításba, nemcsak azt figyelte, hogyan igazodtak a települések a maguk előzetes terveivel. Hanem a gyárak, üzemek, termelőszövetkezetek, állami gazdaságok készségét, a *velük kialakított tanácsi kapcsolatok rendszerét* is vizsgálta.

Es hogyan alakult ez Répcelakon?

— Még jól emlékszem a néhány évvel ezelőtti esetre — meséli a tanácselnök. — A szénsvapgyár akkori igazgatójától először kértem támogatást valamihez. Az igazgató fogadott, szó nélkül végighallgatott, s mikor elmondtam a magamét, csak annyit kérdezett: *„Nem tévesztette el a bejáratot? Mert a fejlődés — úgy mond — az nem mi vagyunk...”*

Ez persze már a múlté. Egy anekdota csupán, amin utólag jót nevetünk mind a ketten. Ma már itt is tervegeztető tárgyalások előzik meg a tanácsi fejlesztési tervek összeállítását. Hogyan zajlik ez a gyakorlatban?

MUNKAMÓDSZER

A végrehajtás ellenőrzése

Eredményes tanácsi munka elképzelhetetlen a tanács és a végrehajtó bizottság határozatainak megvalósítása nélkül. Ezért fontos, hogy a testületi határozatok végrehajtásának minden tanácsnál meghatározott — a helyi körülményeknek megfelelően kialakított és folyamatosan továbbfejlesztett — *rendszere* legyen, amelyet jól ismernek a szakigazgatási szervek dolgozói és a tanácsstagok is. Ebben a rendszerben megfelelő helyet kell kapnia az ellenőrzésnek, ami a határozatok végrehajtási folyamatának szerves része.

Az ellenőrzésnek ez esetben hármas célja van. Felfedezni, hogy — a határozatban megjelölt felelősök milyen intézkedéseket tettek a végrehajtás érdekében; — miképp valósult meg a határozatban kitűzött cél; — hogyan fogadta a határozatot a lakosság és milyen társadalmi gazdasági hatással járt a végrehajtás?

A gyakorlatban már sok jó módszer alakult ki arra, hogy az ellenőrzés valóban betöltsé ezeket a funkcióit.

Különösen az átfogó jellegű, hosszabb időre szóló határozatok esetében vált be az a megoldás, hogy a tanács *már a határozatban kötelezi* végrehajtó bizottságot: általában egy-két évenként vizsgálja meg a végrehajtás helyzetét és arról számoljon be a tanácsülésen. A végrehajtó bi-

zottság is *ugyanúgy kötelezheti* beszámolóra szakigazgatási szerveit és az alsó fokú végrehajtó bizottságokat. Több helyütt — például Békés és Csongrád megyében — a végrehajtó bizottság esetenként tanácsstagokból, tanácsi dolgozókból álló *munkacsoportot* bíz meg azzal, hogy részleteiben is vizsgálja meg és elemezze a testületi határozatok végrehajtásának helyzetét, tárja fel a jellemző akadályozó tényezőket, majd tárgyalja meg a munkacsoport jelentését.

Az ellenőrzés egyik igen hasznos formája, hogy a tanács vagy a végrehajtó bizottság *önálló napirendi témaként beszélje meg* egy-egy jelentős határozatának megvalósítását. Helyes, ha már a munkaterv tartalmazza, hogy mely határozatokkal foglalkozik ilyen módon a testület.

A tanács törvény értelmében a végrehajtó bizottság *évente köteles számot adni* tevékenységéről a tanácsnak. Lényeges követelmény, hogy ennek keretében *mindig adjon mélyreható tájékoztatást* a testületi döntések megvalósításáról.

A testületi határozatok végrehajtásának ellenőrzése a tisztségviselők *alapvető feladatai* közé tartozik. Szükséges ezért, hogy az úgynevezett *tevékenységi felügye-*

— *Elvileg a kölcsönös érdekek* egyeztetése alapján születik a döntés: *ki, mihez, mennyit adjon?* Valójában — és a gyakorlatban is — azonban csak egy igazi társunk van: *a szénsvapgyár*. Ők a „fix pont”, akik minden álmunkhoz a lehetőségeikhez mérten segítenek. Rajtuk kívül természetesen a sajtógyáriak is képviseltetik magukat, ők azonban *többnyire csak a kezüket mossák*: az itteni üzem csak kirendeltség, a központ Szombathelyen van, ők oda adnak. A két állami gazdaság közül az egyiknek csak a központja működik itt — területük jó része nem is Vasban, hanem Győr-Sopron megyében van —, ők ezért nem adnak. Termelőszövetkezeti központ pedig nincs is Répcelakon...

Kevés az „egy kapcsolat”?

Hiába van tehát neve a gyerekek, hiába folynak a tervezgetető tárgyalások, a koordinációs kapcsolatok *egyetlen üzemre* szűkülnek. S miután a fejlesztési elképzelések támogatása önkéntes, „adakozásra” senki nem kényszeríthető, a répcelaki tanácselnök — helyben — még panaszkodni sem szaladhat. Ezért az az, hogy a megye „szigorúan tárgyilagos” — minden eredményt csak számokkal mérve, s így kissé erőltetetten összehasonlító, értékelő módszere iránt *kétségek ébredtek* bennünk. Noha bizonyára vannak Vas megyében városok, nagyközségek, ahol a *sokéves együttműködés, a tanácsi és üzemi vezetők személyes, jó kapcsolatán alapuló* közös munka szebb eredményekre vezetett. S elképzelhető, hogy vannak, akik előzetes tervekhez jobban igazodva zárták negyedik öt éves tervüket. Répcelak — hozzájuk képest — *valóban csak „makorló” nagyközség*. De van, amiben mégiscsak példát adhat másoknak: *hogyan lehet nekijugaszkodni a társadalmi munkának, s még a veszített verseny után sem keseregni, hanem újra és újra bizonyítani. Nem a versenyért — önmagukért!*

Reméltük, hogy a megyei tanács — az ötödik öt éves tervre ismét meghirdetett településfejlesztési verseny értékelésekor — ezt is figyelembe veszi. Egy településnek az *önmagához képest* tiszteltet érdemlő fejlődését.

Révai Valéria

leti munkájuk keretében a szakigazgatási szervek vezetőitől rendszeresen — ha szükséges lehet — kérjük számon az időszerű testületi határozatok végrehajtását. Ezenkívül követeljük meg, hogy a szakigazgatási szervek vezetői vagy a végrehajtás más felelősei (helyi tanácsszervek, intézmények, vállalatok vezetői stb.) *haladéktalanul jelezzék azokat az előre látható akadályokat*, amelyek miatt késhet vagy meghiúsulhat az eredmény.

A tanács törvény jelentős feladatát rótt az ellenőrzésben a *tanácsi bizottságokra*. A bizottságok ilyen jellegű tevékenységében egyben a *tanácsi munka lakossági ellenőrzésének* egyik formája. Eredményességét hatékonyan segítheti, ha — mint például a fővárosi, de más tanácsoknál is — a tisztségviselők már a munkatervük összeállításánál *tájékoztatták a bizottságokat, tanácsot* csoportokat, hogy melyek azok a testületi határozatok, amelyek ellenőrzésében kiváltképp hasznosnak tartanák közreműködésüket.

További lehetőség, amivel azonban még *nem élnek megfelelően* a tanácsok, hogy a *népi ellenőrzési bizottságok* kéri fel egyes határozataik megvalósításának és a végrehajtás társadalmi, gazdasági stb. hatásának széles körű vizsgálatára.

Dr. Fürcht Pál,
a Tanácsi Hivatal munkatársa

Kivételt csak kivételesen

Írta: Csikós-Nagy Béla, az Országos Anyag- és Árhivatal elnöke

A termékfoglalom 1968 óta a vállalati gyártmányprogramozáson és a több csatornás értékesítésen alapul. A termelés és elosztás operatív folyamataiban az állam a feltétlenül szükséges mértékben és módokon avatkozik be központilag. Csak kivételesen élünk a központi elosztással, a kontingens-, a készletintézkedéssel, az értékesítési szerv kijelölésével, valamint a szerződés-kötési előírás eszközökkel. Az 1968-75-ös időszak eszköztárát az ötödik ötéves terv indításakor néhány új eszközzel kiegészítettük. Több csatornás forgalmazásban — egyes esetekben — korlátozzuk a szállító megválasztását; a beszerzési kontingensre — amikor indokolt — átvételi kötelezettséget állapítunk meg.

Szükséges volt az is, hogy intézményes rendszerbe foglaljuk a vállalati gazdálkodásba történő operatív beavatkozást. Ez a módszer különösen 1973 őszétől nyert teret, a világgazdaságban átmenetileg fellépő anyagbeszerzési nehézségek miatt. A Minisztertanács rendelettel szabályozta a termékforgalmazás átfogó rendszerét. Ennek keretei között azokat az eseteket és feltételeket is, amelyek mellett — a Minisztertanácsnak történő bejelentési kötelezettséggel — az operatív beavatkozás megengedhető.

Hatékonyabb a vártnál

A termékfoglalom konkrét rendszerét a kormány a népgazdasági terv jóváhagyásakor évenként meghatározta. A terv irányelveinek elfogadása után az Országos Anyag- és Árhivatal elnöke tájékoztatja a vállalatokat a következő év várható szabályozásáról: a termékfoglalom 1977. január 1-én hatályba lépő, várható szabályait már 1976 októberében ismertette az árhivatal közleménye. A szokottnál is nagyobb érdeklődést váltott ki a tájékoztató, mivel a benzin és a gázolaj központi adagolásának megszüntetését tervezzük a közületi szektorban. Továbbá: nem kívánjuk kiterjeszteni a szerződéskötési kötelezést.

Mint közismert, a hazánkban felhasznált kőolaj és földgáz 55 százaléka import; s miután a kőolaj világpiaci ára 1973 őszén ötszörösére emelkedett — fokozott takarékoságra kényszerültünk. 1975-ben a közületi szektorban bevezettük a benzin és a gázolaj központi adagolását. Ez egy olyan összetett intézkedési program része, amelynek fontosabb elemei a következők:

— A belföldi árendszert hozzáigazítása a világpiacra kialakult új árarányokhoz; a kőolaj és a

földgáz, valamint a szénhidrogén-származékok felértékelése.

— A szénhidrogének térhódításának lassítása. Az Országos Energiagazdálkodási Hatóság megtilthatja szilárd tüzelőanyag-ról a szénhidrogénre való áttérést, illetve új létesítményeknél az erre történő berendezkedést.

— Energiatakarékossági (racionálizálási) rendszabályok.

Az ésszerű energiagazdálkodás érdekében tett intézkedések hatásai különböző időszakokban és módon jelentkeznek: azonnali eredményre vezetnek a gazdálkodási fegyelmegszilárdítását, illetve az üzemviteli, technológiai szabályok betartását szolgáló intézkedések, az energiaátalakítás, -felhasználás területén. Mások teljes hatása évek múlva mutatkozik — esetleg csak beruházások révén. Rövid távon a közületi szektorban bevezetett benzin és gázolaj adagolásának tulajdonítottunk nagyobb jelentőséget. De az 1976. évi gazdálkodás arról győzt meg, hogy az árendszerszerű változások, valamint az Országos Energiagazdálkodási Hatóság intézkedései kedvezően és a vártnál gyorsabban érvényesültek. A közületi járművek 1975-ben az eredetileg engedélyezett benzinmennyiség 95 — míg a gázolaj 90 százalékát használták fel. Pedig a jegyrendszer bevezetése után sokan nyomban serelemezték az „alacsony” kontingenseket, és „társadalmi érdek” címen kikényszerítették azok felemelését. Az 1976. évi várható felhasználás benzinből 85, gázolajból 80 százalékra tehető.

A benzin és a gázolaj központi adagolását azonban nem azért kívánjuk megszüntetni, mert fokozott takarékoságra nincs szükség. Am úgy tűnik, hogy a komplex intézkedési program a vártnál nagyobb hatással működik. Arra pedig nem akarunk berendezkedni, hogy korlátozzuk feladatuk ellátásában az újonnan beszerzett járműveket.

Indokolt körben

A vállalatok — miközben a tervekkel összhangban szervezik a termelést — szerződéses árukapcsolatokban megteremtik tevékenységük anyagi alapjait. Az állami tervezés azon örködik, hogy a gazdaság a belső egyensúly megőrzésével fejlődjön, általánosságban nincs szükség arra, hogy az állam szerződés kötésére kötelezze a vállalatokat. E kötelezettséget 1968 óta csak kivételesen (honvédelmi, egészségvédelmi ügyekben), illetőleg a kiemelt nagyberuházások haté-

kony megvalósítására alkalmazzuk. Az így érintett termékek mennyisége az ipari termelési érték húsz százalékán alul van. Hosszú évek tapasztalata igazolja, hogy amikor az adminisztratív beavatkozás ilyen keretek között marad, akkor ez nem sérti a nyereségérdekeltség alapuló vállalati önállóságot.

De már 1968-ban felmerült: a szerződés-kötési kötelezettség nem indítható el olyan törekvéseket, amelyek a „kivételezettek” körét kívánja kiterjeszteni? A hetvenes évek elején a szerződés-kötési kötelezettséggel érintett vállalatok kérték: hozzuk őket is „kivételezettek” helyzetbe az olyan vállalatokkal szemben, amelyekkel árukapcsolataik vannak. Építőipari vállalatok például azt kérték az utóbbi időben: kötelezzük az összes többi vállalatot minden olyan igényük teljesítésére, amit a lakásprogram kapcsán megfogalmaznak. Am nagyon időszerű annak hangsúlyozása, hogy a termékforgalmazás 1968 óta érvényben levő rendszerére csak addig működőképes, amíg az adminisztratív megkötések kivételként léteznek.

Hatósági funkciókkal

Szabályozási rendszerünkben a közvetlen és közvetett szabályozók — az utasítások és az ösztönzők — megfelelő szintetizálására adja a rendszer logikáját. Amíg e tényezőket sikerül jól összehangolni, addig minden rendben van és bizonyítható, hogy a gazdasági hatékonyság szempontjából e módszer jobb, mint a termelési központi anyagi-műszaki ellátása. De ha a szerződés-kötési kötelezettség túl széles körben érvényesül, akkor diszkriminatív jellegű ölt minden olyan tervezett tekintve, amelynek megvalósítására kivételes eszköz nem vehető igénybe. Mindezt jól tudják azok is, akik a megkülönböztetést szorgalmazzák, de úgy gondolnak, hogy a nekik adott előny önmagában nem okoz minőségi változást az irányítási rendszerben.

Manapság sokan szeretnének kivételes helyzetbe jutni; mind többen vannak azok, akik államhatalmi tekintély fedezékéből, hatékony funkcióval szeretnék bevezetni a vállalatot. Pedig ha valaha, akkor ma különösen időszerű a gazdasági fejlődés változó feltételeihez való rugalmas igazodás. A jó piacutatásra alapozott termelés-szervezés, kockázatviselés és felelősségvállalás. A termékforgalmazási rend — a maga eszközeivel — erre kívánja ösztönözni a vállalatokat.

A fekete gyémánt reneszánsza

Az olajmonopóliumok és a szén

A nagy tőkés olajtársaságok központjaiban sorra szervezik az úgynevezett „szénigazgatóságokat”, ezzel is jelezve, hogy az olajmonopóliumok érdeklődése ma már kiterjed a szénre is. Nemrégiben érkezett meg Franciaországba Dél-Afrikából az első olyan szénzállítmány, amelynek feladója olajtársaság, mégpedig a Shell volt! A British Petroleum pedig mintegy 250 millió dollár értékben érdekeltséget szerzett az ausztrál szénbányászásban. Élénk tevékenységet folytat a széniparban az Exxon, az Occidental, a Gulf, a Texaco — tehát a tőkés olajvilág vállalatbirodalmi.

Véges tartalékok

Az 1973-as közel-keleti háború utáni olajszökés, majd a „fekete arany” árának megötszörösödése, busás profitokat hozott és hoz az egész tőkés világot behálózó olajbusinessnek. Az óriási bevételek közepette sem lehetett azonban megfeleledkezni a nagy kérdéssről: mennyi időre elegendőek a világ olaj- és földgáz készletei?

Az alapos felmérések szerint a szénhidrogének tartaléka nagyon is véges. A jelenlegi ismeretek szerint — évi négy százalékos fogyasztásnövekedéssel számolva — az olajkészletek 37, a földgázkészletek pedig 51 évre elegendőek. Mindez arra figyelmeztet, hogy már napjainkban is gondolni kell az olaj és földgáz utáni időkre, gondoskodni kell az alternatív energiaforrások kiaknázásáról. Ebben a vonatkozásban elsősorban az atomenergia és a szén jöhet számításba.

Szerte a világon nagy atomerőmű-építési programok kezdődtek az elmúlt években, de az igen magas beruházási igény miatt az atomenergia csak jó néhány évtized múlva válik általánossá, tehát nem a közeli jövőben, lép elő első számú energiaforrássá. Becslések szerint csak a jövő század közepére érhető el, hogy világterületeken a megtermelt energia többsége atomerőművekből származzék.

Kedvezőek viszont a kilátások rövid távon is a hagyományos energiaforrással, a szénnel kapcsolatban. A Shell felmérése szerint a világ jelenleg ismert szén-tartaléka 10 782 milliárd tonna (!), s ennek a mennyiségnek több mint 50 százaléka a Szovjetunióban, mintegy 30 százaléka pedig az USA-ban található. A jelenlegi felhasználás mellett a világ szénkészletei 1900 évre elegendőek, a kitermelés évi négy százalékos növekedése esetén csak 200 év múlva lehet a tartalékok kimerülésével számolni.

Új eljárások

A szén tehát manapság ismét reneszánszát éli, s azok az olajtársaságok, amelyek eddig oly nagy súlyt fektettek a kitermelési technológia korszerűsítésére, fokozatosan a szénbányászat felé fordulnak, s most ott igyekeznek új eljárásokat bevezetni. Főrek-

vésüket azzal igazolják, hogy néhány évtized múlva is szeretnék még jelen lenni a világ energiapiacán, ehhez viszont az alapokat most kell megteremteni, mégpedig minél nagyobb szénbánya-érdekeltségek vásárlása révén. Akárcsak a tőkés kőolajiparban történt, most a szénbányászásban is arra lehet számítani, hogy az olajipari óriások igyekeznek az iparág útőérének közelébe jutni.

A Continental Oil (Conoco) rövid idő alatt csaknem 14 milliárd tonnányi szénkészletre tett szert szénbányák vásárlásával, valamint kisebb-nagyobb cégek bekebelezésével. Tavaly már 50 millió tonna szén hozott a felszínre ez az olajvállalat az Egyesült Államokban. Az elkövetkező négy évben a BP egymilliárd dollár körüli összeget szándékozik befektetni a szénkitermelő iparba, s hasonló tervekről számolnak be a többi nagy olajvállalatok is.

A szén, akárcsak a kőolaj vagy a földgáz, nemcsak energiához szükséges, hanem fontos vegyipari alapanyag. A jövőben tehát számítani lehet a szervesetlen vegyipar reneszánszára is, illetve olyan új eljárások kidolgozására, amelyeknek segítségével helyettesíthető a petrokémiai termékek egy része. Mind a szocialista, mind pedig a tőkés országokban előrehaladott kísérletek folynak a szénáztatás és -cseppfolyósítás technológiájának továbbfejlesztésére.

Kereskedelmi változások

A tőkés olajtársaságok azzal számolnak, hogy hamarosan megindul a szén világméretű kereskedelme. Ez idáig ugyanis a világ széntermelésének csak 8 százaléka került be a külkereskedelm csatornába, hiszen a felszínre hozott szén elsősorban a kitermelő országokban használták fel. Az olaj- és földgáz-tartalékok csökkenésével párhuzamosan azonban növekedni fog a szénkereskedelem — vélik az olajcégek gazdasági kutatóintézetei. A legnagyobb vevő Japán és a nyugat-európai országok lesznek, hiszen ez a két terület igen számottevő kőolaj-behozatalra szorul, az energiához való igényük pedig várhatóan növekszik majd a szén arányát. A számítások szerint Japán és Nyugat-Európa szénbehozatala 1985-re megkétszereződik, s eléri majd a 140, illetve a 120 millió tonnát éves szinten. A Shell számításai még optimistábbak, évi 300 millió tonnás Japán és nyugat-európai importigénnyel számolnak.

A szénkereskedelem előtérbe kerülése mellett szólnak az alacsonyabb szállítási költségek is. Nincsen szükség tankhajókra, méregdrága olajvezetékekre. Ha ömlesztett áruként szállítják, a kőolajnál jóval olcsóbb a vízi szállítás, nem is beszélve a vasútról. A nagy olajtársaságok már most erőteljesen foglalkoznak a szállítási lehetőségekkel, készítik az árvetéseket — egy szóval, készülnék a „szénkorszakra”.

Gonda György—Lőrincze Péter

HORIZONT • HORIZONT • HORIZONT

Szovjet-NDK együttműködés

A szovjet-NDK tudományos és műszaki együttműködés 25 éves évfordulója alkalmából Berlinben ünnepi ülést tartottak. A 25 év alatt több mint 10 ezer NDK-beli kutató, tervező és technológiai szakember dolgozott szovjet üzemekben és intézetekben, ennél is több NDK-beli diák tanult szovjet főiskolákon, s több mint ötezer szovjet tudós segítette a termelést és a kutatást az NDK-ban.

Lengyel csapágyak a Citroennek

A lengyel Impexmetal külkereskedelmi vállalat 1977-ben 10,5 millió francia frank értékben szállít golyóscsapágyakat a Cit-

roen autógyárnak. A csapágyakat a kraszniki és a kielcei gyárban állítják elő.

Külföldi tőkebefektetések Ausztráliában

Nyugat-Németországban és Svájcban megnőtt az érdeklődés az ausztráliai tőkebefektetések iránt, különösen az ásványkutatás, a kőolajfeltárás és a földgáz-lelőhelyek kiaknázásában — mondta Philip Lynch ausztráliai pénzügyminiszter a két országban tett látogatása után. Ausztráliában jelenleg 40 bányáépítési terv — megvalósításukhoz 16 milliárd ausztrál dollárra lenne szükség — szenved halasztást.

Szovjetunióból érkezik

Bányászati berendezések

A NIKEX Nehézipari Külkereskedelmi Vállalat főként építőipari gépek, kazánok, bányászati berendezések, exkavátorok, metrókocsik, Diesel-mozdonyok, helikopterek és repülőgépek eladásával, vásárlásával foglalkozik. Az utóbbi, a vétel van túlsúlyban a forgalmában és a behozatali ranglista első helyén a Szovjetunió szerepel.

Az elmúlt öt évben importált termékek sorában olyan hatalmas tételek szerepelnek, mint öt házigyár teljes felszerelése, a kelet-nyugati metróvonal építéséhez szükséges gépek és a szerelvények, a Nyergesújfalui Ebrnitgyár, a Szentendrei Nyomócsőgyár, a Dunai Vasúti Meleghengergorának berendezései. Az automatikus légi irányítás kialakításának kezdete, a recski rézbánya aknamélyítése szovjet gépekkel vált lehetővé.

A jelenlegi időszakra érvényes államközi megállapodások is je-

lentős importszállítást irányoznak elő. Egyebek között a Szovjetunióból érkeznek a Dunai Vasúti oxigénkonverteres acélművének a belpáttfalvi és a dunántúli cementgyár berendezései, szovjet közreműködéssel valósul meg a Dunántúli Hőerőmű.

Iparunk növekvő igényeit a szovjet partnerek szállítási kapacitásának bővülése lényegében kielégíti, a kereslet és a kínálat nagyjából megegyezik. Mindemellett rendszeressé vált az évi keretek túllépése, az utóbbi időben az évenként 10 százalékot is meghaladta az efféle „túteljesítés”. A hazai igények zöme a nagyberuházásokkal kapcsolatos, és mivel a rendelések, illetve a szállítások között legalább egy év az „átfutási” idő, néhány tényező időközben módosulhat. Bár igen kedvező, hogy a szovjet partnerek gyakran soronkívül is szállítanak, indokolt a kérdés: miért nem számolnak a tervek és a va-

lóságos igények későbbi eltéréseivel már a szerződések megkötésekor? Most is tudják a vállalat üzletkötői — mondta dr. Szlatki János, a NIKEX közgazdasági igazgatója —, hogy a következő évekre szóló államközi megállapodásokat meghaladják igényeink bányászati, utépitő és építőberendezésekből.

Az egyeztetési gondok a pontosabb, realisabb tervezéssel megoldhatók — a lényeg azonban az, hogy a NIKEX Szovjetunióból származó importja 1980-ig egyenletesen nő. Az idei 90 millió rubeles várható teljesítés az évtized végéig megkétszereződik. Ebben nagy szerepet játszik a bányászati beruházások újabb „virágkora”. A közeljövőben induló úgynevezett eocénprogramhoz — amely a szénkincs feltárásától a hő- és villamosenergia-termelésig terjed — nagy segítséget nyújtanak majd a korszerű szovjet gépek.

E. Zs.

Puja Frigyes előadása a Fészekben

A Művészeti Szakszervezetek Szövetsége tegnap délután a Fészek művészközlőben rendezte meg a művészkadémia soron következő előadását. Időszertű nemzetközi kérdések címmel Puja Frigyes külügyminiszter tartott nagy érdeklődéssel kísért előadást, majd válaszolt a nagy számban megjelent művészek kérdéseire.

Szocialista szerződés

Szocialista együttműködési szerződést írt alá szerdán a Szombathelyi városi Tanács, a Vas megyei Beruházási Vállalat, a Győri Tervező Vállalat, a Mélyépítési Tervező Vállalat és a Vas megyei Állami Építőipari Vállalat a szombathelyi lakás- és gyermekintézmények építésének meggyorsítására. Meghatározták feladataikat az ötödik ötéves tervben készülő 2600 lakás építésének előkészítésében, tervezésében és kivitelezésében.

Import képcsövek

Az Elektromodul és a szovjet Maspriborintorg képviselői Budapest szerződést írtak alá: a szovjet partner jövőre 298 600 fekete-fehér tévéképcsövet szállít hazánkba. Előzetes megállapodást kötöttek 20 ezer színes tévéképcső behozataláról is.

Az Elektromodul 100 ezer fekete-fehér képcső behozatalában állapodott meg csehországi partnervállalatával. Az import képcsövek egy részét szervizcélokra használják fel.

Új lakások Nyergesújfalun

A nyergesújfalui Magyar Vicsosgyárban kétmilliárd forintos költséggel több mint kétszerezésére, évi 11 ezer tonnára növelik a vállalat legfiatalabb vegyszergyára, a PAN-üzem termelését. A beruházáshoz kapcsolódóan 276 lakást építenek. Az új telep első kilencemeletes tömbjét most adták át az építők.

A vállalat érdekes pontozási módszert vezetett be az egységes elbírálás érdekében. A gyári dolgozókról az üzemi négyesség ad „minősítést”, és a gyárban töltött éveket is pontozták. Az új belépőknel a képzettséget, illetve a korábbi munkahelyükön végzett munkát vették figyelembe.

Vasúti szerencsétlenség Lengyelországban

November 3-án hajnali két óra tájban a Lublin—Wroclaw vonalon indított mentesítő gyorsvonat a sűrű ködben Julianka állomáson egy veszteglő személyvonatba rohamt, Czeszochowától 30 kilométerre, a Kielce—Czeszochowa vonalon.

Az összeütközés következtében 25 utas életét veszítette, 60-an megsebesültek. A szerencsétlenség híreire azonnal a helyszínre utazott Alojzy Karkoszka miniszterelnök-helyettes és Tadeusz Bejma közlekedési miniszter. A minisztertanács elnökének utasítására a közlekedési miniszter vezetésével különbizottság alakult a baleset okainak és körülményeinek kivizsgálására.

Sokfelé eső

Várható időjárás ma estig: erősen felhős, vagy borult idő, sokfelé esővel. Megélnénk, a Dunántúlon időnként megerősödő délnyugati, nyugati szél. Várható legmagasabb nappali hőmérséklet 8—13 fok között.

A Duna vízállása tegnap Budapestnél 132 centiméter volt.

Folyik a mentés és a kárelhárítás

Jelentés a szolnoki gázrobbanásról

Az MTT jelentette: Mint már a sajtó, a rádió és a televízió közölte, kedden Szolnokon, a Tóth Ferenc utca 1—3. szám alatt gázrobbanás következett a lakóépület harmadik és negyedik lépcsőháza összeomlása, 24 lakás megsemmisült, 16 lakás veszélyessé vált. Ezeket szerdán a délutáni órákban le-robbantották.

A mentési és kárelhárítási munkák folytatódtak. A szerencsétlenség következtében Petőházi Imréné 37 éves házfelügyelő, Barhács Sándorné 34 éves kereskedelmi alkalmazott, Dobos Lászlóné 21 éves ktsz-dolgozó, Dobos Judit öthónapos csecsemő, Petőházi Imre 14 éves tanuló, Petőházi Sarolta 13 éves iskolai tanuló, Kocsis Gyuláné 70 éves nyugdíjas, Rigó Annamária 10 éves iskolai tanuló, özvegy Horváth Józsefné 91 éves nyugdíjas, Rimóczi János 65 éves nyugdíjas, Talmács Alajos 66 éves nyugdíjas és Csák Dezső 62 éves nyugdíjas meghaltak.

A szerencsétlenség körülményeit a rendőrség szakértők bevonásával tovább vizsgálja, a mentési, romeltakarítási munkálatok folynak.

Trömböczky Péter, a Szolnok megyei Néplap munkatársa a helyszínről jelentette:

Keddről szerdára virradó éjszaka és tegnap egész nap folytatták a mentési munkákat a szolnoki gázrobbanás helyszínén a tűzoltóság, a rendőrség, a honvédség alakulatai, valamint az Állami Építőipari Vállalat, a Volán és más üzemek dolgozói.

A gázrobbanásnak, tegnap a késő esti órákban kiadott közlemény szerint 12 halálos áldozata van. Egy ember a kórházban halt bele sérüléseibe, 11 holttestet a romok alól emeltek ki a műszaki mentők.

A Szolnok megyei kórházban jelenleg hat sérültet ápolnak, közülük kettő még nincs túl az életveszélyen, két személy sérülése súlyos, de nem életveszélyes, állapotuk kielégítő. Kettő csak könnyebb sérülést szenvedtek, ők még néhány napos kórházi ápolásra szorulnak. A hat személyen kívül egy asszonyt az ideggyógyászatban részesítettek elsősegélyben, ő már kedden elhagyhatta a kórházat.

A 24 romba dőlő lakás károsultjai, valamint a házrész közvetlen szomszédságában levő öt lakásból kiköltöztetett családok megnyugtató körülmények közé kerültek. A szolnoki állomás

előtti Jubileumi tér házaiban, az elhelyezésükre soron kívül átadott és berendezett lakásokban laknak. Gondoskodtak arról is, hogy tegnap a legszükségesebbeket kedvezményesen beszerezhessék. Az Állami Biztosító a családoknak kifizette a gyorssegélyt. A szolnoki Sztár Ruházati Áruházban 50 százalékos árengedménnyel vásárolhatnak hitelbe ruhaneműt, a Domus Áruházban 20 százalékkal olcsóbban vehetnek bútort és lakásfelszerelési tárgyakat.

A széles körű társadalmi összefogást bizonyítja, hogy Szolnok üzemein kívül segítő szándékukat jelezték a megye más településeinek dolgozói is. Egyebek között az Áfor szajoli telephely több mint 200 dolgozója vállalta, hogy szabad szombatián kommunista műszakon vesz részt és a munkáért járó pénzt a károsultak lakásának felépítésére szánja. A Jászberényi Apertógépgyár és a Karcagi SZIM Gépgyár szocialista brigádjai is felajánlották munkájukat, segítségüket. A Szolnok megyei Tanács Tervező Irodájának kollektívája vállalta, hogy a helyreállításához szükséges tervdokumentációt soronkívül, társadalmi munkában elkészíti.

Csapatzászló-adományozás

Tegnap Miskolcon ünnepséget rendeztek abból az alkalomból, hogy a December 4. Drótművek csapatzászlót adományozott a BM forradalmi készenléti rendőrezred miskolci zászlóaljának. Az ünnepségen megjelent Benkei András belügyminiszter, dr. Bodnár Ferenc, a Borsod megyei pártbizottság első titkára, Csépanyi Sándor kohó- és gépipari miniszterhelyettes és dr. Ladányi József, a Borsod megyei Tanács elnöke. Az ünnepség a zászlóalj díszmenetével ért véget.

Átadás előtt a Hilton

A Középutépitő Vállalat megkezdte a budai Várhegyen épülő Hilton-szálló épületrészeinek műszaki átadását.

Az építők sokféle különleges anyaggal dolgoztak. A szálló tetőbárjának és báltermének falai például olyan bársonyos bevonatot kaptak, amelyek nem vonzzák a port, a szennyeződést, ugyanakkor kopásállóak és jó hőszigetelők is.

A szállóban végzett utolsó simítások és a műszaki átadás előreláthatóan november végére fejeződnek be.

Ismét Ki mit tud?

November 27. és december 14. között — az előválogatások után — a megyei és a városi válogatókon döntenek a bíráló bizottságok arról, kik jussanak tovább az immár kilencedik alkalommal megrendezett Kít mit tud? vetélkedőn. Az országos döntőbe való meghívásról a megyei döntő rész vevő központi zsűri, illetve a Magyar Televízió ifjúsági osztálya értesíti majd a versenyzőket.

1977. január 27-től március 24-ig zajlanak majd le az elő- és középdöntők, amelyeket a televízió egyenes adásban közvetít. A képernyőn látott öt elődöntő és ugyanennyi középdöntő után rendezik meg az országos döntőt, amelyet a jövő év áprilisában, felszabadulásunk évfordulójának tiszteletére sugároz a tévé.

Feloldották a járványügyi intézkedéseket

A Szabolcs-Szatmár megyei KÖJAL jelentése szerint a nyíregyházi hasmenéses, megbetegedések száma az utóbbi napokban olyan mértékben csökkent, hogy a bevezetett járványügyi intézkedések nagy részét feloldották. A betegek döntő többségének gyógykezelése befejeződött, de az előírt laboratóriumi vizsgálatok még folynak.

Ügétverseny-eredmények

1. Csipcsóka (8) — Capitano (9) — Calligula (2). — 19, 10, 10, 12. — Bef.: 36, 55.
2. Utód (7) — Vates (6) — Visk (5). — 40, 27, 16, 305. — Bef.: 77, 1499, Hármás befutó: 11 893.
3. Bojtorján (2) — Botond (5) — Bizar (1). — 23, 14, 15, 34. — Bef.: 58, 137.
4. Titán (5) — Rivaldafény (4) — Volta (6). — 31, 15, 15, 16. — Bef.: 35, 84. Hármás befutó: 290.
5. Babonás (5) — Vencel (6) — Aranyifjú (2). — 18, 11, 15, 13. — Bef.: 27, 44.
6. Torreador (7) — Bocs (3) — Uhu (9). — 56, 20, 23, 21. — Bef.: 308, 223.
7. Zsibogó (8) — Zefír (4) — Varrolyan (9). — 73, 15, 16, 40. — Bef.: Bef.: 196, 425.
8. Amanda (7) — Verona (9) — Zseton (2). — 27, 13, 36, 12. — Bef.: 124, 33.

(X) Az Országos Filharmonia közli, hogy a Pataky István Művelődési Központba, november 5-re, hirdették, Kocsis Zoltán—Ránki Dezső négykezes Mozart-zongoraszertét technikai okokból a Kőbányai Filmszínházban (X., Pataky István tér 15.) tartja. Jegyek válthatók az Országos Filharmonia jegypénztárában Budapest V., Vörösmarty tér 1. és a helyszínen.

FÖLDVÁRI ALADÁRNAK, a SZOT elnökének vezetésével hazaérkezett az a szakszervezeti küldöttség, amely a koreai szakszervezetek szövetségének meghívására október 26. és november 2. között a Koreai Népi Demokratikus Köztársaságban tartózkodott.

SZEGEDY DOBÓ ILLÉS budapesti iparművész professzor alkotásaiból 1976. október 18-a és 30-a között a nápolyi Galleria d'Arte di S. Carlo nagyszabású kiállítását rendezett. Az ismert magyar iparművész professzornak ez volt a nyolcadik külföldi kiállítása.

MAGYAR—LENGYEL BARÁT-SÁGI NAPOT tartottak tegnap Magyarbányhegyesen. A község művelődési házában tartott ünnepségen megjelent és felszólalt Feliks Allina, a Budapesti Lengyel Kulturális Központ igazgatóhelyettese.

ELLOPTÁK A TELEFONKÁBELT — az argentin főváros környékén — és emiatt ötezer telefon nem működik. A 14 ezer méter kábel tolvaját keresi a rendőrség.

AUTÓBUSZ-PÁLYAUDVART avattak tegnap Salgótarjában. A húsz és fél millió forint költséggel felszerelt korszerű létesítmény biztosítja a városi forgalom és a távolsági buszjáratok zavartalan lebonyolítását.

ÚJ SZUPERNOVÁT FEDEZTEK FEL az ausztrál csillagászok Földünkötől 10 ezer millió fényév távolságban. A fény akkor indult újtárra, a csillagról, amikor Földünk még létre sem jött.

A NÓGRÁD MEGYEI MACONKÁN tegnap csaknem kétmilliárd köbméter víz befogadására alkalmas mesterséges tavat adták át, amely része a Zagyva—Tarna vízgyűjtő tároló rendszerének.

Halálos balesetek

Baranya megyében, Kővágyszőlős külterületén Illés Ferenc 47 éves gépkocsivezető, pécsi lakos tehergépkocsival, szabálytalan kanyarodás közben összeütközött a motorkerékpárjával már előzékeny levő Katona György Zsolt 21 éves eladó, pécsi lakossal. A baleset következtében a motorkerékpár vezetője a helyszínen meghalt. Illés Ferenc ellen a rendőrség eljárást indított.

Somogy megyében, a Nagyatád és Berzence közötti útszakaszon Peti Sándor 31 éves autószerelő, csurgói lakos személygépkocsijával szabálytalanul előzött, és a menetirány szerinti bal oldalon egy szabályosan haladó autóbusszal ütközött. Peti Sándor olyan súlyos sérülést szenvedett, hogy meghalt.

AZ IMMUNOLÓGIAI VÁNDORGYÜLÉS tegnap Debrecenben befejeződött. A háromnapos tanácskozáson elhangzott négy referátum és 80 előadás elsősorban az immunokémiában elért hazai eredményeket összegezte.

MÁSODÁLLÁS

— Ha van most köztünk mérnök, nézze meg, hogy elfér-e a szekrény a kanyarban!

(Lehoczki István karikatúrája)

NEMZETKÖZI SZÁMÍTÁS-TECHNIKAI SZEMINÁRIUM kezdődött tegnap Budapesten. A szeminárium elektronikus berendezések számítógéppel segített tervezésének, gyártásának és ellenőrzésének kérdéseivel foglalkozik, három napon át.

ÚJ VÍZMŰVET AVATTAK KALOCSÁN. Ezzel megoldódott Bács-Kiskun megye Duna menti településeinek legnagyobb gondja, a vízhiány. Egyidejűleg készült el, mintegy 26 millió forint beruházási költséggel Kalocsa szennyvízcsatorna-hálózata is.

A BAROMFI-FELDOLGOZÓ VÁLLALATOK TRÖSZTJE és a békéscsabai Baromfifeldolgozó Vállalat a tenyésztő és feldolgozó szakemberek részvételével tanácskozást rendezett tegnap Békéscsabán az ország baromfihús-ellátásáról. Az értekezleten részt vett Szabó István, a TOT elnöke is.

AZ ORSZÁGOS MŰSZAKI Fejlesztési Bizottság dr. Ajtai Miklós vezette küldöttsége szerdán Szlovákiába látogatott, ahol ipari és mezőgazdasági üzemek munkájával ismerkedett.

MADÁRSZÁMLALÁS KEZDŐDÖTT tegnap Fejér megye Dunaparti területein. A Magyar Madártani Egyesület megyei szervezetének tagjai számba veszik a folyó kiömléseiben, az úgynevezett morotvákban tanyázó szárnycsapatokat.

MAGYAR—SZOVJET BARÁT-SÁGI NAPOK kezdődtek tegnap Heves megyében. A következő héten megyszerte több mint száz rendezvényre kerül sor.

EGYMILLIÓ EVES EMBERI CSONTOK maradványait találták meg az ókori Görögország északi részén, a mai Macedónia területén. Ezek a legrégibb csontok, amelyekről napjainkban tudunk.

ÜNNEPI IFJÚSÁGI NAPOT tartottak tegnap a Pécsi Tanárképző Főiskolán. Megrendezték a diákok ifjúsági parlamentjét és átadták a főiskola oktatástechnológiai bázisát, amely az UNESCO programja keretében és támogatásával működik.

WON TON TON a neve az új kutyaszárnak Hollywoodban. A fekete német juhászkutya, az egykori híres Rin Tin Tin utóda Amerikában.

TEJÜZEMET AVATTAK tegnap Tiszafüreden a kiskörei vízellátó üdülőkörzetének központjában. A modern technológiai berendezésekkel felszerelt üzem naponta 25 ezer polipack csomag tejet bocsát ki; évente hétmillió liter tejet forgalmaz.

NEGYVENEZER KÉPET, SZOBROT, REGESZETI LELETET loptak el a második világháború befejezése óta Olaszországból.

KIFIZETTEK AZ ÖTTALÁLATOS szelvényre járó nyereségösszeget tegnap az Országos Takarékpénztár központjában. A nyertes egy budapesti nyugdíjas, akinek egy gyermeke és öt unokája van.

A MARÓTHI GYÖRGY PEDAGÓGIAI DÍJÁT ÉS EMLÉKERMET ebből az esztendőben 14 hajdúsági nevelő kapta meg. Tegnap dr. Ács István, a Debrecen városi Tanács elnöke adta át a díjakat.

HALÁLOZÁS

KOMLÓS TIBOR, a Lapkiadó Vállalat munkatársa tragikus hirtelenséggel, 53 éves korában elhunyt. Temetésé november 8-án, hétfőn délután 3 órakor lesz a Rákoskeresztúri temetőben.

Késik az Árpád

A szövetkezetet közben szanálták — Nehézkés tervezés, kötélfűzés

Immár harmadik éve, hogy komótosan épülget Tatabánya első szállodája. A tempó, s az építkezés vajdása kemény próbára teszi a város lakóinak türelmét, akik közül sokan nem is sejtik, hogy még három évig csúfítja az építkezés a város központját.

Az illetékesek szerint a körülmények „véletlen összejátekának” tulajdonítható, hogy a 60 szobás, hétszintes szálloda hét év alatt készül el... Maga az építkezés ebből 5 évet vesz igénybe. (A tapasztalat azt mutatja, hogy egy ilyen nagyságú szálló felépítéséhez maximum két évre van szükség.)

Nyolcvan évre?

A városi tanács tervezőtanácsának vezetője, Szalontai Csaba, így foglalta össze az építkezés előzményeit:

— A szállodaépítés terve már az 1950-es városrendezési elképzelésekben is szerepelt, majd az 1960-as tervben újra helyt kapott. A kivitelezés azonban egyre tolongott, mert nem volt együtt a beruházáshoz szükséges pénz. A városi tanács több kiviteli tervet készített, a legutolsó változat 1972-es keltezésű.

Egy kiviteli terv nem olcsó mulatság. Az Árpád-szálló kiviteli tervei eddig csaknem 4 millió forintba kerültek. Az utolsót például csak az mentette meg az elvüléstől, hogy a szállodát sikerült a IV. ötéves terv célcsoportos beruházásai közé soroltatni. E szerint 30 millió forintból 1971 és 1973 között épült volna fel a szálló. A beruházás azonban nem kezdődhetett meg, mert a beruházó, a Pannónia Szálló és Vendéglátóipari Vállalat felmondta a szerződést. A Pannónia anyagi eszközeit a Vadászati Világkiállítás annyira igénybe vette, hogy az építkezéshez kért kölcsön visszafizetését csak 1979-ben tudta volna elkezdni. Helyére új

beruházó — a Hungarohotels — lépett.

Mindenesetre elgondolkoztató, hogy a szállodát már ekkor veszteségesre tervezték. A számítások szerint a beruházás 70—80 év alatt térült volna meg! E hosszú és elfogadhatatlan megtérülési időt csak részben indokolják az építkezés költségei.

Viszontagságok

A beruházó kiléte tehát 1973-ig tisztázódott, a kivitelező viszont még nem. A Komárom megyei Építőipari Vállalat elvállalta vol-

hozna. De hogyan; hiszen az első öt esztendőben évi másfél millió forintot veszteséggel működik, s ennek felét a városi tanács vállalja magára. A beruházás megtérülési ideje — ötven év...

A viszontagságoknak azonban még így sincs vége. Az esztergomi szövetkezet oly silányul kezdett dolgozni, hogy a friss alapozást javítani kellett. Ezzel a megyei építőipari vállalatot bízták meg: 1976 tavaszára, igaz, elvégezték ezt a váratlan munkát, ám odavesztett még egy év és 800 ezer forint. Az építkezés folytatásával ezek után végleg a megyei vállalatot bízták meg, mivel a szövetkezet időközben tönkrement, szanálni kellett. A vállalat 1978 végére, 1979 tavaszára ígerte a szállodaépítés befejezését. A fejlesztési költségek 78 millió forintra emelkedtek...

Ráfizetünk

Szalontai Csaba szerint nemcsak arról van szó, hogy az Árpád-szállót túl nagyra tervezték, hanem arról is, hogy nem lett volna szabad elkezdni az építkezést, amíg a feltételeket nem tisztázzák. Az előkészítés hibáiban és az építkezés elhúzásában közrejátszott bizonyos helyi türelmetlenség is.

De hát, ki ne szeretné, hogy városa — ahol nincs hasonló szálló — minél gyorsabban fejlődjön! Ez természetes is lenne. Ám most már az a kérdés, hogy kik és miből fedezik a veszteségeket? A kiviteli tervekre kifizetett 4 milliót, az időhúzás miatt 50 millióval megnövekedett építési költséget, a több mint egymillió forint beruházási járulékot, valamint a kiesett forgalom utáni bevételt?

A válasz, sajnos, nagyon kézenfekvő: az ilyen csigatempójú építkezésre mindannyian ráfizetünk.

Rajna György

na az építkezést, ám ki tudja miért, a munkával az Esztergomi Építőipari Szövetkezetet bízták meg. Az új „tulajdonos” — a Hungarohotels — mindenesetre a szövetkezetet együtt örökölte a beruházást, amely 1974-ben felvult a terepre. Most már csupán egyetlen „szépséghiba” zavarta a kivitelezést: hiányzott a beruházás pénzügyi fedezete. Különösen vitás volt a szálloda gazdasági számítása. Végül pénzügyminiszter-helyettesi beavatkozására a Hungarohotels megfellelő mutatókat alakított ki. A legutóbbi tervek szerint a szálloda már a negyedik évben nyereséget

Mongol gazdaság

Gyorsmenetben

A Mongol Népköztársaságban — akárcsak a többi KGST-országban — idén új ötéves tervperiódus kezdődött. A valamikor „Ázsia vad sarkának” tartott Mongólia az 1971—75-ös ötéves tervidőszakban olyan dinamikus gazdasági fejlődésen ment keresztül, hogy a jelenlegi, hatodik ötéves terv fő célkitűzése már a szocialista gazdaság anyagi és műszaki bázisának megteremtése.

A hatalmas területű, ám mindössze másfél milliós lakosságú ország nemzeti jövedelme 1971—1975 között 38 százalékkal emelkedett, háromnegyed részben a munkatermelékenység növekedésének eredményeként. Az agrárpipari Mongólia nemzeti jövedelmének háromnegyedét a mezőgazdaság, 25 százalékát az ipar szolgáltatja. A mezőgazdaságon belül az állattenyésztés az élenjáró ágazat, s a 25 milliós állatállomány tartása egyre belterjesebbé válik az istállóépítési program következtében. Rohamosan növekszik a mezőgazdaság anyagi-technikai bázisa.

Kialakul az ipar

Néhány évtizeddel ezelőtt a mongol ipar mindössze néhány kisüzemből állt, ma pedig gomboa módjára szaporodnak az új ipari körzetek. Az elmúlt ötéves tervben a mongol ipar termelése évi átlagban 9,2 százalékkal emelkedett. Az ország ma már fejlett élelmiszer- és könnyűiparral, ércbányászattal, fémfeldolgozó iparral és fűtőanyag-energetikai ágazattal rendelkezik.

Sikereket hozott az ötödik ötéves terv a szociális program végrehajtásában is. Az egy főre jutó reáljövedelem 17 százalékkal emelkedett.

Bővült a Mongol Népköztársaság külkereskedelmi forgalma is. Az összforgalom mintegy 96 százaléka a szocialista országokkal bonyolódik le, az elsőszámú partner a Szovjetunió, amely 80 százalékkal részesedik az ország árucseré-forgalmából.

Mongólia — amely 1962. óta tagja a szocialista gazdasági közösségnek, a KGST-nek — nyersanyagokban és ásványi kincsekben igen gazdag. A föld mélyén nagy mennyiségű molibdén, réz, ón, tűzálló anyag, gipsz, arany található, a készleteknek azonban ma még csak egy töredéke ismert. Tulajdonképpen csak most kezdődik meg, a többi KGST-ország segítségével, Mongólia geológiai feltárása, s az első vizsgálatok tanúsága szerint óriási kiaknázható készletek lehet számítani.

A távoli szocialista ország gazdasági fejlődésében meghatározó szerepe van a KGST-tag-

országok segítségének. A Komplex Program például külön intézkedési rendszert tartalmaz az ország gazdasági fejlődési ütemének további gyorsításáról és emeléséről. Több KGST-ország összefogásával épült fel a Darhan—Szelingó-i körzet ipari komplexuma, ahol a cementgyártól a hűtőszemig fontos ipari létesítmények sora található. A KGST tagállamai különböző ágazatok fejlesztésében vetek és vesznek részt, hazánk például ruhagyárt, hűtőszem, valamint biokombinátot létesített Mongóliában. A legtöbb segítség a Szovjetunióból érkezik. Szovjet szakemberek tízezrei dolgoznak Mongóliában a mezőgazdaság és az ipar fejlesztésén. A szovjet—mongol tervek koordinációja lehetővé teszi a segítségnyújtás diverzifikálását is. A jelenlegi ötéves tervben a Szovjetunió 240 létesítmény megépítésében vesz részt mongol területen, ezeknek többsége a mezőgazdaság fejlesztését szolgálja.

A mostani ötéves tervidőszakban kezdődik meg a szovjet—mongol együttműködéssel készülő, hatalmas erdeneti fémkombinát építése. A tervek szerint az erdeneti molibdéndúsított a világ tizedik legnagyobb ilyen jellegű létesítménye lesz. Ugyancsak hamarosan megkezdődik a szovjet—mongol érdekeltségű molibdén- és rézbánya. A tervek szerint az első években félmillió tonna ásványi anyagot termelnek ki és dolgoznak majd fel.

A KGST-tagországok sokirányú segítsége, valamint az integrációs folyamat előrehaladása biztos támaszt jelent Mongóliának a jelenlegi ötéves terv megvalósításához. A terv célkitűzésének értelmében 1980-ig a nemzeti jövedelem 37—41 százalékkal növekszik majd, az ipari termelés növekedési üteme mintegy 10,5, a mezőgazdaságé pedig 4—4,5 százalékos lesz évente.

Szerkezetváltás

Háromszorosára növekszik az előző tervperiódushoz képest az ipari beruházások összege. Az előző tervidőszakhoz képest megkétszereződik a lakásépítés. Csaknem kétszeresére emelkedik a külkereskedelmi forgalom, ezen belül a szovjet—mongol árucseré mintegy 70 százalékkal nő. A Mongol Népi Forradalmi Párt júniusban tartott XVII. kongresszusa meghatározta az ország előtt álló legfontosabb gazdaságépítési feladatokat. Ezek szerint a közeljövőben meg kell teremteni a feltételeket a népgazdasági struktúráváltáshoz: Mongólia ipari agrárszakká alakul majd át.

G. Gy. — L. P.

Álló gépek a Hungária Jacquardban

Gépkihasználás Kispeszen

A negyedik ötéves terv eszterendeiben Kispeszt nagyvállalatai több mint 300 millió forint értékben gyarapították gépparkjukat. A munkagépek jobb hasznosításával kapcsolatos teendőket határozták meg — a kerületi NEB vizsgálata alapján — Kispeszt párt- és állami vezetői.

Több helyen intenzívebben kell üzemeltetni a gépeket. A Hungária Jacquard Szövőgyárban átcsoportosításokkal lehetővé tették, hogy egy ember a korábbiánál több gépet kezelhessen. A VOR-ban s a Gránit Csiszolókorong- és Kőedénygyárban emelték a második és a harmadik műszakok pótlékait. A Balaton Cipőkészítő Szövetkezet bu-

dapesti gépeit vidéki üzemrésze látja el félkész termékekkel. A csiszolókorong- és kőedénygyárban a dolgozók „tartálékfeltáró” kérdőíveken tüntetik fel a gépek és a munkaidő jobb kihasználására tett javaslataikat.

Megállapította a vizsgálat, hogy a vállalatok nem végeznek részletes kapacitáskihasználási elemzéseket. Az üzemek többségénél a gépek beszerzése és üzembe helyezése között nincs jelentős időeltérés, de a Hungária Jacquardban elhúzódik a kikészítő üzem átadása. A szövődében jelenleg 64 korszerű, nagy értékű vízugaras szövőgép vesztelgel telenül, s a jövőben — ha a helyzet nem változik — ennél is több berendezést kell leállítani.

Vizsgálat az építőanyagokról

Több kellene, jobb minőségben

A Fővárosi Népi Ellenőrzési Bizottság hétfői ülésén megtárgyalta a lakosság ellátása építőanyagokkal és épületgépészeti cikkekkel című országos téma-vizsgálat fővárosi tapasztalatait.

A vállalatok 1976 első három negyedévében az ellenőrzött termékekből időarányosan kielégítették a fővárosi kereskedelem igényeit. Ezen belül azonban egyes téglákból, cserépből, vasbeton gerendákból, csempékből, PVC-padlóburkolókból, fekete és horganyzott csőből körülbelül 70—90 százalékban elégtelent ki a keresletet. A lemaradás fő oka kapacitáselégtelenség és alapanyaghiány.

A termelő vállalatok saját minőségi vizsgálatai szerint a fon-

tosabb építőanyagok, szerelvényárak és villamossági cikkek minősége többségében megfelelt az előírásoknak, a lakosság körében azonban ellentétes eredményre vezetett a véleménykutatás. A főváros területén megkérdezett építőknek több mint 60 százaléka kifogásolta az építőanyagok és épületgépészeti cikkek minőségét.

A javuló áruellátás ellenére a kereskedelmi vállalatok a dinamikus emelkedő keresletet nem tudják hiánytalanul kielégíteni. Az építők a magánéros lakásépítésekhez szükséges anyagokat gyakran hosszasan utánjárással, és nem az előírt minőségben szerezhetik be.

Csikós-Nagy Béla könyve lengyelül

Ezekben a napokban adta ki a városi Panstwowe Wydawnictwo Ekonomiczne kiadó lengyelül dr. Csikós-Nagy Bélának, a Kossuth Könyvkiadónál 1969-ben megjelent, *Bevezetés a gazdaságpolitikába* című művét. A mű a nemzetközi könyvpiacra „Szocialista gazdaságpolitika” címmel vált ismertté az 1973. évi angol kiadás nyomán. A mostani lengyel kiadást követi a prágai Svoboda 1973. évi cseh nyelvű kiadását. Az algéri egyetemen az angol kiadást tankönyvként használják.

Az SZVT ülése

A Szervezési és Vezetési Tudományos Társaság anyagi-műszaki ellátási szakosztályának hétfői ülésén Vallus Pál, az Országos Anyag- és Árhivatal elnökhelyettese, a szakosztály elnöke a népgazdaság jövő évi anyagi-műszaki ellátásáról tartott tájékoztatót.

Malmok Irakba

Újabb öt állványos malmot eladásáról írt alá szerződést iraki partnerével a Komplex Külkereskedelmi Vállalat. A több mint 1,3 millió dollár értékű berendezéseket az Élelmiszeripari Gépgyár állítja elő. A malmokat jövőre szállítják Irakba, s a magyar gyár szakemberei irányítják a szerelési munkákat is. Egy korábbi megállapodás értelmében a Komplex jövőre az öt malmot kívül még hetet exportál Irakba.

Magyar kiállítás Karachiban

Pakisztán gazdasági központjában, Karachiban, november 18-án nyílik meg az első önálló magyar ipari kiállítás. Tizenöt magyar külkereskedelmi vállalat 30 tonnányi áruja — könnyűipari és elektronikai berendezések, gépek,

autóbuszok, kikötői felszerelések, tévékészülékek — már megérkeztek Karachiba.

A kiállítást Udvardi Sándor külkereskedelmi miniszterhelyettes s Meer Afzal kereskedelmi miniszter nyitja majd meg.

HORIZONT • HORIZONT • HORIZONT

A világ cukortermelése

Az idén, s jövőre várhatóan 85 és fél millió tonna cukrot állítanak elő a világon. Európa csaknem 27,5 millió, Észak- és Dél-Amerika 31,5 millió, Afrika, Ázsia és Océánia pedig 26,5 millió tonnát termel majd.

Szovjet-jugoszláv kereskedelem

A Szovjetunió és Jugoszlávia árucseré-forgalmának értéke az elmúlt ötéves időszakban csaknem hatmilliárd dollár volt, a mostaniban pedig 2,4-szeresére növekszik. Jugoszlávia hajókat, ipari berendezéseket, szerelvényeket, gyógyszerket, nyersanyagokat, valamint cipőt, s textíliát szállít a Szovjetunióba. On-

nan a kőolajtermékek mellett szerszámgepeket, energetikai és útépítő felszereléseket, mezőgazdasági gépeket, teher- és személygépkocsikat vásárol.

Acélipari kartellesítés

Nyugat-Európa acéliparának kartellesítési törekvéseiről táncszoktak pénteken és szombaton Luxemburgban a belga, a francia, a luxemburgi és a német kommunista párt képviselői. Megállapították: a kartellek létrehozása nem csupán a munkásszociális-gazdasági helyzetet, hanem Belgium, Luxemburg, Franciaország és az NSZK nemzeti függetlenségét is veszélyezteti.

Forma és formalitás

Testületi tanácskozás aligha képzelhető el vitára készítő, világos helyzetelemzést nyújtó előterjesztés nélkül. Kiváltképp lényeges követelmény ez, ha olyan testület — országgyűlés, tanács, végrehajtó bizottság stb. — üléséről van szó, amelynek döntése alapvető fontosságú kérdésekkel kapcsolatos, és vagy az ország, vagy egy szűkebb közigazgatási egység egész lakosságát közelről érinti. Nem csekély felelősség hárul tehát azokra, akik az előterjesztéseket összeállítják, hiszen ily módon jórészt rajtuk múlik a célkitűzések megértése a testülettel, végül soron a helyes döntés jó előkészítése.

Ezúttal szűkítsük le a kört a vb- és tanácsülések tapasztalataira.

A testületi előterjesztések formája, felépítése, legfontosabb tartalmi jegyei ma már olyannyira közismertek, hogy megfogalmazásuk a legkisebb községben sem okozhat különösebb gondot. Az erre vonatkozó szabályokat egyébként is valamilyeni tanácsakadémián, államigazgatási tanfolyamon tanítják és természetesen a több évtizedes gyakorlat is jócskán hozzájárul az írásos beszámoló, határozattervezet végző kialakulásához. Mindezek mellett — s ez szintén eléggé általános tapasztalat — egyre szembetűnőbb a törvényességre való törekvés, s amikor szükségbe mutatkozik, az alternatív javaslatok alkalmazása. (Erről egyébként éppen most indítottunk termékenykedő ígérkező vitát fórumunk hasábjain.) A baj csak az, hogy a bevált formákat nemegyszer olyan formalitások zavarják, amelyek végső soron akár érdektelenné is tehetik az adott napirendet, esetleg az egész ülést.

Melyek a legjellegzetesebb hibák? Mindenekelőtt rengeteg energiát emészt fel az úgynevezett tiszteletkőr, az a széles körű, amellyel az összeállítók a

tulajdonképpen mondanivaló magvához eljutnak. „Történelmi visszapillantás, politikai alátámasztás” — hangzik a magyarázat, ami csak néha megalapozott, akkor, ha valóban olyan téma kerül napirendre, ami ezt megkívánja. Am ilyenkor is segíthetne a gondosabb fogalmazás, a határozott tömörítés, a lényeg összefoglalása néhány frappáns sorban, s eltekinthetnénk a felesleges idézetek hosszú citálásától bekezdéseken, sűrűn gépelt oldalakon keresztül. A helyi közélet képviselői, a testületek vezető tagjai is olvassák a sajtót, politikai érettségük sokat fejlődött a korábbi időhöz képest; minnek hát farsztani őket túlméretezett bevezetővel, s elterelni a figyelmüket éppen arról, amiben felelősen dönteniük kell.

A mindennapi munkájától, otthoni gondjaitól néhány órára elszakadó tanácsostagot azonban más is farsztja. Mi több, egyenesen zavarja, elbizonytalanítja. A sűrű adathalmaz, a se vége, se hossza számoszlopok, amelyekből a kevesebb többet mondana mindenkinek. A tanácsostagok, amíg az előterjesztést tanulmányozzák, szinte beleszédülnek a számok tengerébe, a torlóddó százezrekbe, milliókba, s — jóllehet, a fejlődés adatai mindig örvendetek a számukra — az összefüggéseket aligha tudják ki-hámozni. Pedig az előterjesztésnek nem az „elképráztatás” a rendeltetése, hanem az, hogy világos helyzetelemzéssel, az összefüggések szabatos feltárással fogódzót adjon a testület tagjainak a végső döntés kimondásához. Amiben ma még éppen az írásos anyag nyakatekert, alig-alig felfogható szövege akadályozza őket elsősorban.

A testületi ülések jelentősége napjainkban már nem szorul magyarázatra. A jó előterjesztések követelményeit azonban — úgy tetszik — nem mindenütt tekintik a jó döntés nélkülözhetetlen elemének.

Németh Géza

Kisajátítás, árelenőrzés

Az Állam és Igazgatás legfrissebb számának anyagából kiemelkedik az a tanulmány, amelyet „A kisajátítás új jogi szabályozása” címmel a Tanácsai Hivatal igazgatásfelügyeleti és elvi főosztálya állított össze. A kisajátítási jog átfogó reformját indokolva megjegyzi, hogy a hatályos kisajátítási jogszabályokat még 1965-ben alkották, s bár időközben néhány kisebb módosításra sor került, az alapvető rendelkezések változatlanok maradtak. Így a társadalmi, gazdasági viszonyok fejlődése következté-

átrendeződése és bővülése hozta.

A tanulmány ismerteti az új szakértői rendszert is. Az állampolgárokat érintő fontos szabály, hogy a jövőben csak a kisajátítási államigazgatási eljárás lesz — kivéve a szakértői díjat — továbbra is költségmentes, s a bírósági eljárásban a feleket csupán illetékfeljegyzési jog illeti meg. Az új jogszabályok 1977. január 1-én lépnek hatályba, addig az ügyeket a régiak szerint kell intézni. (A Magyar Hírlap a Tanácsok fóruma szombati számában e témakörben részletes szakmai ismertetés közlését kezdi meg.)

A folyóiratban megtaláljuk dr. Fonyó Gyula: „Az államigazgatási eljárás korszerűsítése el” című írásának bevezető részét. Az első rész megjelenésekor a korszerűsítés folyamatával behatóbban foglalkoztunk; értékeire való tekintettel most ismételtelen az olvasók figyelmébe ajánljuk a tanulmány további fejezeit.

Feltétlen említésre méltó dr. Varga József megyei tanácselnök-helyettes cikke, ami már címében — „Az árelenőrzés tapasztalatai Heves megyében” — jelzi fontos témáját. A vegyes ármechanizmusban a tanácsok árhatósági, árelenőrzési feladatai lényegesen bővültek, illetve módosultak. A különböző szintű szakigazgatási szervek árelenőrzési hatáskörét 1973. január 1-i hatállyal rendezte az Országos Anyag- és Árhivatal, s a szerző az azóta eltelt időszak tapasztalatait teszi mérlegre. Végül követeztesse, hogy a helyi árhatóságoknak és a gazdálkodó szervezeteknek egyaránt fokozottabb figyelmet kell fordítaniuk a jövőben az árelenőrzésekre és az árral kapcsolatos elemző munkára.

N. G.

Vita a testületi demokráciáról

Az apparátus mindenképpen felelős

A Magyar Hírlap 1976. október 12-i száma Szentes Imre: „A döntés folyamata és változatai” című cikkével fontos kérdést bocsátott vitára. Nem kétséges ugyanis, hogy a döntés mind a vezetőstudomány, mind pedig a vezetés mindennapos gyakorlata szempontjából lényeges és időszertű problémakör volt mindig és az is marad.

Külön figyelmet érdemel a döntés a választott szervek, s ennek keretében a tanácsstílusok tevékenységében. Indokolja ezt — többek között — a tanácsok népképviselői, önkormányzati jellegének, önállóságának erősödése, ami együtt jár azzal is, hogy mind több ügyben kell megfontoltan, körültekintően, felelősséggel dönteni. Ez szükségszerűen megköveteli döntéseik demokratizmusának fejlesztését, azoknak a feltételeknek a biztosítását, amelyek lehetővé teszik a valószínűleg helyzetelemzést, a tárgyilagos mérlegelést és végül a helyes döntést.

Sem alá, sem túlbecsülni

A testületi munka, a döntési folyamat demokratizmusának fokozása csak az úgynevezett komplex feltételrendszer jó működése útján valósítható meg. Hangsúlyozni szeretném, hogy ennek csupán egy komponense, módszere a vita közelebbi tárgyát képező alternatívák egy-egy döntés előkészítésekor. Ezért, véleményem szerint, hiba lenne az alternatív javaslatokat — amelyeknek kidolgoztatását a különböző vezető szervek mind gyakrabban igénylik — a testületi demokráciának, az aktivitás, a jó döntéshozatal szempontjából akár túlbecsülni, akár feleslegesnek ítélni. Kétségtelen ugyanis, hogy a tanácsstílusok döntései jelentős részében nem feltétlenül szükséges — sőt, egyes kérdésekben nem is lehetséges — alternatívák felállítását. (Egyes tanácsrendeletek, beszámolókat, ellenőrző jellegű állásfoglalások, felsőbb szervek intézkedéseinek végrehajtására hozott határozatok, hatósági vagy munkáltatói jogkörű döntések, és még sorolhatnánk tovább.) Ilyen esetekben az alternatívák kidolgozása minden bizonnyal csak formális lenne, nem szolgálna a ve-

zetés hatékonyságát, sőt, általában lejáratná azok szerepét és jelentőségét.

Keresni a célszerűt

Ugyanakkor nem lehet elfogadni azt a nézetet és magatartást sem, amely azokban a kérdéskörökben is mellőzi az alternatívák lehetőségét, amelyekben ez célravezető és hasznos. Ilyen — az alternatívák kidolgozása szempontjából lehetséges — témaköröknek tekintem a területfejlesztéssel, a különféle szolgáltatások bővítésével, a rendelkezésre álló anyagi erőforrások felhasználásával kapcsolatos összetett kérdéseket. Ezek különösen a helyi — városi, kerületi, nagyközségi, községi — tanácsstílusok munkájában nem csupán feltételezik, hanem nyomatékosan megkövetelik az alternatívák mérlegelése alapján történő döntéseket.

Az alternatívákkal kapcsolatban azonban hangsúlyozni kell, hogy mindegyiknek reális, szükséges és hasznos célt kell szolgálnia. Nem lehet tehát jó és rossz variációkat felsorakoztatni. Csupán az egyes alternatívákban szereplő kérdések rangsorolása, megoldásuk módja, eszköze, időrendje lehet a mérlegelés és az ezen nyugvó döntés tárgya.

Feltehető a kérdés: nem végezheti-e el a tanácsstílus helyett a választást — s ennek alapján az optimális határozati javaslat kialakítását — a szakapparátus, a szűkkörű vezető kollektíva, a végrehajtó bizottság, vagy éppen egy-egy tanács bizottság? A kérdésre részben igenlő, részben pedig tagadó választ kell adnom.

Ami a testület joga

Azoknak a határozati javaslatoknak az előkészítése, amelyet az alternatívák szempontjából mellőzendőknek neveztem, elsősorban a szakapparátus, a választott vezető kollektíva — körültekintő felméréseken, elemzéseken alapuló, az álláspontok nyílt és tárgyilagos egybevetését elvégző — szakszerű munkáját igényli. Ebben az esetben nekik — illetve a végrehajtó bizottságnak — kell döntenie a leg-

jobb változat kiválasztásában és előterjesztésében.

Am azokban az esetekben, amikor alternatívák kidolgozására kínálkozik lehetőség, ugyan csak alapvető a szakapparátus, a választott vezető, a végrehajtó bizottságok, a tanács bizottságok szerepe és felelőssége. A számos kínálkozó javaslat közül nekik kell a leginkább megfelelő alternatívákat kiválasztani és a tanácsstílus elé terjesztani.

Az alternatívák elvett véleményem szerint az sem sérti, ha a végrehajtó bizottság az alternatívák közül — saját meggyőződése szerint — csak egy mellett foglal állást, természetesen nem zárva ki ezzel a többi megoldási mód lehetőségét, a tanácsstílus szabad merlegelési és választási jogát.

Vitathatatlán ugyanis, hogy azokban a — főként helyi — kérdésekben, amelyekben az intézkedések politikai összefüggéseivel, a közvéleményre gyakorolt hatásával a szokásosnál nagyobb mértékben kell számolni, mindenképpen indokolt az esetleges érdekellentétségek felmutatása, egyeztetése, s már csak ezért is hiba lenne a tanácsstíluslet megfosztani a több változat feltéti vita, illetve az ezen nyugvó döntés lehetőségétől.

A korszerű vezetés nem nélkülözheti

Az alternatívák megfelel a korszerű vezetés elveinek. Növeli a tanácsstílusok súlyát, felelősségét, tagjait gondolkodásra, aktivitásra serkenti, erősíti a választott kollektívák demokratikus vonásait. Hasznára válik a szakapparátusnak, s az apparátus szűkebb vezetésének is; egy-egy téma alaposabb tanulmányozására, s végső soron színvonalasabb munkára ösztönzi őket.

A tanács testületi munkájában a döntések — amint azt már hangsúlyoztam — az alternatívák csupán egy módszere. De olyan módszer, ami — ha megfontoltan, céljának megfelelő helyen és időben alkalmazják — nagyon hasznos serkentője lehet az eredményes munkának.

DR. SZABÓ ENDRE,
a Közalkalmazottak Szakszervezetének titkára

ARCOK A TANÁCSBÓL

A szociálpolitikai csoportvezető

Zugló lakosságának 13,7 százaléka volt hatvan éves, vagy hatvan évnél idősebb 1965-ben; öt évvel később már a lakosság tizenöt, tavaly pedig a huszonöt százaléka haladta meg ezt az életkort. Ezek az adatok a hétköznapi nyelvre fordítva annyit jelentenek, hogy ebben a rohamosan fejlődő városrészen évről évre emelkedik a törődést, a gondoskodást igénylő öregek száma.

Putnoki Katalin, a XIV. kerületi Tanács szociálpolitikai csoportjának vezetője a Tanácsakadémián erről a témáról írta szakdolgozatát is: „Gondozásra, vagy támogatásra szoruló személyek megsegítése és ennek szervezése a XIV. kerületben” címmel. De hosszú volt az út, amíg ez a szakdolgozat elkészülhetett...

Putnoki Katalin tizenöt évvel ezelőtt — amint később kaptam a Vas utcai gyors- és gépiró iskola bizonyítványát — a XIV. kerületi Tanács szerződéses dolgozója lett. Az ipari osztályon kezdte, majd miután véglegesítették, az egészségügyi osztály szociálpolitikai csoportjához került. Ma is itt dolgozik.

— Még csak egy éve dolgoztam a tanácsnál, amikor beiratkoztam a közgazdasági technikum esti tagozatára, ahol 1965-ben érettségiztem. Három évvel később elvégeztem az egészségügyi szakiskola szociálpolitikai tanfolyamát; 1974-ben felvettek a Tanácsakadémiára, most vagyok harmadéves...

Mindez, így tömören felsorolva, egyszerűen hangzik, de azt csak ő tudja, mennyi álmatlan éjszaka, vizsgadrukk, apró kudarc és éltető siker, megtorpanás és mindig felülkerekedő igyekezet töltötte ki ezeket az esztendőket. Erről azonban nem beszél, itt most nem érzi fontosnak.

Putnoki Katalint 1966-ban nevezték ki előadónak, 1975. június elején lett a szociálpolitikai csoport vezetője.

— Mit jelent napjainkban a szociálpolitikai munka?

— Kétféle feladatunk van. Az egyik a hatósági munka, ez csoporton belül folyik, a másik a területi gondozás és az intézményfelügyelet. Az állami támogatás mellett a szociálpolitika nagymértékben támaszkodik a társadalmi szervekre, elsősorban a Vöröskeresztre, a lakóbizottságokra és a tanácsostagokra. Kerületünkben 178 személy kap szo-

ciális segítyt és az öregek napközi otthonában 107 idős ember ellátásáról gondoskodunk. A szociálpolitikai munka lehetőségei egyre tágabbak lesznek. Míg 1964-ben például csak 337 ezer, 1969-ben már 869 ezer, az elmúlt esztendőben pedig több mint egymillió forinttal gazdálkodtunk. Persze, vannak gondok, helyzetek, életképek, amelyeken nem lehet pénzzel segíteni. Például a magány. És az idős embereknek talán ez a legérzékenyebb, legfájdalmasabb pontjuk.

— A közfelfogás azt tartja, hogy nagyon nehéz, sok esetben csak protekcióval lehet szociális otthonba kerülni.

— Minden rászoruló el tudunk helyezni. Az idén eddig hetvenegyet jelentkeztünk, de senkit nem utasítottunk el. A dolog azonban mégsem ilyen egyszerű. Az öregekre általában nyomasztóan hat a beutalás. Sokan úgy érzik, a szociális otthon elszakadást jelent számukra a világtól; addigi életüket fel kell adniuk. Nem szívesen válnak meg régi környezetüktől, szerény kis otthonuktól. Ezért először inkább mindig a házi szociális gondozás, vagy az öregek napközi otthonában való elhelyezés lehetőségét javasoljuk. Mindig az emberibb megoldást választjuk, hiszen munkánk alapja a türelem és a megértés. Ha csupán adminisztratív eszközökkel dolgoznánk, nem tölthetnénk be hivatásunkat.

A. T.

Megszokott kereslet szeptembertől

A húselállítás alakulása

A tárcaközi ár- és termékforgalmazási bizottság legutóbbi ülésén megtárgyalta a húsarémelés utáni forgalmazás tapasztalatait és a húst helyettesítő termékek iránti kereslet alakulását. A bizottság megállapította, hogy a tökéletes értékesítés júliusban 17,4 százalékkal, augusztusban 13,1 százalékkal csökkent, de szeptemberben már csaknem annyi volt, mint az elmúlt év azonos időszakában. A vásárlók elsősorban a sertéshúst igényelték, a marhahús iránti kereslet tovább csökkent.

Elegendő készlet

A hús készletmennyiség és a tökéletes együttes forgalma a harmadik negyedévben hónapról hónapra emelkedett, ennek ellenére negyedéves átlagban 8,7 százalékkal kevesebb áru talált gazdára, mint 1975-ben. Az ellátásban fennakadás nem volt közvetlenül az áremelés bejelentését követően sem, mert a húspárra és a kereskedelem megfelelő készletekkel rendelkezett. Az elővásárlásokra számítva, az árváltozást megelőző két hét alatt a szokásosnál több sertéshúst, marhahúst és hús készletmennyit kínáltak a boltok.

Baromfi-húsból július és augusztus hónapokban három százalékkal több fogyott, mint az

előző évben. Az árrendezés után a baromfiértékesítés még nem érte el az első félévben tapasztalt növekedési ütemet. A fogyasztók elsősorban a konyhakész és grillcsirkét keresik. A zavartalan belföldi ellátás érdekében az exportáru alap visszatartására nem volt szükség, sőt, a baromfi-felvásárlási terv teljesítésével a második félév mérsékelt belföldi fogyasztói igényére tekintettel, a tervezettnél több baromfi-húst exportáltak a tőkés országokba.

Érdekes, hogy a húskonzerv-értékesítés mintegy 25 százalékkal csökkent a harmadik negyedévben. Az áremelés mellett ehhez hozzájárult az is, hogy az első félévi elővásárlásokból a lakosság még rendelkezett tartalék készletekkel.

A tárcaközi ár- és termékforgalmazási bizottság megállapította, hogy a húst helyettesítő termékek fogyasztói árai nem emelkedtek. Jelentősen nőtt a tojás belkereskedelmi forgalma. A harmadik negyedévben — az első évihez képest — az összes belkereskedelmi tojásértékesítés mintegy 15 százalékkal (ezen belül a baromfiipar által forgalmazott tojás mennyisége 40 százalékkal) emelkedett. A tojás szabadpiaci ára a harmadik negyedév folyamán csak annyira nőtt, mint az előző év hasonló időszakában. A feldolgozóipari to-

jásvásárlás ugyan elmarad a tervezettől, ennek ellenére a belföldi ellátás megfelelő volt.

Növekvő igények

Tejből és tejtermékekből igény szerint alakult az ellátás, bár a tejértékesítés augusztusban, szeptemberben kissé csökkent. Amíg így is 10—11 százalékkal meghaladta az előző évi. Sajtból és vajból júliusban nem érte el a fogyasztás a múlt évi szintet, augusztusban és szeptemberben viszont már néhány százalékkal meghaladta. Jelentősen emelkedett a fogyasztás az ízesített tej-készítményekből. Összességében a tej és a tejtermékek értékesítésének növekedése nem érte el a várt szintet — a húsarémelés nem váltott ki nagyobb fogyasztói tej- és tejtermék-keresletet.

Az előrejelzések szerint a negyedik negyedévben a hús és hús készítmények iránti fogyasztói igények tovább növekednek. Az áremelést követő hónapok kiegyensúlyozott húselállítás-színvonalának fenntartására az Állami Tervezőbizottság jóváhagyta, hogy a belkereskedelem az éves népgazdasági tervben meghatározott hátsókeret felül további többletmennyiséggel rendelkezzen és azt a fogyasztói igényeknek megfelelően használja fel.

B. E.

Kelet—nyugati kereskedelem

Az együttműködés lehetőségei

A kelet—nyugati kereskedelem és együttműködés távlatai a nyugati országokban — ezzel a címmel rendezett október 26—28. között szemináriumot a lengyel fővárosban a Lengyel Külkereskedelmi Kamara. A téma időszerepe vitathatatlan: napjainkban a tőkés országokban gyakran látnak napvilágot a kérdéskör pesszimista nézetek. Más oldalról viszont tény: napjainkban a kelet—nyugati gazdasági együttműködés új formái jelentek meg. Alig több mint egy éve került aláírásra Helsinkiben az a dokumentum, mely új távlatokat nyitott meg az összeurópai gazdasági együttműködés előtt. Nem véletlen, hogy a lengyel kamara a szeminárium előadóját az ENSZ Európai Gazdasági Bizottsága munkatársait kérte fel.

Janez Stanovniknak, az EGB ügyvezető titkárnak véleménye szerint a fejlődő országok szerepe megnövekedett. Ha az UNIDO II. általános konferenciájának deklarációja — mely szerint a fejlődő országok részesedése a világ ipari termeléséből 2000-re érje el a 25 százalékot — megvalósul, akkor az országok között az ipari termelés évi 9,5 százalékkal, a feldolgozott termék exportja pedig évi 12 százalékkal növekszik. Mindez természetesen azt hozza magával, hogy a tőkés országok piacaira a szocialista áruknak a fejlődő országok termékeinek nagyobb konkurenciáját is számolniuk kell.

Bár az 1974—75-ös recessziónak vége, a fogyasztói kereslet megélénkülése mellett a beruházások fellendülése elmarad a várttól. Ennek szerkezeti oka — Stanovnik szerint — az, hogy az egységre jutó munka költsége megnőtt. Míg korábban a beruházásokat a tőkés vállalatok megtakarításából finanszírozták, ma ezek a megtakarítások részben az állampolgárnál keletkeznek. Ez — tehát a „megtakarító” és a „beruházó” személyének elkülönülése — okozza a beruházások lassúbb ütemű fejlődését, ami hosszú távon a gazdasági növekedés mérséklődéséhez vezet. Mindez nyilvánvalóan befolyásolja majd a kelet—nyugati kereskedelmet. A világkereskedelemnek e szektora a múltban dinamikusabban nőtt, értéke az 1950-es kétmilliárd dollárról 1975-re 50 milliárdra. Stanovnik hosszan elemzte a kereskedelmi forgalom egyensúlyhiányát is. Nézetek szerint a szocialista országok importtöbbletének részben belső okai vannak — ilyen az extenzív fejlődésre való áttérés —, de felelős a jelenség a tőkés országok diszkriminációja is.

A szocialista országok kivételét elemmezve, érdekes számokat említett: az exportban szereplő cikkek 60 százalékában a kivitel értéke nem érte el az egymilliárd dollárt. A továbbfejlesztés útját csakis a nagyobb specializáció képezheti. Tekintve azonban, hogy a termelési kapacitást csakis garantált piacra lehet tervezni, szükséges, hogy növekedjen a kormányok, illetve a vállalatok közötti hosszú távú szerződések szerepe.

Ez a gondolat vezetett át az ipari kooperáció témájára. Az EGB munkatársai itt a bizottság 430 kooperációs szerződést felölelő vizsgálatát ismertette.

G. Gy.—L. P.

Az MHD megállapodása

Újabb daruk a Szovjetunióknak

Moszkvai tudósítónktól.

A magyar—szovjet együttműködés keretében fontos szerződést írtak alá a Magyar Hajó- és Darugár képviselői Moszkvában. Ennek megfelelően az MHD 1980-ig 16 úszódarut szállít szovjet partnerének. Az úszódaruk többségét a tyumenyi olajkitermelő vidéken üzemeltetik majd.

A most kötött megállapodás a tavaly aláírt és szintén öt esztendőre szóló keret feletti tétel, s ezzel együtt az MHD 1980-ig összesen 124 úszóegységet szállít a Szovjetunióba. E legújabb szerződés értéke közel 13 millió rubel, az úszódaruk közül a 6 darab 16 tonnás típusból 5 szétszerelve, vasúton érkezik a megrendelőkhöz, egy pedig vízi úton indult el nemrég végleges állomáshelyére.

— A Magyar Hajó és Darugár

a szovjet Szudoiporttal széles körű és állandó kapcsolatban van — mondotta a szerződéskötésre Moszkvába érkezett Blank Antal, az MHD hajóexport osztályának vezetője. Jelenleg folyó a tárgyalások az 1240 lóerős tutajöntatók szállításáról. Ezeket a hajókat a szovjet feldolgozó ipar állítja majd munkába. A szovjet—magyar hajóipari együttműködés új szakaszát jelképezi az a kétezer lóerős tolvontató típus, amelynek sikeres kipróbálása november 7. tisztelőre fejeződött be Budapesten. A hajó szovjet fő- és segédmotorokkal épül, több kiegészítő berendezést szintén a szovjet partnerek szállítanak. Az úgynevezett „nehéz olajjal” üzemelő különleges hajók a szibériai éghajlat rendkívüli körülményei között fognak működni.

Állami gazdaságok

Búza, zöldség a Viharsarokban

A Viharsarkot régen is, ma is, az ország fontos éléskamrájaként tartják számon. A Dél-Alföld két megyéjének — Békés és Csongrád — állami gazdaságai pedig különösen fontos szerepet játszanak a hazai élelmiszer-termelésben.

Szegeden, az állami gazdaságok Békés—Csongrád megyei fősztályán Mágori József, Czákó Jenő és Skorka János termelési ágazatvezető adott átfogó képet 15 állami gazdaság helyzetéről. Összesen 28 ezer 980 hektárról 12 ezer 603 vagon igen jó minőségű, acélos búzát takarítottak be. Kiemelkedő eredmények születtek a mezőhegyesi és a pankotai állami gazdaságban.

A cukorrépa-termesztésben a békési állami gazdaságok járnak az élen. A mintegy ötezer hektár 300 mázsás átlagtermését két helyi cukorgyár dolgozza fel. Napraforgót csak néhány gazdaság termesztett, összesen 2230 hektáron. A 32 mázsás legjobb átlagterméssel a derekegyházi állami gazdaság dicsekedhet.

Figyelemre méltóak a gazdaságok zöldség- és gyümölcstermesztési eredményei. Több mint kétezer hektáron termesztettek zöldborsót, 200 hektáron zöldbá-

bot, 66 hektáron paprikát, 60 hektáron sárgarépát és 150 hektáron különféle zöldségeket. Ugyancsak a derekegyházi állami gazdaság dicsekedhet a legnagyobb, 460 hektáros gyümölcsösével. A kertek többségében hektáronként 130 mázsa alma termett.

Az állattenyésztésben a sertés- és a szarvasmarha-ágazat kap főszerepet. A 15 állami gazdaságban 12 ezer tejló és 1400 tenyésztés van, szeptember végéig az egy tehénre jutó tejtermelés 2 ezer 408 liter volt, és összességében 25 millió 158 ezer liter tejet értékesítettek a gazdaságok. A tejértékesítésben a mezőhegyesi állami gazdaság vezet.

Az állami gazdaságokban továbbra is főszerepet kap a tejtermelés, és ezért újabb szakosított telepeket hoznak létre. Már épül a hőmezővászárhelyi és a hidegháti állami gazdaságban egy-egy 1350 férőhelyes szakosított telep. A jövő év elején kezdik meg Mezőhegyesen és Békéscsabán az ugyancsak 1350, Szeghalmon pedig az 1040 férőhelyes szakosított telep kialakítását. Ebben az évben mintegy 4500 tonna borjú- és marhahúst értékesítettek a két megye állami gazdaságai.

Szekeres András

HORIZONT

Tanácskozás Prágában

Az energia hatékonyabb felhasználása a KGST-országokban — ez volt a nemzetközi energetikai irányító központ tanácsa prágai, 34. ülésének központi kérdése. A szakemberek megvitatták az egyesített energiarendszerek szabályozásának kérdéseit, és az egyes országok energiarendszerei közötti együttműködés problémáit.

Áremelkedés, csődök az NSZK-ban

Nyugat-Németországban a fogyasztóknak a jövő év elején ismét nagyobb áremelkedéssel kell számolniuk — jelentette be Hans Friderichs gazdaságügyi miniszter. Novemberben és decemberben 3,9, illetve 4 százalékos áremelkedés várható, januárban pedig meghaladja majd a 4 százalékot. Kerekén 30 ezer kiskereskedelmi vállalat jutott csődbe az NSZK-ban 1973—1975-ig, s ez 45 ezer munkahely megszűnését jelentette. A kiskereskedelmi forgalmat nagymértékben akadályozta a nyugatnémet dolgozók béreinek csekély emelkedése és az adóterhek állandó növekedése.

Szlovák vízvédelem

Szlovákiában az elkövetkező években 3,7 milliárd koronát költenek az élővizek tisztaságának megóvására. A Duna és a Tisza vízének védelmére is ható program elsősorban az ipari és mezőgazdasági szennyvíz tisztítására összpontosul. E célból 1980-ig 27 derítómű építését fejezik be, s további 37-et tervezik.

Szovjet szupertanker

Új hajót kap a szovjet kereskedelmi flotta: a Kaukázus tartályhajó 150 ezer tonna olaj szállítására alkalmas. A tankhajó hossza körülbelül 300 méter, szélessége 45 méter, sebessége 17 mérföld óránként.

Bolgár hajók szocialista országokba

A bolgár hajógyárak az év végéig 9 hajót készítenek el szocialista exportra. A kilencből hatot a Szovjetunió, kettőt Románia, egyet pedig Lengyelország rendelt. A legnagyobb, 38 ezer tonna, a lengyel tengeri flotta számára gyártott tengerhajó.

Szocialista országok vására Tokióban

A tokiói Seibu nagyáruházban pénteken megnyílt az európai szocialista országok vására, amelyen Bulgária, Csehszlovákia, az NDK, Lengyelország és hazánk veszt részt. Japán és a vásáron résztvevő országaink külkeres-

(Becslése szerint e vizsgálat az érvényben levő szerződéseknek mintegy felét érinti.) A kooperációs szerződések a hatvanas évek végén jelentek meg, a szerződések számának növekedési üteme 1971—72-ben volt a legnagyobb, s 1975—76-ra az ütem érezhetően visszaesett. A növekedési ütem lelassulásának két lehetséges oka a recesszió, és az, hogy 1975-re a lehetséges kooperációs partnerek már „összejöttek”, így az újabb találkozások érdekében növelni kell a propagandát.

A tőkés országok közül a lista élén az NSZK áll és Franciaország és Ausztria követi. Az Egyesült Államok és Japán a szerződésekben egyenként 8 százalékkal részesedik. Az EGB a 430 szerződést aszerint is vizsgálta, hogy milyen formában valóssul meg a kooperáció. Számításai szerint a közös termelés vagy termékspecializáció aránya több mint 30 százalék. A szerződések egynegyede licenctáadásra épül, melyet a licenc alapján gyártott termékkel fizetnek vissza. Ugyancsak számottevő az olyan szerződések aránya, melyeknél komplett gyárberendezés szállítást ellentételezik a gyártott termékkel.

Az EGB munkatársa szerint a finanszírozás kérdése még nem tekinthető megoldottnak, a gépszállítástól a géppel gyártott termékek visszaszállításáig idő telik el, a termék szállítására vonatkozó szerződést viszont a bankok nem fogadják el garanciának. Továbbra is magas — időben mérve — a „belépő”, gyakran két-három év is eltelik szerződéskötésig. Ezért a kisüzemek általában nem engedhetik meg maguknak, hogy tárgyalást kezdjenek kooperációról. (Megvizsgálandó az is, milyen módon tudják az érdekelt kormányok a kooperációs szerződéseket elősegíteni.)

Mivel Stanovnik bevezetője is utalt arra, hogy a tőkés világ-gazdaság fejleményei befolyásolhatják a kelet—nyugati kereskedelem fejlődését, érthető figyelemmel fogadta a tőkés konjunktúra kilátásairól szóló előadást. Utalt arra, hogy a jövőben a termelékenység növekedése valószínűleg kisebb lesz, mint eddig volt. (A munkaerő nem a mezőgazdaságból az iparba, hanem az iparból a szolgáltatási szektorba áramlik.) Ilyen körülmények között a tőkés országok gazdaságpolitikájának nem célja a gyors kilábalás a recesszióból, hiszen a fizetési mérleg javulása a nehézségekhez és az infláció ütemének növekedéséhez vezetne.

A kereslet oldaláról nézve, valószínű továbbá, hogy a fogyasztás növekedési ütemét a tőkés országok korlátozni kénytelenek, a beruházások és az export megfelelő emelkedése érdekében. Mivel a tőkés országok a jövőben nagy figyelmet fordítanak majd a kereskedelmi mérleg egyenlegére, valószínű az is, hogy erőfeszítéseket tesznek az export fokozására és az import visszafogására.

Mindez — vonhatjuk le a következtetést — azt jelenti, hogy bár a visszaesésnek vége, a szocialista országoknak a feliendülés időszakában fokozott tevékenységet kell kifejteniük exportpiacaik szélesítése érdekében.

PÉLDÁUL ÜZBEGISZTÁN

Fórumunk mai számában utazásra invitáljuk az olvasót. Egy szovjet köztársaság életébe szeretnénk bepillantást engedni. Mégpedig úgy, hogy írásainkban elsősorban nem a szovjet közgazdasági feladatait helyezük előtérbe, hanem — mintegy útikalauzserül — azt a változó világot, azt a környezetet, amelyben és amelyért ez a közigazgatás dolgozik. Ugy véljük, önmagában is végtelenül sokat mond a helyi feladatok méreteiről, ha érzékeltetjük például az ipar és a mezőgazdaság hatalmas átalakulását, ha felvillantjuk a városépítés törekvéseit, ha utalunk arra, hogy csupán egyetlen köztársaságban milyen gondot fordítanak az ifjúság nevelésére, az öregek megbecsülésére, vagy a hagyományok ápolására. Ezek mögött ugyanis eleve feltételezhető az igazgatás felelőssége, képessége, a közszolgálat tekintélye. S így a hétköznapi példák sokaságán keresztül eltűnőhetünk azon, honnan indult és meddig jutott el alig emberöltőnyi idő alatt egy szovjet köztársaság.

Emberk és kincsek

Ezernyi elképzelés él mindnyájunkban a mesés Keletről. Elég kimondani olyan városok nevét, mint *Buhara*, *Szamarkand*, s a mai látogató is hajlamos felidézni Harun al Rasid kalandjait, a szűken kanyargó sivatárokat, az egzotikus bazárokat, amelyekről *Vámbéri Armin: Dervisruhában Közép-Ázsián át* című művében olyan érzékletesen írt. S még akkor is ezeket a vonásokat keresi, ha a modern közlekedés légi karavánútján megérkezik a *kétféle világ város, Taskent* repülőterére. A hatalmas várócsarnok valamelyest mégis igazolja várakozásait, hiszen láthat csupa ráncos, szél cserzette arcú, hagyományos fejfedőjű, a tübtejkát, keskeny csavart turbánnal lefógozó öregembert, szivárványmintázatú, dúsan redőzött selyemruhákat viselő, hátul keskeny kéreggel ellátott papucsban kecsesen lépkedő aszszonyt, és divatos nyári ruhába öltözött fiatalokat. Természetes tartással ülnek a kényelmes padokon a repülőgépi indulására várva, üzbegek és tadzsikok, ujugurok és oroszok, s ki tudná felsorolni a 14 milliós köztársaságot benépesítő mintegy száz nemzetiség valamennyi képviselőjét.

A földrengés óta

Az Üzbég Szovjet Szocialista Köztársaság fővárosának külső képén már az első pillantásra is megkapóan ötvöződik a hajdanvolt régi és az ultramodern ezernyi vonása. Elképzelni is nehéz, hogy csak tíz év telt el a nagy elemi csapás, a régi város nagy részét leromboló nagy erejű földrengés óta. Taskent ma a modern építészeti legjavát vonultatja fel. A 6—8—10 emeletes, sőt, még magasabb épületeket, mint lehetetlen csipke, úgy díszítik az üzbegek népművészeti motívumait idéző, de nagyon is gyakorlati célokat szolgáló, napvédő vasbeton és köelemek változatos sora. Az újjáépítésnél is megtartották a régi építkezési mód egy sor vonását. Nem sajnálták a helyet a parkoktól, a szökőkutaktól. Fák árnyai, szökőkút csobogása veszi körül a város 1932-ben született első nagyzemét, a ma már 20 ezer embert foglalkoztató pamutipari

kombinát épületeit, a földrengés után felépült új kórház pavilonjait, s a nagy hírű egyetem diák- városát.

Nagycsaládok

A gyapotról és Szovjet-Üzbegisztán egyszerű pamutkalméiról, selymeiről sokféle tudnak. Az Egyesült Államokban, Afganisztánban, Egyiptomban is eljutnak a *taskenti gyapotkombájok*. Húsz évvel ezelőtt hallott először a világot a földgázlelőhelyekről, a sivatagok homoktengeré alatt rejtőzött ércek kiaknázásáról, a feldolgozásukra épült hatalmas kombinátokról pedig az utóbbi néhány évben kapunk egyre több hírt. Van a földek mélyén szén és arany, műtrágya-alapanyag és foszforit, a villamos energia ugrásszerűen fejlődik; a földek a gyapoton kívül adnak rizst, gabonát, dúsan teremnek a szőlők, itt szedik a legédesebb gránátalmát. Ez a köztársaság adja a nemes karakul — népszerűbb nevén a perzsa prém — jelentős százalékát.

Szovjet-Üzbegisztánban a legnagyobb tisztelet mégis a dolgozó, az alkotó embert övezi. Sok a nagycsaládos, nem ritka, hogy egy-egy családban öt, vagy ennél is több gyermek nevelkedik. Ma 38 ezer üzbegek nő viseli például, a *Hős anya* címet, amelyet azok kapnak, akik tíz gyermeket gondoznak. A társadalom mindenben segíti őket. Támogatást ad a munkahely, a szakszervezet, s emellett a szociális ellátási minisztérium rendszeres havijárandósággal támogatja a nagy családokat. Lakásról a tanácsok gondoskodnak.

Gondoskodás övezi

Különösen nagy súlyt helyeznek a bölcsődei és óvodai hálózat fejlesztésére. Taskentben például ma a kicsinyeknek több mint 80 százalékát fogadják a bölcsődék, az óvodák; ebben az ötéves tervben a tanácsok és a vállalatok együttesen elérik, hogy minden gyermeknek legyen helye ezekben az intézményekben.

A köztársaság lakóinak 12 százaléka már megülte 70. születésnapját. A szovjet hatalom éveitől 32-ről 76 esztendőre emelkedett az átlagéletkor. A magukra maradt, ápolásra, gondozásra szoruló öregek éveit 32 szociális otthon teszi derűssé. Evente csupán erre 5—6 millió rubelt költenek.

Képeslap Buharáról és Szamarkandról

Ősi városok új időszámítása

Közép-Ázsiá évezredek óta a népek országútja volt. Itt vezettek át Kínából és Indiából a karavánutak, hódította mongol és tatár, arab és perzsa, uralkodott fölötté Timur és Ulugbek, éltek egymás közti háborúságban kiskirályok, emírek, keleti despoták, vallásos vakhitben és hihetetlen nyomorban milliók. És magasba emelkedtek minaretek és iskolák, síremlékek és kupolák sorának — okmányokkal is bizonyítottan — a több mint 2500 éves Szamarkandot tartják. A legutóbbi ásatások több lelete arra vall, hogy az egykori vallási központ, *Buhara* sem marad el korban a kissé mindig vetélytársnak tartott Szamarkandtól.

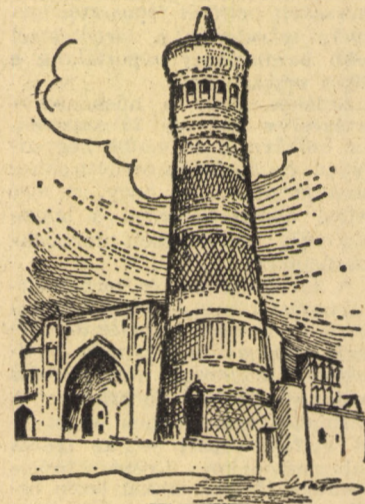
Műemlék-paradicsom

Mindkét városnak sajátos az arculata. Buhara éghajlatát jobban befolyásolja a körülötte levő sivatag, finom szürkés homokja bejut a városba is. Ennek a homoknak köszönhető fennmaradását az egyik legértékesebb műemlék, a teljes épségben előkerült *Ismail Szamoni* mauzóleum. A Szamoni-dinasztia megalapítójának síremlékét ismeretlen mester építette a IX—X. század fordulóján. Díszítő elemként égetett téglát használt, műveszi tökélyvel csipkézte ki a négyszögletes, kis kupolával koronázott mauzóleumot, hogy a mai ember is csak szóltalanul csodálja. Létezését régóta gyanították, de csak 1937-ben került elő a homokdomb alól, akkor, amikor megkezdtek a városi park és a mellette húzódó vízvezető csatorna építését.

Már 850 éve dacol az idővel a *Kaljan-minaret*, a város egyik jelképe. A 47 méter magas, ugyancsak téglával csipkézett nemes vonalú torony építőjének neve nem maradt fenn, de mesteri munkája, a népi építészet csodálatos alkotása él. Akkor sem sérült meg, amikor súlyos harcok folytak Buharában és környékén az utolsó emír csapatai ellen. Ezekben a csatákban sok magyar internacionalista vöröskatoná is részt vett.

A város állami segítséggel nagy összeget költ a műemlékek megőrzésére. Elhatározták,

hogy lebontják az ősi városmaghoz az elmúlt századokban hozzáragasztott vertfalú és értéktelen házakat. Így ismét régi szépségében áll majd a város lakói és látogatói előtt a mértanilag egy tengelybe épített, kupolák sorával díszített három csarnok, ahol századokkal ezelőtt a kézművesek készítettek és árusították munkáikat. Felkarolták és

Buhara, Kaljan-minaret

tovább akarják fejleszteni a régi mesterségeket is. A látogató már ma is szívesen válogat a rézveretek között, vagy víz magával buharai aranyhímzéssel díszített tübtejkát. A korábban kizárólag férfimesterség, az aranyhímzés mai művelői már mind ügyes kezű és nagy fantáziával dolgozó asszonyok. A hímzőkeret fölé hajló nők — akik a közéletben is nagyszerűen megállják a helyüket — azoknak a buharai asszonyoknak a leányai, unokái, akik még arcuk előtt sűrű, kemény szitát és bokáig érő fekete leplet, parandzit viseltek. Ha így felöltözve az utcára mehetnek, néhány lépéssel a férj után kellett haladniuk.

Néhány szék Buhara jövőjéről. Ebben az ötéves tervben hatalmas ütemben épül tovább. A szinte múzeumjellegű régi várost karéjban fogják körül a modern lakónegyedek, a földrengésbiztos 8—10 szintes házak. Tovább építik a jelenleg ötezer munkást foglalkoztató textilgyárat, ahol 1980-ra már 16 ezren dolgoznak.

Egy rendhagyó tanácskozás

Mi igazolja az „esőcsinálókat”?

Az üzbegek fővárosában gyakori vendégek az ázsiai és afrikai országokból érkezett delegációk. Évek óta Taskentben adnak egymásnak találkozókat a két kontinens filmművészei, írói, költői, a társadalmi szervek képviselői. Természetesen más földrészekről is sokan látogatnak el szovjet Közép-Ázsiába, hogy saját benyomásaik alapján ítélik meg, miként lehetséges nem egészen 60 év alatt megszűntetni a feudális múlt maradványait, sokáigzatú ipart és jól gépesített mezőgazdaságot teremteni.

Tavasztól ősziig szárazság

Nemrégiben másféle tanácskozás részvevői gyűltek össze Taskentben. Negyven ázsiai és afrikai ország vizsgálódási szakembereit fogadták itt, akik az ENSZ védnöksége alatt arról tanácskoztak, hogyan lehet a szovjet tapasztalatokat hasznosítani a két kontinensen az öntözéses mezőgazdaság megteremtésében és fejlesztésében.

Ezen a vidéken nagy hagyományai vannak az öntözésnek, s gyakran előkerülnek az egykori — két és fél évezreddel ezelőtti — csatornák maradványai. A föld ugyan termékeny, de kora tavasztól késő ősziig egyetlen csepp eső nem hoz enyhülést embernek, növénynek, állatnak. Ezért

Nem kevésbé rohamosan fejlődik Szamarkand. Ragyogó kék kupoláiról számtalan film, fénykép készült. Timur és Ulugbek városának műemlékeire tavaly 1 millió 200 ezer rubelt költöttek, az idén pedig 3 milliót fordítanak. Egy művészkollektíva — úgy tetszik — fellebbentette a fátylat a régi mesterek titkáról, és ma már ugyanolyan élénk színű — s remélik éppen olyan tartós — majolikafestéket állítanak elő a restauráláshoz, mint hajdani névtelen elődei.

Ulugbek városát említettem az előbb, hiszen a sok egymást váltó dinasztia között Timur unokája, a felvilágosult középkori uralkodó 40 évig tört borsot a vakbuzgó mohamedán egyház orra alá, mert támogatta, sőt, maga is művelte a természettudományokat; obszervatóriumot építtetett, aminek romjait az utóbbi időben tarták fel. A tudós uralkodó halála után az egyház követelésére lerombolták „a bűnös szellem tanítóját”, a 30 méter magas, több mint 40 méter átmérőjű obszervatórium épületét. De nem tudták megsemmisíteni a vezetésével dolgozó tudósok eredményeit, akik az 1430-as években nem egészen egy perc eltéréssel megállapították a csillagászati év hosszát. Előkerült — a múzeumban őrzik — Ulugbek egyetlen fennmaradt dala, s azzal is tisztelgnek a felvilágosult uralkodó emlékének, hogy a régi város központját alkotó három medresze tere, a Regisztán mellett ismét megteremtik a költők kertjét.

Csak ami stílusban illik hozzá

A városfejlesztés távlati terve már úgy intézkedik, hogy a régi műemlékek köré csak stílusban hozzájuk illeszkedő épületek emelhetők. Szamarkandban ma 400 ezren élnek, de csak a szovjet hatalom éveiben, s főként az utóbbi években oldották meg teljesen a város vízellátását és a csatornázást. A város növekedését jelzi néhány adat: húsz év alatt több mint egymillió-száz ezer négyzetméter alapterületű lakást adtak át, 32 új iskolát, 27 óvodát építettek, s az ütemet most fokozzák. Mert az ezredfordulóra várhatóan 700 ezren lakják a műemlékeire és hagyományaira oly büszke várost.

nóra és fácánra vadásztak. Mindenelőtt tehát le kellett csapni a mocsarakat, el kellett végezni a talajjavítást, hogy ne csak a nedvességet kedvelő rizs teremjen, hanem a gyapot és a juta alapanyagát adó kenaf is.

A víz azonban nemcsak a szántóföldi növényeket ilteti. A század végén a cári kormány az Oroszországban élő növénynevelő tudóst, *Schrödert* küldte ide a gyümölcsstermesztés fellendítésének megszervezésére. A tudós hajlott koráig, 1943-ig dolgozott Üzbegisztánban, és nevelte a kertészek nemzedékét. A nevével viselő kutatóintézet ma is óriási szerepet játszik a gyümölcsstermesztési és -nevelési munkában, az öntözött kertészet elterjesztésében.

Rubellimilliárdok terméshaszná

Ebben az ötéves tervben kis híján 6 milliárd rubelt fordítanak Üzbegisztánban a vízgazdálkodás fejlesztésére, és újabb félmillió hektár eddig kihasználatlan föld művelését kezdik meg. S hogy milyen szerepe van az öntözésnek például a gyapottermesztésben, erre íme néhány adat: 1937-től 1975-ig 3 millió 700 ezer tonnáról 5 millió 13 tonnára emelték termelését; öt év múlva pedig több mint 6 millió tonnát akarnak szedni.

Az oldalt összeállította:
Baranyai Ilona

Megszüntetni a jót?

Furcsán értelmezett fejlesztés a Kéziszerszámgyárban — Az idő telik, a költségek nőnek

A Kéziszerszámgyár szegedi gyáregysége a hatvanas években még az utolsók közé tartozott a Csongrád megyei vállalatok mezonyében, ma joggal sorolják az elsőkhöz.

Nem csoda történt. Sőt, még nagyobb fejlesztésre sem kapott módot a magas kézimunkahányaddal dolgozó gyár. Az eredmények nyitja abban keresendő, hogy a helyi vezetők szervezni kezdték. A mechanikus szerkezetű, nehezen kezelhető gépeket például pneumatikus egységekkel szerelték fel, így a munka könnyebbé, gyorsabbá vált. Ezenkívül számos apró — csak a szakember számára értelmezhető — újítást, ötletet vezettek be, amely mind a termelékenységét növelte. Ami a legjelentősebb: a kis gyár valamennyi dolgozójának együttműködését segítő érdekeltségi rendszert alakítottak ki, amelynek lényege: az önellenőrzés során rögvést kiderül, melyik munkaműveletnél követtek el hibát?

Az eredmény: az elmúlt tervidőszakban 70 százalékkal nőtt a gyár termelési értéke és termelékenysége, hétszeresére növelte nyereségét (változatlan árak mellett), és exportját is. A dolgozók nem jártak rosszul: öt év alatt 47 százalékkal emelkedett a gyáregység bérszínvonal.

Szegeden hatékony

Joggal tekinthetnek tehát bizakodóan a kis gyár vezetői és dolgozói a következő évek elé — de a reményekről korai beszélni...

A nagyvállalat és a társ gyáregységek fejlesztését, érdekeit figyelembe véve alakították ötödik ötéves tervüket: mintegy 100 milliós beruházással új precíziós öntödét kívánják létesíteni korszerű kovacsolóüzemük mellé. Az öntöde különleges technológiáját az UVA-TERV készítette. A megállapodás szerint „modellüzem” lenne, mivel az új típusú öntési mód iránt több külföldi cég is érdeklődik. A fejlesztés előnye, hogy segítségével nemcsak önmagukat látnak el jó minőségű öntvényekkel, hanem kapacitásuk nagyobb részét — hosszabb távú szerződés alapján — az IKARUS rendelkezésére bocsátanák. Ez sokat segíthetne a járműprogramnak is.

A terv reális, vállalati, népgazdasági haszna egyértelmű. Amikor augusztusban a szegedi üzemi vezetőivel beszélgettem, mégsem adhattak egyértelmű választ. Bár az elvi támogatást már minden érdekelt szervtől megkapták, a döntés késett, s még a gyár léte is megkérdőjeleződött. Szóba került a terület, a gépek és a munkások átadása a helyi kábelgyárnak...

A Kéziszerszámgyár budapesti központjában a vezetők szkeptikusak. „A szegedi gyáregység munkájáról csak felsőfokon lehet beszélni, de a nagyvállalat

egésze fejlesztésialap-hiányos, így hitelképtelen, s az ötödik ötéves tervünket is visszakaptuk a KGM-től, átdolgozásra.”

Válasz nincs

A váratlan fordulat nem is olyan meglepő, ha figyelembe vesszük a kéziszerszámipar adottságait.

Először is a termékszerkezet. A kéziszerszámok, ipari láncok, kulcsok, fűrészek, kések, mezőgazdasági szerszámcsaládok — és a sort még bőven folytathatnánk — gyártására szükség van, ha bármelyikük készítésével felhagynánk — a belföldi igényeket kizárólag tőkés importtal lehetne fedezni. Igenám, de ezeknek a gyártmányoknak nagy része gazdaságtalan — nyereség, s fejlesztési alap tehát alig-alig képződik. „Kényszerhelyzet, amin nem tudunk változtatni!” — tarták szét kezüket a vezetők. És bár érvelésükben sok lehet az igazság, a szegedi ellenpélda már megmutatta a megoldás útját-módját...

Hogy melyik termék mitől gazdaságos, az természetesen nemcsak a profil, hanem a mindenkori gyártási körülmények, technológiai színvonal függvénye is. S ez okozza a Kéziszerszámgyár nagyobb gondjait: a nagyvállalat az ötvenes évek végén apró, korszerűtlen telepekből állt össze — és jelentősebb műszaki fejlődés azóta sem történt. Ráadásul a gyárreszlegek többsége lakókörzetben van. Még évekkal ezelőtt központi döntés született: az iparilanc- és az omega gyáregységeket 1978-ig, míg a kulcsgyárukat 1980-ig ki kell telepíteni Budapestra! „Érthető: nemhogy új fejlesztésre, de még az áttelepülésre sincs pénzünk...” — sóhajtották a vezetők.

Kérdéses lehet: lehetetlen kívánnak a Kéziszerszámgyártól, vagy a vállalat terveiiben, szemléletében hibázik valami?

„Szó, ami szó, kellemetlen helyzetben vannak!” — mondták a KGM-ben. Az árnyalt fogalmazás érthető. Ugyanis a gyár áttelepülési programját már miniszterhelyettesi szinten is megvitatták, s úgy halároztak, hogy még nem döntenek, mivel november végéig — most már a minisztérium irányelvei, javaslati alapján — ítéves fejlesztési programot kell kialakítani. A cél: korszerű, s gazdaságos kéziszerszámgyártás létrehozása!

Egy ilyen hosszú távú program — ismerte a népgazdaság tehérbíró képességét, s a nagyvállalat „hitelképtelenségét” — csakis fokozatosan valósulhat meg. De az első lépéseket már meg kellett volna tenniük a Kéziszerszámgyár vezetőinek! Ugyanis a kitelepítési határozattal egy időben — tehát jó néhány éve! — a fővárosi tanács 50 millió forintot, míg a fogadó megye, Hajdú-Bihar 45 millió támogatást adott

a gyárnak; Püspökladány — ahova települnének — iparosítása közös érdek. Ezzel az összeggel már lehetett volna mit kezdeni. De nem tették. Hogy miért? — ezt az illetékes miniszterhelyettes is megkérdezte. Választ ő sem kapott. Az ok talán ott kereshető, hogy kényelmetlen, vagy kényelmetlennek vélt döntést úgy lehet a legkönnyebben elkerülni, ha nem csinálnak semmit...

Amiért gazdaságtalan

S mivel az idő pénz, azóta az áttelepülés költségei is jócskán megnövekedtek, ma már 500 millió forintra becsülhetők. Nem beszélve arról, hogy a kitelepítés óhatatlanul gátolja majd a folyamatos termelést. Vólna ugyan más megoldás is: Püspökladányban van a Mezőgéptrösz egyike telepe. S mivel a Kéziszerszámgyár profiljának egy része így is mezőgazdasági felhasználású termékekből áll, indokolt lenne a fűző. A beruházást is meggyorsítaná, a költségeket is csökkentené ez a módszer, sőt: ebben az esetben célszerűnek látszik itt kialakítani a központi kéziszerszámgyártó bázist. Ezért is javasolta a minisztérium a vállalatnak: úgy módosítsa tervét, hogy az áttelepülés már a termelés növelésével, a proflok átcsoportosításával és a géppark korszerűsítésével bővíljen. Ha ez nem valósul meg, a termelés továbbra is gazdaságtalan marad, ráadásul a hazai gyártás sem fedezi az igényeket.

S itt kanyarodjunk vissza a szegedi gyáregység terveihez: a nagyvállalat halogató magatartásáért, irreális terveikért nem büntethető kiválóan dolgozó gyáregysége! A gazdasági megfontolás inkább alátámasztja a szegediek terveit. Számoljunk csak: a termelésbővítéssel összekötött áttelepülés hitelből valósul meg. Ez az összeg — bár a fejlesztés indokoltságát senki sem vitatja — igen magas; nem biztos, hogy erre most, egyszeri hitelfelvétellel elegendő a pénz. Viszont eldőlt, hogy a szegedi kéziszerszámgyártó továbbra is kéziszerszámgyár marad. Megszüntetése nemcsak tőkés exporttól fosztaná meg az egyébként is pénzügyi helyzetben levő vállalatot, hanem szinte megoldhatatlan belföldi ellátási gondokat is okozna. Ha ez igaz, akkor zöld utat kell nyitni a precíziós öntöde gyors, gazdaságos megvalósításához, hiszen ehhez minden előkészület megtörtént.

Újabb szétaprózódás? — kérdezhetnénk. Nem erről van szó. A püspökladányi új kéziszerszámgyártó központ csak lépésről lépésre alakulhat ki: ezért van létjogosultsága a szegedi terveknek is; a fejlesztés vele együtt ésszerű és hatékony.

Bossányi Katalin

Carter gazdaságpolitikája

Georgiából más a kép

Pillantsunk vissza a múltba: az 1976-os elnökválasztási kampány-nak enyhén szólva nem volt jellemzője, hogy a versenyzők világosan megmagyarázzák volna minden esetben a pozíciójukat. A gazdaságpolitika területére ez még inkább áll, a jelöltek általában jól hangzó ígéretekkel — függően persze attól, milyen haligtóság előtt nyilatkoztak meg —, a megvalósítás mikéntjét azonban már homályban hagyták. Az amerikai elnökválasztási kampányban ez a jelenség természetes, a közvélemény nem rendelkezik mélyebb gazdaságpolitikai ismeretekkel.

Változóban

Mindezeknek figyelembevételével nem meglepő, hogy a már megválasztott Carter gazdaságpolitikai célkitűzéseit csak nagy vonalakban tudja a kommentátor összeállítani. Carter e feladat elvégzését egyáltalán nem könnyíti meg, platformját ugyanis állandóan módosította. Az előválasztások idején gazdaságpolitikai ismeretei láthatóan még rendszeretlenek voltak, tanácsadói segítségével sikerült a konvenció időszakára lényegesen feljavulnia. A „korai” Carter gazdaságpolitikai megnyilatkozásaira jellemző: négy éven belül kiegyensúlyozott költségvetést ígért, 2 százalékos munkanélküliséget, kamatlábakat és inflációt helyezett kilátásba és feldarabolással fenyegette az olajvállalatokat.

Bár a fenti célok beütköztek abba a carteri ígérethez, mely szerint minden állampolgár számára meg fogja valósítani „az amerikai álmot”, a nyilatkozatok realitása enyhén szólva kétségesnek tűnt. (Nem beszélve most a 2 százalékos inflációról, Carternek rá kellett jönnie, hogy 400 milliárd dolláros költségvetésből nem egyszerű dolog eltüntetni 60 milliárd dolláros hiányt akkor, ha az ember szélesíteni is akarja a kiadásokat mindenképpen növelő szociális programokat).

A legnagyobb kérdőjel

Az előválasztások alatt Carter tanult a hibákból, tanácsadói — elsősorban Lawrence Klein, a pennsylvaniai egyetemről — hatására közgazdasági téren biztosabbá vált és a televíziós vitákban már méltó ellenfele lett Fordnak. A 2 százalékos munkanélküliség gondolata elfelejtődött, Carter most már csak 4,5 százaléka kívánja leszorítani a munkanélküliséget négy éven belül úgy, hogy támogatást nyújt azoknak a vállalatoknak, amelyek hajlandók a hosszú ideje munka nélkül levőket alkalmazni.

Ez a cél semmiképpen nem irreális, hisz az előrejelzések szerint — melyek még a fordii politika feltételezésével készültek — 1977 végére a munkanélküliség aránya 6,5%-ra visszaesik. Carter segíteni kíván azon is, hogy a recesszió egyes rétegekre különösen nagy terhet ró. Elképzelése szerint azokban a városokban, ahol a néger fiatalok között legalább 40 százalékos a munkanélküliség, közmunkaprogramokat kell indítani.

Carter számára tehát — úgy tűnik — az első számú feladat a munkanélküliség leküzdése, ha kell, állami eszközökkel is. Ford gazdaságpolitikája viszont mindig is inflációközpontú volt, nem utolsósorban politikai szempontból. A munkaképes lakosságnak — vallották a republikánusok — 90 százaléka a recesszió mélypontján is dolgozott, őket pedig az áremelkedések érintik jobban. Következésképpen az infláció elleni küzdelem hozhat nagyobb politikai osztalékot. Ugyancsak eltér Carter véleménye Fordtól az állami beavatkozást illetően. Ford az állam intervencióját mindig mint valami szükséges rosszat tekintette, filozófiája szerint az államnak minél kisebb mértékben kell a szabadvállalkozás gépezetébe belenyúl-

ni. Carter felfogása szerint az államnak a köz érdekében kötelessége beavatkozni a magángazdaságba, bár ma már nem hangzatos az olajvállalatok feldarabolásának tervét. E kérdésben csak odáig megy el, hogy az olajmonopóliumok nem rendelkezhetnek más energiaforrással — például a szén — felett.

Ugyancsak gyökeresen eltér a demokrata és köztársaság párti felfogás az energiapolitikát illetően. Ford véleménye szerint az Egyesült Államok hosszú távú ellátását alapvetően piaci eszközökkel kell megoldani úgy, hogy fokozatosan minden korlátozás alól felszabadítsák az olaj és a földgáz belső árát, megfelelő ösztönzöt teremtve ezzel a vállalatoknak a termelés fokozására. Carter másképp látja, számára a kulcs a belföldi széntermelés fejlesztése. (Ezért is kívánatos, hogy az olajvállalatoknak ne legyenek a széntermelésben érdekeltségeik.)

Az idők folyamán Carter részletebben kifejtette költségvetési elképzeléseit is, ez a terület azonban változatlanul gyenge pontja maradt. Most is szándékában van ugyan a költségvetési egyensúly megteremtése, de nem egy adott évben, hanem egy konjunktúrális cikluson belül. E szerint recesszió időszakában a költségvetés akár deficitet is lehet, a fellendülés többlete majd kiegyensúlyozza. (Ez a koncepció nem új, a hatvanas évek demokrata párti adminisztrációja már megfogalmazta.)

Az új elnök munkába szeretné állítani az ország jelenleg nem termelő kapacitását — a feldolgozóiparban a kapacitáskihasználtság jelenleg 73 százalék, ez (a hadikiadások csökkentésével együtt) emelné az állami bevételeket és fedezné a választási kampány ígéreteinek megvalósítását. Carter — korábbi ígéretei szerint — ugyanis növelné a szociális segélyt (welfare), és mindenkire kiterjedő betegbiztosítást vezetne be. E két program kihatása nyilvánvalóan több milliárd dollár, ehhez kell hozzáadni a beharangozott 10–15 milliárd dolláros adócsökkentést, amivel Carter stimulálni kívánná a fogyasztói keresletet, a gazdasági tevékenységet, így végső soron a foglalkoztatottságot is. Hogy az adócsökkentés mennyire lenne ösztönző hatású, az vitakérdés — Ford emlékeztet 1975-ös adócsökkentése 25 milliárdos volt. Gazdaságpolitikai szempontból azonban problematikus, hogy Carter programjában szinte semmi sincs az üzleti élet számára. Márpedig jelenleg az amerikai gazdasági növekedés legnagyobb kérdőjele nem a fogyasztói szektor, hanem éppen a vállalati beruházások lanyha növekedése.

Az ambíciózus szociális programokkal — úgy tűnik — mindenestre ellentmondásban van az a másik carteri célkitűzés, mely szerint a költségvetés jelentőségét csökkenteni kell. Ugyancsak kérdéses, talál-e Carter valóban fedezetet programjai végrehajtására, nem lesz-e azok sorsa ugyanaz, mint a johnsoni Nagy Társadalom ígérétenek.

A nagy költő?

A legnagyobb veszély azonban — és láthatóan ettől tart az üzleti világ —, hogy gyakorlati tevékenységében Carter, a demokrata hagyományoknak megfelelően, „nagy pénzköltő” lesz, ennek pedig növekvő költségvetési deficit és növekvő infláció az eredménye. Még jó néhány hónapnak kell elteltie ahhoz, hogy az új elnök a gyakorlatban is megpróbálja választási ígérezeit megvalósítani — de majdnem biztos azonban, hogy néhány választási ígért csak ígért marad. Természetes is, a világ másképp néz ki a georgiai Plainsból, mint a washingtoni Fehér Házból.

Gonda György — Lőrincze Péter

Az ARTEX nyolcvan országban

Az ARTEX Külkereskedelmi Vállalat a világ mintegy 80 országába szállít lakberendezési cikkeket, háztartási és sportfelszereléseket.

A jövő évi kilátások, az eddig megkötött üzletek, illetve a piacutatók, valamint a vállalat képviselőinek és kiküldötteinek jelzései alapján reményt keltőek. Így például már aláírták azt a

megállapodást, melynek értelmében az ARTEX az IKEA skandináv cégnek 12 millió svéd korona értékben szállít bútort, egy NSZK-cég pedig mintegy 5 millió márkáért vásárolt ülőbútorát a vállalat közvetítésével. A szovjet partnervállalat hétmillió rubel értékben vásárolt lakossági bútort az ARTEX-től, jövő évi szállításra.

(f. p.)

Többféle pudingpor Győrből

A Győri Keksz- és Ostyagyár együttműködési szerződést kötött az NSZK-beli Oetker céggel — pudingporgyártásra. A gépeket az Oetker szállítja az ostyagyár jánossomorjai üzemébe, és 1977 első negyedévében megkezdődik a

gyártás. Az alapanyagot az induláskor az Oetker adja, fokozatosan átternek azonban hazai alapanyagokra. Jánossomorján jövőre csokoládé-, vanília-, citrom- és karamellizű port készítenek, negyvengrammos csomagolásban.

HORIZONT

Szovjet-indiai együttműködés

A Szovjetunió és India sokoldalú mezőgazdasági együttműködésének további kiszélesítéséért szállt síkra Navaz Khan indiai mezőgazdasági és öntözési államminiszter, aki a közelmúltban tett körutat a Szovjetunióban. Látogatása során jegyzőkönyvet írt alá a mezőgazdasági és állattenyésztési tudományos kutatási eredmények cseréjéről.

Légi járat Hanoi és Párizs között

A Vietnami Szocialista Köztársaság és Franciaország légügyi egyezményt írt alá; Hanoi és Párizs között légi járatot indítanak. Jelenleg a vietnami fővárost hente két szovjet, két kínai és egy NDK légi járat köti össze a külfölddel.

Macszkajaj — tejföl

Valahányszor műanyagtasakos tejet vásárolok (s van-e más?), már tudom: aznapra nem kell olvasnivalóról gondoskodnom, van elég a zacskón. Öklömnyi betűk hirdetik például, hogy TEJ — ne-hogy összetévessem a repceolajjal. Megtudom, hogy „teljesértékű fehérjét, életfontosságú vitaminokat és ásványi sókat tartalmaz”, mennyi a zsirtartalma, az ára stb. Még azt is, hogy „Üzemjel: — 5 és 10 Celsius-fok között tárolva fogyasztható: hónap, nap 0 és 5 fok között tárolva még egy nap.”

Idáig van, betű szerint idéztem. Csak néha éppen azok a kívülszámok nincsenek a tasakra ütve (vagy pedig olvashatatlanok), amelyek értelmet adnának az egész, nyilván tetemes nyomdaköltséget felemészthető szövegnek. S főként: eligazítanának, hogy megíthatom-e, vagy adjam inkább a macskának.

G. Sz. L.

Két deka?

Az almás piték, lepények, rétesek ízét, zamatait megadó fűszer, a fahéjpor ezüstös zacskókban sorakozik a közértek puldjain, az önkiszolgáló üzletek rekeszeiben. Két deka: 9 forint. Drága portéka. Ezért is csomagolják néhány éve fóliás zacskókba, no meg azért, hogy megőrizze a fűszer különös illatát, kellemes aromáját. S tessék csak megnézni, mert igazi látványosság, amikor az asszonyok ezt a kétdekas portékát megvásárolják. Kiemelik a rekeszből, forgatják, jobbra-balra, rázogatták, finom mozdulattal, mintegy képzeletbeli mérlegre téve, megpróbálják eltalálni súlyát. S közben túszögnek is, mert bizony hullik a finom, illatos por a zacskókból, amelyeknek ragasztása felengedett, olykor teljesen, máskor csak aprócska rést hagyva a szökni kívánó fűszernek.

A gyanútlan vagy sietős vásárló 9 forintért másfél deka, egy deka fahéjport visz haza, de előfordul, hogy csupán az üres zacskót. Otthon azután, a fahéj nélküli pite felett, eltűnődhet a fogyasztói érdekek védelmében, amit előír a jogszabály, de aminek a jól záró zacskók is hozzátartoznának.

P. I.

Öt év

autófosztogatásért

Csuhány Imre 22 éves budapesti lakos háromnegyed év leforgása alatt 24 esetben tört fel és rabolt ki parkoló személygépkocsikat. Két gépkocsira felszerelte saját, üzemeleptelenné vált autójának rendszámát is. Sorozatos bűncselekményének az vetett véget, hogy az egyik károsult felismerte korábban eltűnt személygépkocsiját, rendőrért sietett, és a tolvajt elfogták, amikor be akart ülni a gépjárműbe.

A Fővárosi Bíróság Csuhány Imrét 5 évi szabadságvesztésre, 20 ezer forint vagyonelkobzásra ítélte, és kártérítésre kötelezte.

Halálos balesetek

A hódmezővásárhelyi Lenin MGT SZ-ben Tóth Sándor 40 éves traktorvezető, helyi lakos egy hibás erőgépet javított anélkül, hogy a motort leállította volna. A kardántengely elkapta a ruháját és felsavarta. Tóth Sándor a helyszínen meghalt.

Veszprém megyében, a hajmáskéri vasútállomáson Bagyula Rudolf 42 éves villanyserelő, várpalotai lakos egy mozgó személyvonatra akart fellépni, de a kerekek alá esett és a helyszínen meghalt.

Enyhe marad az idő

A várható időjárás csütörtök estig: változóan felhős idő, elszórtan eső, zápor lehet. Időnként megélemlülő, helyenként megerősödő déli-délkeleti szél. A legmagasabb nappali hőmérséklet általában 13—18 fok között lesz.

A Duna vízállása Budapestnél tegnap 139 centiméter volt.

Ammóniával fertőzött a Duna alsó szakasza

Vízhiánnyal küszködik Pécs

Tudósítónktól.

November 9-én 15 óra 40 perckor a Pécsi Vízművek laboratóriuma ammóniaszennyeződést állapított meg a Dunából érkező nyersvízben. Rövid idő múltán a Mohácsi Vízkivételi Mű és Bajáról az Alsó-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóság vízminőséget ellenőrző szakoszlóalata is jelentette a Pécsi Vízművek igazgatóságának, hogy a Duna alsó szakaszán ammóniával erősen fertőzött víz vonul le, ezért lezárják a mohácsi—pécsi távvezetékét; a Duna-víz akkora mértékben szennyeződött ammóniával, hogy a belőle finomított ivóvíz káros lenne az egészségre. Ezt követően a Pécsi Vízművek igazgatósága és a Pécsi Városi Tanács a KÖJÁL bevonásával azonnal intézkedett, és elrendelték a városban a harmadfokú vízkorlátozást.

— Pécs a szükséges víz har-

minc százalékát a mohácsi—pécsi távvezeték a Dunából kapja — mondotta kérésünkre Krauter Miklós, a Pécsi Vízművek főmérnöke. — Enyhítenünk kellett a nagy vízhiányon. Ezért húsz-huszonöt százalékkal kevesebb vizet szolgáltatunk az ipari fogyasztóknak. A városban tilos a locsolás, a kocsimosás. Városunk most csak a tőle nyugatra levő kutakból kap vizet. Ez a víz nem elegendő Pécs ellátására. A keleti városrészen és a magasabb fekvésű lakásokban szűkös a vízellátás. Ezekbe a városrészekbe lajtkákon szállítjuk a vizet. A kórházak megkapják a teljes vízmennyiséget. Nem érinti a vízkorlátozás a sütő-, a tej-, a hűs- ipart. Hogy a vízkorlátozás meddig marad érvényben, nem tudjuk. Bizonyos, hogy az üzemek termelésében jelentékeny veszteség várható...

Elmondta a főmérnök, hogy az egészségügyi intézmények és az élelmiszeripar vízellátása jelenleg megfelelő, minthogy nyomás-szabályozással sikerült a rendelkezésre álló vízkészletet elosztani.

A Pécsi Városi Tanács intézkedett, hogy az Alsó-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóság az Országos Vízügyi Hivatal bevonásával a lehető leggyorsabban derítse ki a vízszennyezés okát. Ugyancsak vizsgálja a mohácsi—pécsi távvezeték az iparnak érkező víz minőségét a KÖJÁL, Pécs városában pedig a helyi vízmű laboratóriuma.

Tegnap különben az OVH vízműveléssel foglalkozó szakembereket a helyszínre érkezett, hogy kiderítse, ki fertőzte meg a Duna vizét, s mennyi idő szükséges ahhoz, hogy a fertőzött víz levonuljon, és a vezetéklet megtisztítsák az ammóniától.

MOLNÁR KÁROLY belkereskedelmi miniszterhelyettes a magyar— lengyel belkereskedelmi munkacsoport ülésére tegnap Varsóba utazott. Az ülésen megtárgyalják és aláírják az 1977. évi választékcsere- és műszaki-tudományos együttműködési megállapodást.

OLVASÓ MUNKÁSOK FÓRUMA címmel Rákossy Gergely íróval rendeznek találkozót a Danuvia Művelődési Központban november 13-án 15 órakor a művelődési központ szocialista brigád klubjában (Budapest, XIV., Angol u. 13.).

K. CSETE ISTVÁN jogeszlóviai református püspököt és kíséretét — akik a Magyarországi Református Egyház meghívására tartózkodnak hazánkban —, tegnap fogadta Straub István, az Állami Egyháziügyi Hivatal elnökhelyettese.

ÖSSZEÜTKÖZÖTT két föld alatti vasúti szerelvény tegnap Madridban. Hat személy könnyebben megsérült. Egy hónap alatt ez a második ilyen jellegű baleset a spanyol fővárosban.

A HOLLAND SZAKSZERVEZETI MOZGALOM SZÖVETSEGENEK — FNV — küldöttsége tegnap délelőtt a SZOT Munkavédelmi Kutató Intézetébe látogatott, ahol az intézet vezetői tájékoztatták vendégeiket munkájukról, kutatási eredményeikről.

A BUDAPESTI SZÍNHÁZAK Szolnokon vendégszerepelnek az évad elején. A Fővárosi Operettszínház november 30-án, a Vigaszínház december 13-án és 14-én tart előadást.

A SZOVJET FILMMŰVÉSZ-DELEGÁCIÓ elutazott tegnap Budapestre. A küldöttség részt vett a szovjet filmek fesztiválja megnyitóünnepségén, és az ünnepségsorozat több kiemelkedő eseményén.

A GÉPKOCSINYEREMÉNY-BETÉTKÖNYVEK 62. sorsolását két hét múlva, november 25-én és 26-án Budapestben rendezi meg az Országos Takarékpénztár. A kétnapos húzós 700 nyerményautó talál gazdára.

BUDAPEST ÚTJAIN címmel négyrészes ismeretterjesztő filmsorozatot tervez az Országos Közlekedésbiztonsági Tanács. Célja, hogy gyakorlati tanácsokkal segítse a vidékről Budapestre érkező gépkocsivezetőket, eligazítást adjon a centrumok megközelítésének módjáról.

KÉT POKOLGÉP robbant kedden éjjel a Buenos Aires-i rendőrpáncelnökség épületében. A jelentések szerint a merényletnek sok sebesültje, s állítólag három halálos áldozata van.

Az IK—554-ES, 11 méter hosszú, háromajtós autóbusz, az Ikarus Karoszeria- és Járműgyár székesfehérvári gyárában már gyártószalagon van. November első felében harmincat készítenek a városi közlekedésre szánt buszokból, s az év végéig még újabb száz készül el.

KÖZLEKEDÉSI KATASZTROFA. Tíz ember meghalt, húsz megsérült tegnap Zágráb közelében, mikor egy személyvonat beleerohant egy sínekben keresztülhaladó munkásokkal zsúfolt autóbuszba.

HANTOS JÁNOSNAK, a Magyar Vöröskereszt főtitkárnak a vezetésével küldöttség utazott Drezdába, az NDK-Vöröskereszt VIII. kongresszusára.

MŰLT SZÁZADBELI TERKÉP alapján a jászkeséri Csete Balázs helytörténeti szakkör feldolgozta a nagyközönség régi utca neveit, a dűlők neveit, és több száz népi közmondást gyűjtött össze.

EGÉSZSÉGÜGYI FELVILÁGOSÍTÁS

— Ezt a Kovács másképp tudja.

(Sajdik Ferenc karikatúrája)

MAGYAR—LENGYEL BARÁTSÁGI GYÜLÉST rendeztek szerdán a Villamoszigetelő- és Műanyaggyár kisvárdai üzemében, ahol Sztaniszlav Zienták, a budapesti Lengyel Kultúra igazgatója tartott tájékoztatót a Lengyel Népköztársaság gazdasági és kulturális életéről.

KÖKORI TELEPMARADVÁNYOKRA bukkantak a régészek a Zala megyei Becsehely község határában. A Magyar Tudományos Akadémia szakemberei talpas kelyheket, kobaltákat és üllőnőt ábrázoló szobrot ástak ki a földből.

WILLIAM SAROYAN, örmény származású amerikai író, a szülőföldjén tett látogatása befejeztével kijelentette: amit Szovjet-Örményországban láttam, meggyőzött arról, hogy népem a hatalmas orosz néppel barátságban óriási eredményeket ért el.

HÁROM AMATŐR FESTŐMŰVÉSZ — Széll György, Csizsár József és Grábner József — tusrajzaiból, akvarelljeiből, olajképeiből nyílt tegnap kiállítás Sopronban, a Fiatal Alkotók Klubjában.

A MAGYAR PARTIZÁN SZÖVETSEG küldöttsége Fehér Lajos elnök vezetésével elutazott Moszkvába, hogy részt vegyen a Szovjet Veterán Szövetség kongresszusán.

BEETHOVEN-HANGVERSENYT rendeztek tegnap Győrött szakközpénstől részére, s ezzel megkezdődött az ifjúsági hangversenysorozat Győr-Sopron megyében. Az Országos Filharmonia a megye öt városában és Pannónhalmán rendez az idén ifjúsági hangversenyeket.

EV VÉGI „PERZSAVÁSÁRÁT” tegnap nyitotta meg a békéscsentedi Szőnyegszövő Háziipari Szövetkezet a Mártírok útján, a Szivárvány Áruházban. A vásárlással egybekötött egyhetes kiállításon 1,3 millió forint értékű szőnyeget kínálnak.

ROBBANÁS történt tegnap a kora reggeli órákban a Lufthansa nyugatnémet légitársaság római irodája előtt. A fél kilogrammnyi töltet robbanása megrongálta az iroda épületét és egy ott parkoló gépkocsit.

ZÁTONYRA FUTOTT az alacsony dunai vízállás miatt több hajó. Tegnap a szigetközi és a Gönyű alatti folyószakaszon csaknem húsz gázlót és több hajózószükületet vettek számba. Különösen a szigetközi szakaszon lassult a hajózás.

AZ ÓZ, A NAGY VARÁZSLÓ című zenés mesejátékot a békéscsabai gyermekszínház Schwajda György átdolgozásában tegnap mutatta be.

(X) Már csak egy nap és kezdődik a 10. könyvaukción a MOM Szakassz Arpad Művelődési Ház színháztermében, Budapest XII., Csónasz utca 18. Az aukció időpontjai: 1976. november 12-én, pénteken délután 17 órától; november 13-án, szombaton délután 15 órától; november 14-én, vasárnap délelőtt 10 órától. A helyszín megközelíthető a 2-es, 4-es, 12-es autóbusszal, az 57-es, 59-es, 61-es villamossal és a metróval Moszkva tértől, vagy Déli pályaudvari átszállással. Az aukció első napján, pénteken délután 15 órától a helyszínen lehet jelentkezni a rádió népszerű Könyvről — könyvért aznap jászkára!

Fénysugárral vizsgálják

Venus-felhők 70 kilométerig

A szovjet automatikus bolygóközi állomások „új nemzedéke” lehetővé teszi a Venus alaposabb tanulmányozását. A Venus 9. és a Venus 10. mérési újabb érdekes adatokat szolgáltatott. A tudósok arra a következtetésre jutottak, hogy a Venus-felhők inkább hasonlítanak a ritka ködre, semmint például földi gomolyfelhőkre.

A Venus felhők nefelométerrel vizsgálták, amely a légkörbe kibocsátott fénysugár segítségével működik. A felhőrétegek részletes kutatását a Venus-műholdakon felállított berendezésekkel végezték el.

Eltemették a gázrobbanás áldozatait

Szolnokon tegnap délután nagy részvét mellett kísérték utolsó útjára a november 2-i, Tóth Ferenc utcai gázrobbanás tizenhárom áldozatát. A városi temető kolumbáriuma előtti téren felravatalozott koporsók előtt a város lakóinak ezrei rőták le kegyeletüket. Diszorséget álltak a megye, a város párt-, tanácsi és néprontszerveinek vezető képviselői. A társadalmi gyászszertartáson a város lakói nevében Zakár Zoltán, a Hazafias Népront városi bizottságának elnöke mondott búcsúszavakat. A sírokat elborították a kegyelet virágai.

Búcsú Frank Frigyesztől

Tegnap a Farkasréti temetőben pályatársai és tisztelői mély részvétellel vettek búcsút Frank Frigyes Munkácsy-díjas festőtől, a Magyar Népköztársaság Kiváló művésztől. A hamvasztás utáni gyászszertartáson a Magyar Képzőművészek Szövetsége és a barátok nevében Pogány Ó. Gábor, a Magyar Nemzeti Galéria főigazgatója emlékezett az elhunytára, méltatta a jeles festőművész munkásságát, életművét.

Elkészült Devecseri Gábor síremléke

Devecseri Gábor Kossuth-díjas költő síremlékét — Fekete Tamás szobrászművész alkotását — november 15-én, hétfőn délelőtt fél 12-kor avatják fel a Farkasréti temetőben. A kegyeletes ünnepségen Garai Gábor Kossuth-díjas költő, a Magyar Írók Szövetségének főtitkára mond emlékbeszédet.

Ruzicskay-kiállítás

Ruzicskay György festő, Munkácsy-díjas érdemes művész festményeiből és grafikáiból november 12-én, pénteken 16 órakor kiállítás nyílik a Nemzeti Galéria C épületében. A kiállítás idején — hétfő és szerda kivételével — naponta, 16 órakor vetítik a festő Szerelmeskedő című albumának diaporáma feldolgozását a galéria D épületében levő klubhelyiségben.

Ügetőverseny-eredmények

- Count (1) — Célserű (2) — Carvena (7). — 15, 15, 18, 27. — Bef.: 38, 50.
- Bocs (3) — Anica (6) — Arnold (5). — 53, 31, 49, 24. — Bef.: 334, 132. Hármast befutó: 4249.
- Volta (7) — Nyafogó (2) — Bohém (9). — 24, 13, 15, 26. — Bef.: 37, 96.
- Lincora (1) — Amanda (11) — Bárcsak (3). — 13, 16, 22, 18. — Bef.: 64, 38. Hármast befutó: 335.
- Basilio (3) — Zulejka (3) — Aranylőly (11). — 10, 12, 18, 17. — Bef.: 23, 14.
- Arany (7) — Geisha (1) — Umbó (2). — 45, 14, 15, 21. — Bef.: 78, 165.
- Rivaldafény (4) — Úrge (8) — Zsupán (6). — 12, 12, 15, 16. — Bef.: 29, 27.
- Varróány (11) — Ugocsa (2) — Vélemény (3). — 319, 44, 14, 24. — Bef.: 857, 2225.

Kertészüveg

Orosházán még gyakran török a portéka — Kevés a vagon, a homok

A Viharsarok központja, Orosháza, változó világ közepén terpeszkedik. A változás rugója az ország más vidékeihez viszonyítva még ma is bőséges, túlnyomórészt női szabad munkaerő, s a földgáz. A mindenható energiatörzs, amire ipart lehet telepíteni. Üveghuták példái.

Nyolc éve született meg a döntés: Orosházán főleg a síküveggyár. (Salgótarján is szóba került: Zagyvapálfalván addig is gyártottak síküveget, volt tehát tapasztalatuk, amire a termelést alapozni lehetett volna. Orosházára szavaztak mégis: ott már volt földgáz, Salgótarjánban nem, s akkor még úgy nézett ki, hogy nem is lesz hamarosan...) Ajánlatot hármat kapott az Üveghutai Művek, hárman jelentkeztek, hogy vállalják a gyárépítést: egy amerikai, egy belga cég, valamint egy lengyel vállalat. Az amerikai ugyanaz volt, amelyik az ajánlattevő lengyel vállalatnak a gyárat építette, a lengyelek ennek mását hozták volna létre Orosházán. Igen ám, de az USA-beli cég nem teljesítette, amit vállalt, a kész lengyel üzem képtelen volt a beharangozott minőséget hozni. Maradt hát a belga cég, amelyik a saját technológiáját adta volna el — méregdrágán.

Kísérleteznek

Közben értesültünk róla, hogy a Szovjetunióban sikerrel dolgoztak ki egy megfelelő technológiát — magyarázza Szalontai Károly, az Üveghutai Művek vezérigazgató-helyettese. — Hajlandóak voltak arra, hogy nálunk is felszerelnek egy teljes technológiai sort. Az ajánlatot elfogadtuk, bár nyilvánvaló volt, hogy az új gyár később termel csak, mintha a belga cégtől vették volna. Akkor 1972-re készült volna el, de a szerződésüköt elhúzódsága miatt két évet késelt.

A szovjet partner jóval hosszabb határidőre vállalta a termelés teljes felfuttatását, mint a belga. Csakhogy: a belga technológia 400 millió forinttal több — kevés híján kilencmillió dollárba — került volna. Másrészt kikötötték volna, hogy Nyugat-Európában egyáltalán nem adhatunk el síküveget. Holott a síküvegnek éppen a fejlett iparral, építőiparral rendelkező országokban nagy a kérése.

Vennék is, ha lenne elég. A gyár termelési terve 1976-ra 8 millió négyzetméter síküveg, az elméleti kapacitásnak mintegy 80 százaléka. Ezt már az első nyolc hónapban megtermelték, de csaknem kétféle négyzetméter használhatatlan volt!

— Az üveg kényes portéka — mondja Kiss Sándor, az Orosházi Üveghuták igazgatóhelyettese. — Egy óvatlan mozdulat, s oda az egész tábla. Emellett maga a termelés nagy szakértelmet, gyakor-

lottságot kíván, s azt nem mondhatjuk, hogy ezen a téren a helyzet magasztalható. Hiába volt kinn a Szovjetunióban 40 emberünk tanulni, hiába kaptunk meg minden segítséget a szovjet partnertől: új, addig náluk is ismeretlen volt ez a technológia. Ők is, mi is állandóan kísérletezünk, hogyan lehetne kiküszöbölni a technológiai hibákat, hogyan lehetne csökkenteni a törött, hasznavehetetlen üveg arányát.

Csak átlátszó legyen

— A kétféle négyzetméter veszteségből hozzávetőleg 500 ezret írunk a saját számlánkra. Ennyivel több eladható üvegünk lenne, ha gondosabban, szakszerűbben dolgozunk, óvatosabban mozgathatjuk az üvegtáblákat — mondja — Ötszázaléknyi, 100 ezer négyzetméter körüli az elküldhető hulladék — a táblák széleit mindenképpen le kell vágni. Harminc százalék a vágás, darabolás során veszendőbe ment üveg aránya. Ezt 10 százalékra lehetne csökkenteni, de induló gyárnál ez a természetes. Tavaly, s az idén januárban még raktárnyitást tartottunk, mert a vevők — új gyár lévén — nem bíztak termékeinkben. A korszerűtlen raktározás miatt sok volt a törés, ingadozott a minőség is, megnövekedett a vágandó üvegmennyiség s a hulladék is. Azóta korszerűtlen állványokat vásároltunk, javult a minőség is, bár továbbra is vannak gondjaink...

Nemcsak török, nemcsak a vágás során keletkezik hulladék — előfordult, hogy nem is üveget gyártottak; úgy ahogy van, eldobható volt a termék. Ami már alapvetően minőségi kérdés.

— Négyféle üveget gyártunk. A legjobban az A minőségű: tükör, különlegesen edzett üveget, portálcüveg készítenek belőle. Szintén keresett a piacon a B minőségű: gépjármű-oldalablak, kisebb kirakóüveg lesz belőle. A harmadik típus az egyszerű ablaküveg, s a legrosszabb az úgynevezett kertészüveg — ennek jóformán csak átlátszónak kell lennie. Mindegyikből szeretnénk gyártani, mindegyikre lenne vevőnk, de például szeptember végén, október elején olyan gyenge minőségű homokot kaptunk, hogy jóformán csak kertészüveget gyártottunk, s csak elvétve sikerült C-minőségűt, azaz ablaküveget készíteni.

Az üveg 70 százaléka homok. Nem akármilyen! Szigorúan előírt az összetétele. Lehet ugyan segíteni, ha valamilyen alkotóeleméből több van a kelletnél, vagy kevesebb, de a kemencék átállítása több napos munka, s addig csak rossz minőségű terméket adnak! Egyik legfontosabb feltétele a gyártásnak, hogy egyenletes minőségű homok álljon rendelkezésre.

A homokot az Országos Érc- és Ásványbányák fehérvár- és Gyöngyös-üzeme szállítja Orosházára. Bár a szerződésben 0,05 százalékos vastartalmat vállaltak, még az is előfordult, hogy 0,15 százalékot tartalmazott! Mástör meg — mint az az Építési és Városfejlesztési Minisztériumhoz küldött 1975-ös jelentésből megállapítható — csak 0,02 százalékos a vastartalom. Az üvegyár így örökös korrigálásra kényszerült. Mindezek következtében ingadozóvá vált az üvegaramlás, romlott a végtermék minősége.

— Nemrég közölte a bénya, hogy a közeljövőben új réteget jövesztenek — mondja Szalontai Károly. — Ott a homok egyenletesen jó, tartósan megfelel igényeinknek.

A „nagy természet” jótétemnye. Mintha fejlesztésre szorúlna a magyar bányáuzem...

Javítani!

— Nem a technika elavult — mondja Farkas Ödön, az EVM műszaki-fejlesztési főosztályának helyettes vezetője —, hanem a szállítás okozza a legtöbb gondot. Az egész világon előkészített, egyenletes minőségű, osztályozott alapanyagot szállítanak a bányák — nálunk ez a feldolgozó gyár „kötelessége”, mert a vagonpark csak erre képes. Mivel előkészítetlen, nedves homokot továbbítani, télen, megfagyván az úton, rendkívül nehézkes kiszedni a vagonokból — ezért 3 hónapos raktárkészlettel kellene dolgozni.

Orosháza termel, mindenképpen. Igaz, a napi 31 ezer négyzetméteres eredményt csak az utolsó néhány héten érték el tartósan. A tervezettnél 10–20 százalékkal kevesebb A és B minőségű gyártanak az idén, viszont 25 százalék helyett 40–50 lesz a leggyengébb kategóriájú, 20–40 százalékkal olcsóbb üvegek aránya. Hiába „hozzák” a 8 millió négyzetméteres tervet, a termelési költségek és az árbevétel különbségéből származó veszteségük az első kilenc hónapban 73 millió forint. Az igazgatóhelyettes elmondta: a síküvegüzem nehézségei miatt az egész gyár idei nyeresége csupán 9,5 millió forint lesz... (A legutóbbi hírek szerint a gyár vállalta, hogy 27 millió forint eredményt ér el, s ezt még túl is teljesítik...)

Egy biztos: síküveg kell. Az idén mintegy 15 millió négyzetméterre van szükség, 1980-ra 20 millió négyzetméterre. Orosházán nem érik be a mai helyzettel — szeretnék mielőbb javítani. A síküvegyártáson és a saját helyzetükön is. A gyárban, emberekben „benn van” ez a lehetőség — jövőre teljes kapacitással termelnek a kémencék.

Nemcsak kertészüveget...

Mézes Flórián

Lengyel gazdaság

Exporthangsúly

A hetvenes évek elején Lengyelország nagyszabású gazdaságfejlesztési programot indított el, melynek eredményei az 1971–75-ös ötéves terv alatt már jelentkeztek. Az elmúlt tervperiódusban a nemzeti jövedelem 62 százalékkal, az ipari termelés 73 százalékkal nőtt. A beruházások a korábbi tervidőszak értékét 100 százalékkal haladták meg, a fejlesztés következtében a lengyel iparban működő gépek és berendezések egyharmada 5 évnél újabb.

Intenzív korszakban

A gazdasági fejlődés dinamikája természetesen hatással volt az ország nemzetközi gazdasági kapcsolataira is. A népgazdaság intenzív növekedése igényelte a külföldről származó gépeket és berendezéseket, valamint a termelés működtetéséhez elengedhetetlen nyers- és alapanyagokat. Az életszínvonal emelkedése a fogyasztási cikkek iránti kereslet növekedését váltotta ki. A hetvenes évek első felében Lengyelország importja évi 23 százalékkal nőtt (folyó áron), míg a kivitel átlagos emelkedése 19 százalékot ért el. A behozatalban különösen dinamikus nőtt a gép- és berendezésimport, ebben az időszakban az ország mintegy 300 licenct vásárolt külföldről.

A Lengyel Egyesült Munkáspárt VII. kongresszusa a külkereskedelem legfontosabb feladatává a tőkés export fokozását tette. Az 1971–75-ös terv eredménye alapján ugyanis megteremtődtek a feltételek arra, hogy Lengyelország korszerű, magas feldolgozottsági fokú termékekkel jelentkezzen a világpiacon. A hetvenes évek második felében fokozódik az ország bekapcsolódása a nemzetközi munkamegosztásba.

Az irányelvek szerint hosszú távon az importlehetőségeket a kivitel határozza meg, bár természetesen az aktív hitelpolitikára sem szűnik meg. 1975-ben fogadta el a kormány a lengyel külkereskedelem tízéves fejlesztési irányáról szóló alapelveket. A dokumentum azokat a területeket tárgyalja fel, melyeken a kivitel növeléséhez a feltételek a legkedvezőbbek. Az exportspecializációt az alapelvek három népgazdasági szférában látják a legelőnyösebbnek. (Ez a három szféra 1976–80 között a kivitel 62 százalékát adja.)

Az első terület Lengyelország nyersanyagkincseinek felhasználása.

Magyar–szovjet mezőgazdasági és élelmiszeripari tárgyalás

Dr. Biró Ferenc, az Országos Terhivatal elnökhelyettese és P. A. Paszkar, a Szovjetunió állami tervbizottságának első elnökhelyettese november 16–22. között tárgyalásokat folytattak az 1980 utáni magyar–szovjet mezőgazdasági és élelmiszeripari együttműködés bővítésének lehetőségeiről.

P. A. Paszkart fogadta Huszár István, a Minisztérium elnökhelyettese, az Országos Terhivatal elnöke, Romány Pál mezőgazdasági és élelmiszerügyi miniszter, valamint Párdi Imre, az MSZMP KB osztályvezetője.

A szféra a nyersanyagkivétel kivül vertikálisan magában foglalja a nyersanyagok félkésztermékké való feldolgozását, valamint azok gépei és berendezések gyártását, amelyek a nyersanyagtermelésben és -feldolgozásban működnek. Az alapot itt Lengyelország gazdag szén-, kén-, réz-, cink-, ólom- és sókészletei adják. A külföldi partnerekkel való együttműködés e szférában kiterjed olyan szerződésekre is, ahol a partner részt vesz a kitermelés, vagy feldolgozás növelését célzó beruházások finanszírozásában, termékszűrés ellenében. A gépipari szektorban Lengyelország e téren elsősorban a bányagépek, erőművek és vegyipari gépek növekvő exportjára számít. Az elképzelések szerint a gépxport növekedése lényegesen meghaladja a feldolgozatlan alapanyagét.

A második szféra az úgynevezett mezőgazdasági és élelmiszeripari komplexum, mely mezőgazdasági és élelmiszeripari termékeket, élelmiszeripari gépeket, valamint a mezőgazdasági gépgyártást foglalja magába. A gépipari téren e szférában különösen a traktorokból, hűtőberendezésektől és cukorgyáraktól várnak Lengyelországban dinamikus növekedést.

A harmadik szféra 11 ipari ágazatot ölel át. (Hajógyártás, elektromos gépipar, útépitő- és földmunkagépek, fémmegmunkáló szerszámok, szerszámok, textilipari gépek, golyóscsapágyak, ipari fogyasztási cikkek, motorok, gyógyszerek és kozmetikumok.)

Átalakuló szervezet

A kivitel növekedésével sor kerül a külkereskedelmi szervezet módosítására is. Az átszervezés alapelvei ismertek: az elkövetkező években erősítik azoknak a külkereskedelmi vállalatoknak a szerepét, amelyek érzékeny termékekkel foglalkoznak. Decentralizációs folyamat is végbemeget a külkereskedelemben a célból, hogy nagy gazdasági egységek, ipari egyesületek rugalmasabban tudjanak alkalmazkodni a világpiacon igényekhez.

Külkereskedelmi távlati tervezésénél Lengyelország továbbra is a KGST-országokat tartja legfontosabb külgazdasági partnereinek, a kidolgozott távlati szakosítási elképzelések beleillenek a szocialista integráció továbbfejlesztésének programjába.

G. Gy. — L. P.

Új rendelet

A készletértékelés

Széles körű érdeklődésre tarthat számot a pénzügyminiszter nemrég megjelent rendelete, hiszen gyakorlatilag az ország valamennyi vállalatát, szövetkezetét érinti. A jogszabály a hatósági árváltozásokból eredő készletértékelési különbözetekről rendelkezik.

Felmerül a kérdés: miért szükséges a készletek átértékelése? Erre a termelési folyamat pénzügyi összefüggései adják meg a választ. A vállalatoknál található készletek ugyanis a hatósági árváltozások hatására egy idő után óhatatlanul fel- vagy leértékelődnek. Ha a vállalatok ilyenkor készleteiket nem értékelik át, többféle gonddal kellene számolni, például kétféle áron kellene nyilvántartaniuk termékeiket. Másrészt a régi áron beszerzett anyagokat új áron szerepeltethetnék, azaz: a vállalatok befektetés nélkül futnának

indokolatlan nyereséghez — illetve szenvednének veszteséget.

Mindezek figyelembevételével jelentették meg 1970-ben az első, erre vonatkozó rendeletet, amely előírta ugyan a készletértékelést, de csak a fix és a maximált áras termékekre. A világpiacon árváltozások és belső okok hatására viszont az utóbbi években a termelői árrendszerben és az ármechanizmusban lényeges változások következtek be: szükségessé vált a külső és a belső árak kapcsolatának szabályozása. Emiatt 1975. és 1976. január 1-én részleges termelői árrendezésre került sor (a szabad áras termékekénél is). Növekedett az energiahordozók, 1975-ben a ruházati alapanyagok és a kohászati termékek ára. 1976-ban pedig emelkedett a mezőgazdasági felvásárlási és az élelmiszeripari termelői árakat, s változott több élelmiszer és iparcikk fogyasztói ára is.

A készletek árkülönbözete 1975-ben elérte, 1976-ban már meghaladta a 10 milliárd forintot.

Az új rendelet felhasználja az elmúlt két esztendő tapasztalatait, s érvénye immár a szabad áras termékekre is kiterjed. Figyelmet érdemel a rendeletnek az a törekvése, hogy a készletek átértékelését a lehető legkisebb adminisztrációval kívánja megoldani. Részben azzal, hogy a készletek mennyiségét a raktárnyilvántartásból is meg lehet állapítani. De azzal is, hogy bizonyos termékekre (például fogyasztószerekre) nem ír elő készletértékelési kötelezést.

A készletfinanszírozás szempontjából a rendelet a vállalatok számára hozzávetőleg semlegesíti a hatósági árintézkedések hatását a készlet-átértékeléssel. Különbözöt túlnyomórészt a forgóalappal szemben számolható el.

R. Gy.

HORIZONT · HORIZONT · HORIZONT

Nyugati gazdaság

Az Egyesült Nemzetek Európai Gazdasági Bizottságának (ECE) jelentése szerint az európai tőkés országok gazdasági fejlődésének kilátásai továbbra is sötétek. Ipari termelésük nem tudta elérni a válság előtti szintet, az alapvető fontosságú élelmiszerek, a lakberek és a szolgáltatások díja a legtöbb tőkés országban feltartóztatatlannal emelkednek. A nyugat-európai iparosí-

dott országok külkereskedelmi deficitje, amely 1975 első felében 5,3 millió dollár volt, 1976 első felében majdnem 12 milliárd dollárra nőtt.

A FIAT Líbiában

A FIAT Művek a líbiai Tripoli közelében gépkocsialkatrész-összeszerelő üzemét épít. Az 30 millió dollárba kerülő üzem a tervek szerint évente négyezer járművet állít majd elő.

ÁLLÁSPONT

Ki mit érez és éreztet?

A koordináció, a tanácsok és a nem tanácsai — főleg gazdálkodó — szervek együttműködése a településfejlesztésben a gyors előrehaladás egyik alapvető biztosítója. A kapcsolatoknak ez a formája már oly sok éve gyümölcsöző mindenfelé, hogy az összefogás kezdetének pillanatát aligha lehetne megállapítani; létjogosultságát szentesítették a legutóbbi tanács törvény paragrafusai is. A céltudatos és tervszerű koordináció során — pénzben, anyagban, kétkezi munkában — sokmillió értékkel növekedtek a helyi tanácsok fejlesztési lehetőségei, ami egyaránt hasznosnak bizonyult a lakosságnak és a támogatás fontosságát tettekkel elismerő üzemeknek, vállalatoknak.

Nemrégiben egy másfél ezer lakosú község tanácsánál érdeklődtünk a településfejlesztés helyi lehetőségei, módszerei és eredményei felől. Az elnökön örömmel esztelte, hogy nekik igazán nincs különösebb panaszuk sem a lehetőségekre, sem a község fejlődési ütemére. Ugyanis szerencsésük van, hiszen a határban működik az országos hírű állam gazdaság, amelynek igazgatója nem zárkózik el a nagyobb szabású feladatok támogatásától, ha azokat maga is indokoltnak tartja. Így tudták például megoldani, hogy az állami gazdaság jól felszerelt művelődési házát az egész lakosság látogathassa, s a régi kis községi művelődési otthonból óvodát létesítsenek. Am ennél is nagyobb segítséget jelentett számukra az a kétmillió forint, amellyel a vízműhálózat kiépítéséhez járult hozzá a gazdaság.

Ez aztán kapcsolat a javából! — gondolhatnánk. Csak hogy az elnök arcáról — amint idáig jutott a fejtegetésben — egyszerűen lehervadt a mosoly.

Azért nem ennyire idillikus a kép, mert őszintén szólva, szinte kizárólag a nehezes anyagi kérdések terjed. A tanács vezetői időnként felkeresik az állami gazdaság igazgatóját, és „illendően” előadják a helyi tanács elképzeléseit arról vagy arról, s néhány kérést is, aminek teljesítése nélkül belátható időn belül aligha lehetne megoldani azokat a bizonyos feladatokat. S ilyenkor bizony, sokszor úgy tesz, mintha nem egyenlő felek ülneek az asztal két oldalán. Az egyiket, akitől az anyagiakat várják, s aki döntése fontosságának tudatában, tehetősége emhe főnyét is érezteti olykor; a másikon pedig, akik nála a népképviselő nevében instanciának, némiképp zavartan, restelkedve, mert hát mégiscsak nagy szükség lenne arra a támogatásra...

Kínos jelenet — mondhatnánk. De nemcsak arról van szó. S még csak nem is arról, hogy egy-egy tanács vezető talán túlságosan érzékeny. Mondják, olyanra, hogy már akkor is restelkedik, ha — kap néhány milliót... A kapcsolatok mai rendszere — ismételjük — már nem épülhet hangulati elemekre. Sem a tanácsok, sem a gazdálkodó szervek vezetői nem ülhetnek tárgyalóasztal mellé úgy, hogy az egyik szegény rokonként kopogtat, a másik pedig kegyesen fogadja. A tanács mögött ugyanis az állampolgárok ezrei, tízezrei állnak, az üzem pedig ugyanezeket az állampolgárokat foglalkoztatja. Megosztani a gondokat a tanáccsal — és ennek megfelelően segíteni helyi fejlesztéseket — egyet jelent a gyáron kívüli szociálpolitikával, a dolgozók életkörülményeinek javításával, az egész település azonos érdekű felemelkedésével.

S ez, ugye, az asztal egyik oldalán sem lehet hangulati kérdés.

Németh Géza

A tanácsi dolgozók élet- és munkakörülményei

A béremelés óta

Csaknem két és fél éve — 1974. július elsején — átlagosan 15 százalékkal emelték a tanácsi dolgozók fizetését. Az intézkedés a tanácsigazgatásban az élet- és munkakörülmények kedvező változását tette lehetővé. Az eltelt csaknem 30 hónap tapasztalatairól, a berendezés gyakorlati megvalósításának tanulságairól és hatásáról beszélgettünk dr. Szabó Endrével, a Közalkalmazottak Szakszervezetének titkárával.

A fizetésemelést mindenhol a szakszervezettel egyetértésben kidolgozott irányelvek alapján hajtották végre, s az ettől kezdve szolgált. Mindenekelőtt azt, hogy a tanácsi dolgozók a korábbinál kedvezőbb életkörülmények között láthassák el felelősségteljes feladataikat, ugyanakkor az egész társadalom joggal állíthasson magasabb követelményeket a tanácsi apparátus elé, határozottabban kérhesse számon az állampolgárok ügyeinek törvényes, szakszerű, gyors és nem utolsósorban emberes intézését. Mindezeket — és egyben a kedvezőbb belső berakások kialakítását — figyelembe véve az átlagosnál magasabb volt a fizetésemelés a helyi és a jelentősebb ipari körzetek tanácsainál; az egyéni béremeléseknél pedig jól érvényesült a személyi szintű differenciálás, a képzés és az átlagon felüli munka fokozottabb elismerése.

Vonzóbb lett

— Tehát akadtak olyanok, akik nem érdemelték fizetésemelést?

— Igen. A minősítések szerint a dolgozók csaknem 10 százaléka eleve nem volt alkalmas a magasabb követelmények ellátására, így a bérüket sem emelték, ennek alapján természetesen indokolt volt, hogy képzettebb emberek váltsák fel őket, ezzel is javítva a tanácsapparátus személyi összetételét. A kedvező folyamatok között bizonyos mértékig fékezte a létszámfelvételi zárlat, neheztette az eredeti elképzelés következetes megvalósítását, vagyis azt, hogy minden szakterületen, minden beosztásban valóban jól képzett szakember dolgozzon. Egyébként a korszak tanácsi szervezet létrehozása, a nagyobb anyagi elismerés sokak számára a korábbinál lényegesen vonzóbbá tette a tanácsot mint munkahelyet. Az elmúlt két és fél évben ugyanis —

korántsem csak a létszámstop miatt, bár részben ez is közrejátszott — lelassult a fluktuáció. Ime, egy adat erre: míg a berendezést megelőző egy-két évben a személyi állomány csaknem 20 százaléka cserélt munkahelyet, tavaly már alig 10 százalék volt ez a szám.

Szakképzettség

— Milyen az utánpótlás, s főleg mit mutat jelenleg az apparátus képzési statisztikája?

— Öröndetes, hogy mind több fiatal választja munkahelyéül a tanácsot. Igaz, főként középiskolát végzett, szakképzetlen lányokról, fiúkról van szó; egyre kedvezőbb a helyzet a felsőfokú végzettséghez kötött munkakörökben, noha a gondjaink sem csekélyek. A legújabb felmérések szerint az egész tanácsi szervezetben a mintegy 32 ezer vezetői és ügyintézői munkakörből 12,5 ezer felsőfokú végzettséghez kötött. Ezeknek a munkaköröknek még csak kétharmadában képezték a dolgozókat. Jelenleg körülbelül 4700 felsőfokú szakembert nélkülöznek a tanácsok. Leginkább jogászokat keresnek, de több közigazgatási és műszaki szakemberre is szükségük lenne. Különösen a községi, nagyközségi, városi és a fővárosi kerületi tanácsoknál kevés a felsőfokú végzettségű dolgozó. A fővárosi és a megyei tanácsoknál sokkal kedvezőbb a kép: a munkaköröknek majdnem 80 százalékában képezték a dolgozókat. Lényeges a javulás a középiskolához kötött munkakörök esetében is: az országos átlag meghaladja a 85 százalékot.

Kedvező változások

— Említette, hogy a középiskolát végzett fiatalok körében egyre népszerűbb a tanácsi munka. Az ő előzetes pályaválasztásukról hogyan lehetne gondoskodni?

— Az ország különböző vidékein a gimnáziumokban és a közigazgatási szakközépiskolákban néhány éve igazgatási, ügyintézői tagozatok működnek. Azok a fiatalok, akik ilyen iskolákba járnak, már eleve számolhatnak a tanácsosként mint munkahellyel. Ez az oktatási forma nagymértékben segíti a gyakorlati rendszerünket, mivel ezeken a tagozatokon elsősorban a közsegekben dolgozók szerzhetnek nagyobb felkészültséget.

— Beszélgetésünk elején szó volt róla, hogy a fizetésemelések

szakmai célokat is szolgáltak. Két és fél év után ezzel kapcsolatban mi a szakszervezet véleménye?

— A tanácsok általában megfelelően látják el feladataikat a központi célkitűzések helyi megvalósításában, a település-fejlesztésben. Pedig igen sokrétű a tevékenységük, gondoljunk csak a közművelődés, a közoktatás irányítására, az egészségügyi és szociális intézmények működtetésére. A lakosság viszont a leggyakrabban mindennapos ügyeinek intézése közben érezheti munkájukat, hatósági tevékenységüket ítélni meg a legközelebről. Bár még ez a munkaterület sem mentes a gondoktól, azért a fejlődés az elmúlt két évben mégiscsak egyértelműen kedvezőnek mondható.

Következetesebben

— Ezeknek a törekvéseknek a megvalósítása bizonyára nem ment minden nehézség nélkül.

— Valóban nem. Ezzel kapcsolatban először is néhány — az apparátuson olykor kívül álló — tényezőről kell szólnom. A tanácsi szervezet korszerűsítésével például növekedett a helyi szervek hatásköre, és ezzel együtt feladata is. Az intézkedés feltétlenül helyes volt, de nem mindig sikerült a végrehajtásához szükséges személyi és tárgyi feltételeket megteremtteni. Neheztette a hatósági munka színvonalának javulását a jogi szabályozás bonyolultsága, az esetenkénti túlszabályozás, az indokolatlanul nagy számban megjelent belső utasítások és irányelvek sokasága. Az állampolgárok érthetően nem tudtak lépést tartani a jogszabálydömpinggel, s így nem ismerhették meg kellően kötelezettségeiket, nemegyszer éppen ezért kerültek összeütközésbe a jogalkalmazókkal. A jelenlegi helyzet nem csupán a jogi szabályozás ellentmondásai miatt, hanem az egyszerűsítést szolgáló egyéb összefüggések miatt is sok tekintetben tarthatatlan. Nagyon is időszerű tehát, hogy az eddigieket következetesebben — esetleg szigorúbb számonkéréssel — szerezünk érvényt azoknak a kormányhatározatoknak, amelyek egybeek között az igazgatási munka egyszerűsítésére, a jogi szabályozás bonyolultságának felszámolására vonatkoznak. Ebből a munkából a jövőben a Közalkalmazottak Szakszervezete is eredményesebben akarja kivenni részét — fejezte be nyilatkozatát dr. Szabó Endre. Borbás Katalin

Mosolygó tanáczháza

Bizalom

Fejkendő néni lép a tájékoztató irodába, lát-szik rajta, hogy először jár itt. Nincsenek sokan a helyiségben, mégis előbb félreáll az egyik sarokba, s onnan figyel, erdemes-e egyáltalán várni. De arra is kíváncsi, melyik asztal előtt állnak a legtöbben; mert ez fontos, nyilván annak a jele, hogy ahhoz a tisztviselőhöz van a legnagyobb bizalmuk az embereknek. Ő is odául.

Amikor sorára kerül, tétován megkerdi az előadónőt: — Nem tudom, lelkecském, jó helyen járok-e? — Kérdezzen csak, néni, nyugodtan.

— Hát... — keresi a szavakat az asszony, alig leplezhető huncutsággal a tekintetében. — Ugyan mondja már, milyen lesz az időjárás ma estig, mert csak addigra tudok hazajárni? — A kérdezett bosszúsan kapja fel a fejét, már-már rendreutasítaná a furu ügyfelet, de aztán meggondolja magát. A fiókjából csak azért is előveszi az újságot és megkeresi az időjárásjelentést.

— Nem kell tartania semmitől, délután is derült időre számíthatunk... — A néni már felszabadultan kuncog, s bizalmasan közelebb hajol az asztalhoz: — Nem a bolondját járatom ám magával, lelkecském, csak előbb a hajlandóságára voltam kíváncsi...

Munkamegosztás

Vagy harmincan szoronganak az iskolapadokban, hogy meghallgassák a tanácsos beszámolót. Az sem zavarja őket, hogy a többség bizvást kalodában érezheti magát, csak épp nem a nyakát, hanem a pocakját gyötri a zöldre pingált deszka. Amikor pedig a tanácsos — a sillabszt zsebre dugva — végre ráter a körzet ügyeire, a figyelem egy-szeriben megélelnek.

— És most olyan kérdéssről lesz szó — ércsíti meg a hangját az előadó, aláhúzódo a tárgy fontosságát — amiről eddig keveset beszélünk. Azaz, beszélünk mi nemegyszer a rendről, a tisztaságról, környezetünk megóvásáról, csak akkor ezt még nem környezetvédelemnek neveztük. Hát ezentúl így hívjuk, emberek! De amit ezért tenni kell, arra is több gondot fordítunk a jövőben. Mert mégiscsak túrhetetlen, hogy egyesek a határban odahajítják a szemetet, ahová kedvük tartja!

Az öreg plébános — a túlvilági és e világi törekvések odaadó szószólója — áll fel elsőnek.

— Úgy vélem, szeretett embertársaim, a legcélszerűbb az lenne, ha először is egy Kristóf-szobrot állítanánk fel valahol a környéken, hisz mint köztudott, ősidők óta csodákra képes védelmezője ő az utaknak és a határnak. Na, meg aztán, így a környezetvédelem addig se szenvedne halasztást. Mármost addig, amíg az örökös szerény költségvetésünkben nem futja többre,

Nagy csend lett erre a tantomben. A töprengés nem éppen templomi csendje. Vagy legalábbis csak részben az. Mert hinni ugyan néhányan szerettek volna Kristófnak, ám ezt az áhitatot mégiscsak elbizonytalanította a köznapi kétség. Többen úgy gondolták, hogy a leendő szobor is csak akkor lenne megoldás, ha a falu azért maga is felvállalna egyet és mást a derék szent részortjából... N. G.

ARCOK A TANÁCSBÓL

Hivatalban s azon túl

Textilmunkásoként kezdett dolgozni, majd kerületi ifjúsági titkárrá, a „fényes szelek” nemzedékével járta a falvakat, lelkesedett és lelkesített, agítált és szervezett. Matisz Istvánné most a VII. kerületi Tanács lakóbizottsági főelőadója, a lakóbizottságok vezetésének titkára. Egy évvel a tanácsok megalakulása után, 1951-ben a III. kerület apparátusához került, előbb a kereskedelmi, majd a lakásügyi osztály helyettes vezetője volt. A következő állomás — és itt már véglegesen horgonyt vetett — Budapest VII. kerülete, az Erzsébetváros.

Kezdetben az ipari szövetkezetek felügyeletével bízták meg, jelenlegi beosztásába 1961-ben került. A sok energiát, gondos körültekintést, nagy türelmet kívánó munka mellett szívesen vállal társadalmi megbízatást is. Szakszervezeti döntőbizottsági tag, a tanács titkárságának pártosportbizalmija, körzeti pártinstruktőr és a Vörös kereszt kerületi szervezetének családvédelmi elnöke. — Hogyan képes hivatali munkája mellett ennyi társadalmi feladatot ellátni?

— Az egyik feladattól következik a másik, hivatali és társadalmi munkám tevékenységi kö-

rei tulajdonképpen kiegészítik egymást. Mint körzeti pártinstruktőr, például, közelebb kerülök az egyéni problémákhoz, jobban megismerem az embereket. A vörös kereszt munká révén sok olyan tennivaló bukkan fel, amelyek megoldásában a lakóbizottságok vállalhatnak részt. Persze, mindez valóban nem fér bele a napi nyolc órai munkaidőbe... Amikor azonban ilyen fokon és intenzitással vállaltam a társadalmi munkát, tudtam, hogy magánéletemből sok-sok órát fel kell áldoznom. Megtörtént, másokat kellett megkérnem, hogy vacsoráztassák meg, fektessék le a gyerekeimet, s mindenek el lenére kiegyensúlyozott a családi életem. Három gyermekem becsületben nőtt, most még több idő jut a közösségi munkára.

— Megítélése szerint elég aktívan dolgoznak-e a VII. kerületi lakóbizottságok?

— A lakosságnak nem lehet mindegy, hogy a különböző testületek előtt kik képviselik a köz érdekeit. A bizottságokba a legmegfelelőbb, az igazán rátermett

embereket kell választani, s nem azokat, akik véletlenül éppen vállalták a nem mindig hálás és népszerű posztot. Az Erzsébetvárosban a lakóbizottsági tagok nagy része tudatában van feladatainak, felelősségének és jogköreinek. Munkámat 17 vezetőségi tag és 122 tanácsi összekötő segíti. Nagyon jó a kapcsolatunk a párt- és a társadalmi szervekkel. A vezetőségi üléseken mindig részt vesz az IKV igazgatója és a rendőrség közrendészeti parancsnoka. Örülünk annak az új határozatnak, mely a nagyobb beruházásoknál, felújításoknál — a vagyonvédelem érdekében — társadalmi ellenőrzési jogot ad a lakóbizottságoknak. Fontos feladat a közbizony védelme, ám nemcsak vigyázni, gyarapítani is lehet kincseinket. Kerületünkben az elmúlt fél esztendő során a lakóbizottságok kezdeményezésére egymillió 300 ezer forint értékű társadalmi munkát végzett a lakosság. Épül, szépül a kerület. A gazdagodásban, a közösségi értékeket gyarapító munkák szervezésében nagy érdemei vannak a lakóbizottságoknak.

— Mit tart a lakóbizottságok legfontosabb feladatának?

— A lakosság tudatformálását, a közeletiségre nevelést, az állampolgári figyelem megerősítését és a lakóhelyi demokrácia kiszélesítését.

Agh Tihamér

Egy tanulmányterv realitása

Mesebeli széntelep

A szenteslegények leugranak a kocsiról, leszedik a mérleget. A szentet kosarakba lapátolják, majd hátukra kapva hordják le a pincébe. Testük fénylik az izzadságtól, a szénportól. A vevő álldogál, megpróbálja jegyzetelni, hányadik kosárnál is tartanak, közben azon morfondírozik, vajon becsapták-e?

A tizemeletes betonépületek, az űrhajózás és a számítógépek korában merő anakronizmus mind-ez. Félreértés ne essék: nem a szén miatt. Ma már bebizonyosodott, hogy a gáz, az olaj és a távfűtés korszakában is szükség van az „ösi” energiaforrásra. A szakemberek szerint 1990-ben 2,7 millió tonnára tehető majd a kommunális fogyasztás, és tíz évvel az ezredforduló előtt is egymillió lesz hazánkban a szénrel, brikkrel fűtött lakások száma. Am a tárolási-szállítási mód végleg elavult, és ezen változtatni kellene.

Bányától a házig

Hasonló gondolatok alapján elkészült egy tanulmányterv, melynek kidolgozására a Budapesti TÜZÉP és a Belkereskedelmi Szállítási Vállalat adott megbízást a Tatabányai Szénbányászati Tröszt tervező irodájának. Hogy az ipar és a kereskedelem ez esetben együttműködött, nem új „divat” szülte, mindkét tárcát egyszerű gazdaságossági megfontolások vezették. Milyen egy korszerű, tüzelőtároló és forgalmazó telep? — elsősorban erre válaszol a szóban forgó tanulmány, röviden felvázolva a majdani tüzelőkereskedelmi szervezetét. Nehogy valamiféle utópiára gondoljon az olvasó, az NDK-ban és Csehszlovákiában tett szakmai utakon (melyek tapasztalatát a tanulmány elkészítéskor felhasználták) láthatták a szakemberek: ezekben az országokban már évek óta korszerűen tárolják és értékesítik a tüzelőt.

Nálunk jókora — lemaradás, amit csupán részben indokol, hogy régebben nem nagy jövőt jósoltak a szénnek. A kereskedelmet nem kényeztetették el... Természetesen itt sem állt meg az élet: a lovas kocsikat teherautók váltották fel, Budapestben megszűnt néhány régi telep. (Bár az építőanyagok forgalmazása is feladata a TÜZÉP-nek — most csak a tüzelőre szorítokozunk.) A szállítók is kísérleteztek újdonságokkal: megpróbálták kiiktatni a helyszíni mérést; a Belkereskedelmi Szállítási Vállalat (mely-

nek egyik fő feladata a fővárosi tüzelőfuvarozás) fekete-piros csíkozású, egységes, „hitelesített” kosarakat vezetett be. Arra is gondoltak, hogy előre csomagolják — a pontos súly miatt — a tüzelőt, de a csomagolóanyag drága. Az igazi fejlődést csak az jelentené, ha az egész rendszeren változtatnák — a bányáktól a házak pincéjéig.

Garantált hely

Budapest egyik legnagyobb TÜZÉP-telepe, a pestlőrinci, a Ferihegyi repülőtér tőszomszédságában található, lakóházak veszik körül. Sokat panaszkodnak

az itt élők: nem tudják kiteríteni a ruhát, minden szénporos lesz a lakásban. Hatalmas szénhegyek magasodnak a telepen, ha fúj a szél, fekete felhő lengedez fölötük.

Ezt a helyszínt választották a mintatelep majdani létesítéséhez, elkészítéséhez. (A tanulmány egyébként „típusterv”, bárhol alkalmazható lesz, és erre feltétlenül szükség is volt, hiszen a jelenlegi 12-ről-háromra kívánják csökkenteni a TÜZÉP-telepek számát Budapesten. Egyrészt, mert a széntüzelőigény azért csökkenő tendenciát mutat a századfordulói, másrészt így koncentráltabban — hatékonyabban — dolgozhatnak.) A cél: a tüzelőanyag minél nagyobb hányada jusson közvetlenül a fogyasztókhoz; a gépesített — a szén minőségét a legkevésbé rontó — rakodás; a környezetvédelmi követelményeknek eleget tevő tárolás és szállítás; garantált súlyú és minőségű legyen egy-egy „adag”;

optimális üzem- és ügyvitelszervezés.

Az „ideális” forgalom a telepen évi 200 ezer tonna lenne, a tüzelőfajtak számát 20-ról 15-re csökkentik. Vasúti kocsikban érkezik a tüzelő, melynek nagy részét közvetlenül tehergépkocsikra rakják, a napi készletet pedig bunkerekben tárolják. Ezek a bunkerek alul nyithatók, csak odaáll a teherautó és „ráesik” a szén. Készleteznek más módon is, de a tárolásnak kisebb szerepet szánunk; a tranzitforgalom a jellemző. Minden beérkező és kilépő gépkocsi súlyát automata hídmerleg ellenőrzi. A közületekhez önrítő tehergépkocsikkal történik a szállítás, a szén szállítószalagon jut a pincébe. A lakosság számára az előzőleg portalanított szén 50 kilogrammos, garantált minőségű és súlyú jutazsákba teszik. Ezt kötözőgép zárja le, oly módon, hogy a helyszínen könnyen oldható legyen, de ellenőrizhessék a hitelességét. A zsákoló áru rakodólapon sorakozik a telepen, ezeket kézi hidraulikus emelő rakja fel a kocsijára. A jutazsák visszakertül a telepre — így az árát nem kell megfizetni a vásárlónak.

Napirenden

Kalandozzunk még messzebb az időben! Ha majd minden TÜZÉP-telep ilyen lesz (vajon mikor), a megrendelőket, az irodákat, a bányákat és a MÁV-ot össze lehet kapcsolni telexszel és gépi adatfeldolgozóval. Ez nemcsak az ügyvitelt egyszerűsítene, az átfutási időt csökkentené, hanem az ország tüzelőellátásáról bármikor naprakész képet is adhatna.

Mindez ma még csak papíron létezik, a pestlőrinci telep megépítése is elképzelés.

A hatodik öt éves tervben azonban megindul — sőt be is fejeződik — itt a kivitelezés — tájékoztat Lauthán Ferenc belkereskedelmi miniszterhelyettes. — A pestlőrinci beruházás több mint 100 millió forintba kerül majd. Addig is fejlesztjük a tüzelőkereskedelmet: évente — országosan — 30–40 millió forint jut a belső árumozgatás és a rakodás gépesítésére. Szintén napirenden van a telepek korszerűsítése, ilyen például a sífokai is, amelynek ügyében végre döntés született. Valószínű, hogy 1990-ig az egész tüzelőkereskedelmi megújul.

Elek Lenke

Polgári közgazdaságtan

Hiedelmek és valóság

A hatvanas évek közepén élte virágkorát a kapitalista közgazdaság. Képviselői akkor azt hirdették, hogy képesek a konjunktúrális ciklus megszüntetésére, az alacsony ütemű infláció és a teljes foglalkoztatottság egyidejű fenntartására. A jelek éppen az ellenkezőjéről tanúskodnak: az infláció nagy munkanélküliség párosul. Ez a jelenség pedig minden eddigi elfogadott tanítást cáfolta.

Keynes után

A tőkés gazdaságpolitika elméleti alapját tekintve még mindig John Maynard Keynest, a harmincas években feltűnt angol közgazdász tartja tanítójának.

Azt a keynesi gondolatot, mely szerint az átgondolt állami beavatkozás — elsősorban a költségvetési politika — alkalmas a gazdasági ciklusok kiküszöbölésére, a gazdaságpolitikusok ma is érvényesnek hiszik. Keynes fellépése után egyébként — a monetarista iskolát kivéve — nem is történt kísérlet új „rendszer” alkotására, a polgári közgazdászok az örökség továbbfejlesztésén munkálkodtak. Phillips angol közgazdász például összefüggést fedezett fel a munkanélküliség és az inflációs ráta között, tanítása szerint minél alacsonyabb a munkanélküliség, annál magasabb lesz egy év múlva az árak emelkedése. (Ebből következően az infláció ellenzere a restriktív politika, a magas munkanélküliség majd „kikúrálja” azt.) A gazdaságpolitikai gyakorlat szempontjából érdekes megállapításokra jutottak az USA-ban az „új közgazdaságtan” képviselői, akik a 60-as években a demokrata párti kormányzat irányvonalát dolgozták ki.

Nem értették az inflációt

Az 1970-es évek fejleményei ezt az irányzatot teljesen megkelelték. A recesszió körülményei között, amikor a beruházások csökkenése és a növekvő munkanélküliség miatt a kereslet esik, az áraknak sem lett volna szabad meredeken emelkedni. A gyakorlat azonban a tőkés közgazdaságtant mely önvizsgálatra kényszerítette. A keynes-i alapon álló közgazdászok „konzervatív” csoportja szerint annak oka, hogy az árak nem reagáltak érzékenyen a keresletre, alapvetően pszichológiai. A vállalatok ugyanis árpolitikájukban növekvő mértékű inflációra számítottak, ezért profitstratégiájuk megőrzése céljából nemhogy nem csökkentik árukat, de még emelik is azokat. Ebből következően a pszichológiai félelmet kell hosszú és kemény deflációval megszüntetni, akkor a dolgok visszazárnak a normális kerékvágásba. Ha az inflációtól való félelem alábbhagyott, ismét lehet a belső kereslet növekedni hagyni. (Ez az érvelés láthatóan nagy hatással volt a Ford-kormány gazdaságpolitikájára. Más ide tartozó közgazdászok viszont enyhébben fogalmaznak. Okun például — aki a Johnson-kabinet tanácsadója volt — így nyilatkozott: „Mi sohasem értjük meg igazán az inflációt és nem is hittük azt, hogy erre szükség van.”)

A közgazdászok „liberális” szárnya — a legjelentősebb képviselője Gallorai — más irányból igyekszik megoldást találni. Szerintük a baj oka nem az „inflációs elvárás” hanem az amerikai ipar megváltozott szerkezete. Jó néhány iparágban (autó, olaj, acél, gumi) a termelés túlnyomó részét néhány nagyvállalat ellenőrzi, amelyek a recesszió idején a termelést és nem az árakat csökkentik. Ezek a konszernek tehát nem kísérik meg a kereslet ösztönzését alacsonyabb árral, inkább kibocsátásukat igazítják a kereslethez. Az iskola még egy lényeges ponton száll szembe a klasszikus tanításokkal, véleménye szerint a vállalatok célja nem a profitmaximalizálás, ha-

nem a hosszú távú egyenletes és sima növekedés biztosítása. Ilyen megközelítésben elképzelhető, hogy az oligopoliumok árpolitikájában éppen a csökkenő kereslet időszakában emelik — miközben termelésük visszaesik és munkasaik egy részét elbocsátják —, hogy profittömegük ne csökkenjen. Ily módon a vállalat egy-szerre járul hozzá a munkanélküliség növeléséhez és az infláció fokozásához.

Az előző két irányzat mindig is volt befolyása a gyakorlati gazdaságpolitikára, az úgynevezett „chicagói vagy monetarista iskola” viszont csak „kivülről” kritizálható. Ennek a tanításnak legnagyobb élő képviselője Milton Friedman, aki nemrég kapta meg munkásságáért a Nobel-díjat. A monetarista iskola teljesen szakít a keynesi tanokkal, képviselői a XIX. századi szabadversenyt védik. Véleményük szerint a gazdasági folyamatokról ismereteink tökéletlenek, az állami beavatkozás tehát a kívánt célnak pontosan az ellenkezőjét eredményezheti. Az állam feladata ennél fogva az, hogy a gazdaság működési kereteit ne változtassa, a gazdasági-társadalmi célok megvalósítását pedig a profitmaximalizálásra törekvő vállalatokra bizza. Friedman nézetei szerint a gazdaság irányításában a monetáris politika szerepe az elsődleges, a kormány legfontosabb eszköze a pénzellátás szabályozása. (Pénzellátás: a forgalomban levő papír- és fémpénz plusz a látra szóló betétek.) Tekintve, hogy a pénzellátást háromnegyed részben a látra szóló betétek teszik ki, a központi banknak a tartalékráta-politika keresztül kell ösztönözni vagy visszafogni a pénzellátást. Ha tehát a központi bank a tartalékrátát — tehát azt az összeget, amit a kereskedelmi bankoknak nyújtott hiteleik (másképp látra szóló betétek) arányában a központi banknál le kell kötniük — csökkenti, akkor a bankok további látra szóló betéteket hozhatnak létre, hitelt nyújthatnak vagy eszközeiket értékpapírokba fektethetik. Így növekedni fog a pénzellátás, ami bizonyos idő — 6–12 hónap — elteltével a gazdasági növekedés gyorsulásában, a pénzügyi emelkedésében és a tőzsdei árfolyamok felfelé mozgásában is megmutatkozik.

Csak időlegesen

Mindéből a chicagói iskola azt a következtetést vonja le, hogy bár a pénzellátás változasi üteme rövid távon nem befolyásolhatja a gazdaságot, hosszú távú politikában viszont megfelelő módszer. Ennek alapján tehát a stabil gazdasági növekedésnek egy titka van: a reálterekben számított pénzellátás növekedési ütemének a gazdaság hosszú távú növekedési kapacitásával kell megegyeznie. A keynesianusok számításai alapján Friedman a pénzellátás 4 százalékos növekedését ajánlja. Erről az alapról a monetarista iskola az inflációt is meg tudja magyarázni. Elméletiük szerint az árszínvonalat a forgalomban levő pénz mennyisége határozza meg. (Konstansnak véve most hosszú távon a pénz forgási sebességét.) Ha tehát a pénzellátást a gazdaság növekedési kapacitását meghaladó mértékben növelik, a keletkezett pénzügyi többlet nem tudja áru kielégíteni, következésképpen az árszínvonal emelkedik.

A tőkés közgazdaságtudományban jelenleg összecsapó nézetek egyike sem vallhatja, hogy választ talált a tőkés társadalom nagy kérdéseire. A múlt tanulmányai bizonyítják: a polgári nézetek csak egy időre hihetik, hogy megoldást találtak a gazdasági növekedés, infláció és munkanélküliség kérdéseire. A változó valóság előbb-utóbb megcáfolja az újabb elméleteket is.

Gonda György—Lőrincze Péter

Bécsi OPEC-ülés

Folytatódnak a tanácskozások

Csütörtökön Bécsben az OPEC gazdasági bizottsága két alkalommal ülésezett, de munkáját még nem fejezte be. A szakértők négy nap alatt hét ülésen találkoztak, s cserélték véleményét a kőolaj világgazdasági helyzetéről.

OPEC-körökben változatlanul azon a nézetet vallják, hogy január 1-től feltétlenül szükséges a kőolaj árának megváltoztatása: a tíz százalékos emelést továbbra is megalapozottnak és reálisnak tekintik. Irak és Irán a

magasabb emelést, Szaúd-Arábia, Katar, Algéria, Kuvait és az Arab Emirátusok Államszövetsége a tiszszázalékos áremelést tartja célszerűnek.

Azzal kapcsolatban, hogy néhány nappal később kezdik-e az eredetileg december 15-re tervezett miniszteri konferenciát, csütörtökön sem adtak az OPEC központjában hivatalos információt. A gondolat azért merült fel, mert ugyanebben az időpontban Párizsban folytatódik az Észak-Dél közötti párbeszéd.

Tizenöt külkereskedelmi vállalat részvételével

Gépipari kiállításunk Karachiban

A Karachiban csütörtökön megnyílt első önálló magyar gépipari kiállításán a 15 magyar külkereskedelmi vállalat impozáns áruválasztéka már az első napon magára vonta a látogatók és szakemberek figyelmét. A magyar-pakisztáni gazdasági kapcsolatok fellendítése érdekében a következő hazai iparágak szerepel-

nek a kiállításon: kikötőfejlesztés, világítás, műszeripar, hídástechnika és egészségügy.

Alig néhány órával a kiállítás megnyitása után aláírták az első szerződést: a Telec Electronic Industries Ltd 5700 darab 12 colos képsővű hordozható tv-készüléket rendelt a Videoton Ipari-Külkereskedelmi Rt.-től.

HORIZONT

NDK-etióp megbeszélés

Gerhard Schürer, a Német Demokratikus Köztársaság miniszterelnök-helyettese, az állami tervbizottság elnöke Berlinben fogadta Taje Vorkut, az etiópiai állami tervbizottság elnökét. A megbeszélés középpontjában a két ország politikai és gazdasági kapcsolatai álltak.

Spanyol deficit

A spanyol külkereskedelmi mérleg az év első tíz hónapjában 489,722 milliárd peseta deficitel zárult. Az import 941,646 milliárd, az export 451,924 milliárd peseta volt.

Leértékelés Peruban

A perui kormány két hónap alatt tizennegyedik alkalommal értékelte le a soít. Egy dollár most az eddigi 67,21 soít helyett 67,42 soít ér.

Francia külkereskedelmi hiány

Franciaország külkereskedelmi mérlege októberben 4712 milliárd frank deficitel zárult. Ezzel az év első tíz hónap külkereskedelmi mérlegének deficitje 15,4 milliárd frankra emelkedett.

Hét év után...

Színház a testület előtt

Lapunk egyik augusztusi számában arra kerestünk választ: a Szolnok megyében élő, dolgozó csaknem félmillió ember milyen kulturális értékekkel gyarapodhat szabad idejében? Az értékelésből természetesen a szolnoki Szigligeti Színház sem maradhatott ki, hiszen ez a megye egyik legrangosabb közművelődési intézménye. A cikk arra a következtetésre jutott: az égbolt nem egészen derűs a színház felett...

Azóta megszületett a közművelődési törvény, néhány héttel ez előtt pedig — hétszandós „kihagyás” után — a megyei tanács végrehajtó bizottsága tárgyalta a Szigligeti Színház tevékenységét. Így kétszeresen is aktuálisnak látszott, hogy ismét felkeressük Szolnok megye kulturális életének irányítóit, és a színház képviselőinek jelenlétében tekintsük át a színház szerepét a megye közművelődésében, kapcsolatát az irányító szervekkel.

Nincs ellentmondás

A fontos téma tehát nagyon is okkal ültette egy asztal köré dr. Majoros Károlyt, a megyei pártbizottság titkárát, Sipos Károlyt, a megyei tanács elnökhelyettesét, Tari Kálmánt, a megyei tanács művelődésiügyi osztályvezetőjét, Székely Gábort, a színház igazgató-törvénykezését és Csomós Mari színművésznőt.

Ahogy körülüljük az asztalt, óhatatlanul kísért a gondolat: vajon, nem eleve feloldhatatlan az az ellentmondás, ami a hivatalos irányító szervek és a művészeti intézmények között feszül? Székely Gábor igazgató:

— Nálunk, szerencsére, a tárgyalóasztalnak nincs két élesen elhatárolt oldala. A színház és az irányító szervek is tisztában vannak saját és egymás feladataival, s ezeket mindig figyelembe is veszik. Ezért világos valamennyiünk előtt, mire kell törekednie a színháznak, hogy a közművelődés ügyét a maga sajátos eszközeivel kellőképp szolgálja.

A színháznak mindenképp magas színvonalú, mai — vagy a mai ember számára is fontos mondanivalót tartogató, klasszikus — darabokkal kell szolgálnia a közművelődés céljait; ezt hangoztatják a megyei pártbizottság és a megyei tanács képviselői.

— Mi a „színház a szocializmusban, szocializmus a színházban” elvét valljuk műsorpolitikánk alapjának — vélekedik a pártbizottság titkára —, s a „mi” alatt persze a színház vezetőit is értjük. Az elmúlt években a társulat bebizonyította, hogy az irányító szervek nem ok nélkül szavaztak bizalmat nekik. Ami nem azt jelenti, hogy szerteágazó együttműködésünk minden vitát, nézeteltérést nélkülöz.

Arány és érdeklődés

Ezek a viták azonban nem akármilyen kérdések körül támadnak. Már az említett vb-ülés határozata — a valóban nem csekély eredmények mellett — olyan gondolatok sorozatát tartalmazta, amelyek — ha megoldásuk elhúzódik — jelentősen befolyásolhatják a színháznak a közművelődésben betöltött szerepét.

— A darabok színpadra állítását kétségkívül politikai-világneveti elkötelezettség és magas fokú művészi igényesség jellemzi — hangsúlyozta a megyei tanács elnökhelyettese —, az elmúlt évadban ezt példázta Örkvény István Kulcskeresők és Vámos Miklós Asztalosinduló című műve. Mégis keveselljük a korunk problémáival egyértelműen foglalkozó mai színműveket, s azt is, ami a szocialista országok drámaterméséből Szolnokra jut. Pedig ez döntő feltétele, hogy a munkásokat és az ifjúságot színházlátogatókká neveljük.

— Az előző évadban kilenc bemutatott tartottunk, köztük három új magyar művet mutattunk

be — „veszi fel a kesztyűt” Székely Gábor —, de nem hiszem, hogy e miatt az arány miatt maradtak volna üresek a vállalatok által megvásárolt bérletes helyek...

A színház gondja és a színház dolga

Beszélgetés közben derül ki, hogy a probléma ennél jóval összetettebb, és a kibontakozást elsősorban a társulat elég kezdetleges „színházon kívüli” kapcsolatai hátráltatják. Mert bár igaz, hogy az ifjúság, a diákok az utóbbi időben — főleg a gyermekelőadások, a színészek közreműködésével megtartott irodalomórák révén — közelebb kerültek a színházkultúrához, mégis úgy tűnik, hogy a Szigligeti sem létszámával, sem repertoárjával nem lesz képes fokozni ezt a törekvést. Amint-hogy a munkássággal való közvetlen kapcsolatának is szinte egyetlen jele az a szocialista Épitőipari Vállalattal kötött, s amit talán egy újabb is követ a MEZŐGÉP-pel. Amiben azonban teljes az egyetértés: a színház megszeretettése nemcsak a színház dolga, abban jelentősebb szerepet kell vállalniuk a jövőben az állami és a társadalmi szerveknek is.

A tájolással sem kevesebb a gond.

— A vb-ülésen a színház vezetői is elismerték annak a kritikának a jogosságát, hogy tájelőadásait mindössze néhány helyen és rendszertelenül tartják — jellemzi a jelenlegi helyzetet Tari Kálmán. — A legfőbb ellenérvünk, hogy a községekben nincs alkalmas helyiség a produkciókhoz, amit persze, mi így nem fogadhatunk el. A végrehajtó bizottság határozatában kötelezte a városi és a nagyközségi tanácsokat: kövessenek el mindent a tájelőadások megfelelő fogadására, de a színháznak is be kell látnia, hogy a megye lakossága addig sem rekesztődhet ki teljesen a színházkultúrából. Hiszen a megyei tanács sem fukarkodik a támogatással, ha a művészeti munka segítéséről van szó.

Ebben viszont van igazság. Az elmúlt években fejeződött be a színház külső és belső tatarozása, a jelenlegi évadban készül el a világszerte korszerűsítése. Folynak az új gazdasági épület munkái, a baj csak az, hogy ez már öt éve tart, s amíg nem készül el teljesen, rendkívül nagy a zűzfoltosság, és rosszak a munkakörülmények. Ugyanakkor több intézkedés történt a színészek lakáshelyzetének javítására.

— Mindez nekünk roppant sokat jelent — erősíti meg Csomós Mari is, majd kevésbé lelkesen még hozzátesszi: — Igaz, a Magyar utcai színházban és a garzonlakásokban olyan szűkös a hely, hogy alig lehet megmozdulni, de legalább mégsem kell al-bérletben lakniuk a színészeknek.

Követni a megye fejlődését

A megye kulturális vezetőivel folytatott beszélgetés tehát csak megerősítette a nemrég lezajlott megyei vb-ülés tanulságát: sokat kell még tenni, hogy a színházkultúra ne maradjon el a gyors léptekkel előrehaladó Szolnok megye általános fejlődése mögött. A színháznak a művészeti színvonal emelésében, a tájolás megoldásában, a jó úton haladó közönségkapcsolat kiszélesítésében. Az irányító szervek legfontosabb szerepe pedig abban van, hogy a színház munkájában még erőteljesebben érvényesüljenek a kulturális célok, a közművelődést szolgáló vonások, amihez természetesen a feltételeket is fokozatosan meg kell teremteni.

Németh Géza

MUNKAMÓDSZER

Kisajátítás — nagyobb hatáskörrel

A január elsejével életbe lépő kisajátítási törvényerejű rendelet fontosabb vonásait ismertettük egy héttel ezelőtti számunkban; most — a cikk második részében — a kártalanítás alapvető szabályaival foglalkozunk.

Az új kisajátítási jogszabályok azt is célozzák — s ebben ugyancsak jelentős hatáskört kaptak a tanácsok igazgatási osztályai —, hogy a kisajátított ingatlan tulajdonosa hozzáadalmis eljárás nélkül — lehetőleg megegyezés alapján — megfelelő kártalanítást kapjon. A kártalanítás akkor megfelelő, ha egyrészt a tulajdonos a kisajátítás következtében nem éri károsodás, másrészt nem jut a saját befektetésétől függetlenül keletkező munkánélkül szerzett jövedelemhez.

Részleteiben mire terjed ki a kártalanítás? Az 1977. január 1. ig hatályos régi jogszabály szerinti kártalanítás jár a kisajátított ingatlanért (földért, telekért, épületért, egyéb építményért), a növényzetért, az értékvesztésért, az ingatlanra vonatkozó jogok megszűnéséért és egyes költségeikért. Az új jogszabályok is ezeket a tényezőket tekintik mérvadóknak, de a jelenlétől eltérően, nem sorolják fel őket egy szakaszban. A kártalanításról szóló határozatban viszont — az ügyfelek megfelelő tájékoztatása és az áttekinthetőség érdekében — a kártalanítási összeget továbbra is ingatlanonként, s ezen belül az említett részletezéssel szükséges feltüntetni.

A kártalanítás összegének megállapítása a következő tényező együttes mérlegelése alapján történik:

- a telek, a föld, az épület (egyéb építmény, létesítmény), beépített ingatlan értékét meghatározó szempontok;
- a hosszabb idő — legfeljebb

öt év — alatt, szélesebb körben kialakult forgalmi érték;

— ha a tulajdonos az ingatlanát a kisajátítást megelőző tíz éven belül szerezte, a szerzőeszköri érték.

Lássuk ezeket kissé részletesebben.

Nagyon fontos, hogy az igazgatási osztály a kártalanítás említett tényezőit egymással összefüggésben mérlegelje. Ne ragadjon ki tehát közülük az egyiket vagy a másikat, és ne helyezze azokat a többi elé a kártalanítás összegének kiszámításánál. Az együttes mérlegelésnek ebből a követelményéből világosan következik, hogy a kártalanítás megállapítását nem szabad egyszerűen, mechanikus műveletnek tekinteni.

Ami az ingatlan értékét befolyásoló adottságokat, szempontokat illeti, ezek elsősorban a reális forgalmi érték meghatározásához adnak támpontot. A törvényerejű rendelet pontosan felsorolja őket, egy dologra mégis indokolt a figyelmet felhívni. Mégpedig arra, hogy a beépített ingatlan értékét a telek (föld) és az épület (egyéb építmény) együttes értékére figyelemmel kell megállapítani, mert ellenkező esetben ugyanazon érték-növelő tényező egy ingatlanról kétszer jelentkezik.

Kulcsfontosságú a kisajátítási kártalanításban a kisajátított ingatlan forgalmi értékének helyes meghatározása. Abból, hogy forgalmi értékettől a „hosszabb idő” — legfeljebb öt év — alatt „szélesebb körben” kialakult értéket kell figyelembe venni, teljesen nyilvánvaló, hogy nem szabad az esetenként gyorsan változó, s ennek következtében nem is mérvadó napi árból kiindulni. Helytelen volna azonban az utolsó öt év telekárainak a mechanikus átlagolása is. A „szélesebb körben” kialakult ingatlanérték csak úgy állapítható meg, ha az igazgatási osztály nemcsak abban az utcában, vagy utcában elemzi az ingatlanok árszínvonalát, ahol a kisajátított ingatlan fekszik, hanem annak környékén, az adott építési övezetben, a település hasonló adottságú részein is.

Ugyanakkor nem lehet az egész tájegységre sem kiterjeszteni a forgalmi érték vizsgálatát. Hiba volna tehát például egy Balatonparti telek kisajátítása esetében a kártalanítás megállapításánál egy átlag Balaton-parti telekáróból kiindulni, mert az sértené a kártalanítás egyedi jellegét, s így gátolná a valóban igazságos kártalanítás megállapítását.

A kártalanítás összegének pontos megállapításánál egy-két kivételtől — például az öröklés útján történő tulajdonszerzéstől — eltekintve vizsgálni kell a kisajátítást megelőzően tíz éven belül szerzett ingatlan szerzőeszköri értékét is. Ez látszólag egyszerű módja a kártalanításnak. Ugyanis elég könnyű megállapítani, hogy a tulajdonos 10 éven belül mennyiért jutott ingatlanához, annak értékét mennyivel növelte különböző beruházásokkal és az így kapott összeghez hány-szor kell az évi 5 százalékos kamatozadékokat hozzászámítani. Csak-hogy a szerzőeszköri érték ilyen kizárólagos számításba vétele ellenkezőleg a kártalanítást meghatározó összes tényező együttes figyelembevételének követelményével. A mérlegelésnél másként esik latba a szerzőeszköri érték, ha a tulajdonszerzés 8–10 évvel a kisajátítás előtt, vagy például 5 éven belül történt. Nyilvánvaló, minél régebben szerezte a tulajdonos az ingatlanát, annál kisebb mértékben vehető számításba a szerzőeszköri érték a kisajátítási kártalanítás reális összegének megállapításánál. Ezzel szemben minél rövidebb a tulajdonszerzés óta eltelt idő, annál jobban lehet támaszkodni a kártalanításnál az eredeti vételárra.

A kisajátítási jogszabályok értelmében figyelmen kívül kell hagyni a kártalanítás összegének meghatározásánál azt a vissza-nem térítendő állami és munkáltatói támogatást, amelyet a tulajdonos a szerzéshez (építéshez) 10 éven belül kapott, kivéve a szociálpolitikai kedvezményt. Hasonlóképpen nem lehet figyelembe venni azt az értéknövekedést sem, amely abból adódik, hogy az épület vagy egyéb építmény kivételéseként, felszereltségének színvonala az átlagos igényt jelentősen meghaladja, azaz luxuskivitelezésnek minősül.

Dr. Kolláth György,
a Tanács Hivatal munkatársa

ARCOK A TANÁCSBÓL

Huszonöt év

— Örültem...? Sirtam! Szerettem a gyárat, a kollégákat, barátokat. Mi vár rám a tanácsban? — töprengtem. Megfelelek-e majd az új, ismeretlen feladatoknak? S ha nem, mi lesz? Volt feladat bőven, persze merőben más jellegűek, mint manapság. A kereskedelmi hálózat akkoriban alakult, de a fejlesztésnél is többet kellett azzal törődnünk, hogy az áru valóban eljusson a vásárlóhoz, ne pult alól vagy a feketepiacra értékesítsék.

— Mi volt a legnehezebb? — Rutint szerezni, tanulni. Elvégeztem az egyéves belkereskedelmi iskolát, de ez csak ahhoz volt elég, hogy az alapvető kérdéseket tisztában legyek. Közben megtetszett a tanács munkája, úgy éreztem, sikerül hosszú távú barátságot kötnöm az új területtel, de csak akkor, ha tanulok, képezem magam. Beiratkoztam a Számviteli Főiskola esti tagozatra, mindennap délután öttől este fél tízig voltak az előadások. Tudni kell, abban az időben — 1952-ben — nem néztek jó szemmel, ha valaki munkaidő után összepakolt, és elment. Én is többször hallottam: Bertáné miért nem marad benn soha esténként...? Hiába mondtam, hogy tanulok, iskolába járok, néhányan görbe tekintettel néztek rám, így aztán 1955-ben, közös megegyezéssel eljöttem a XXII. kerületi Tanácsba.

Azóta — huszonegy éve — Berta Józsefné Budafokon dolgozik, a kerületi tanács ipari, kereskedelmi osztályának vezetője. A mozgalmi munkától sem szakadt el, 1956-tól vezetési tag, tizenkét éve a tanács pártvezetőnek titkára, 1958 óta a kerületi

pártbizottság tagja. Életútja egyenes, kitérők nélküli. A belkereskedelemből kiváló dolgozója, 1970-ben a Munka Érdemrend ezüst, s az idén — mint említettük — arany fokozatával tüntették ki. Városnyi — 34 négyzetkilométeres, 52 ezer lakosú — kerület ipari-kereskedelmi ellátásáért felelős. Budafok fejlődése az utóbbi tíz évben felgyorsult, áruházak, ABC-üzletek, szolgáltatóközpontok épültek; a 180 budafoki, ténylegi üzletben gazdag választék várja a vásárlókat. Csak még... Ipariközpontok kellenének, mert férfiruhát például nem kapni Budafokon.

— Ha eljut idáig a metró, és a Varga Jenő térnél felépül az új városközpont, további áruházak, üzletsorok is kapunk — mondja Bertáné —, akkor bizonyára még kevesebb lesz a panasz. Bár most sincs sok... Ha a hivatali munka engedi, munkatársaimmal együtt járjuk a kerületet, gyűjtjük az észrevételeket. Ha indokolt, figyelemztetünk, ha az sem segít, szabálysértési eljárást kezdeményezünk. Nincs sok ügyünk. Talán a hangulatok, szép környék, a kisvárosias légkör teszi, itt nyugodtabbak az emberek, fegyelmesebbek az eladók, higgadtabb a vásárló.

— A fogadónapokon sokan keresik?

— Jönnek, de jobb szeretek én magam eljutni az ügyfelekhez. A tanács munkában töltött huszonöt év alatt megtanultam, hogy a mi tevékenységünk nem szorítkozhat a hivatali munkára. A fiatal, új munkatársaknak mindig elmondom: az akták mögött is az embert kell látni, s még azt is életbe nem az íróasztal mögül lehet és kell megismerni! Ha nem ezt az elvet követem, nem huszonöt évet, huszonöt napot sem dolgoztam volna a tanácsnál.

(V. J.)